

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiae

Barbosa, Agostinho

Lipsiae, 1697

Liber Duodecimus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DUODECIMUS.

CAP. I.

Narratio.

Axioma I.

Narratio facti non facit ius. *cap. ex literis 3. extr. de fide in fr. vid. sup. lib. 8. cap. 3. pag. 484. §. 12.*

II.

Ubi plura narrantur, quorum alterum per se sufficit, alterum sufficit probari. *c. gravem 15. extr. de excess. Pralat.*

III.

Narrandi diversitas non obstat, si eadem dicuntur & veritas non mutetur. *c. dudum 20. extr. de conversat. conjug. c. nihil. 7. extr. de V. S.*

IV.

Narrans extraneis quæ gerenda erant, praesumitur etiam narrasse filio. *Socin. consil. 264. viso instrumento. num. 10. vers. confirmatur hoc idem. vol. 2. Alex. consil. 213. viso & opportune discussio. n. 12. vers. praesupponeretur etiam vol. 2. Pacian. 1. consil. 57. n. 7.*

V.

Negare narrata prout narrantur, implicita est responsio. *l. fin. de rei vindic. Autb. possessor. C. qui potior. in pignor. Bart. in l. si dubitetur. §. ita demum. n. 1. de fiducijs. latè Farin. in form. lib. respond. rei ad verb. narrata prout narrantur. Wes. 2. consil. 72. n. 25. Ratio, quia per hæc verba non intelliguntur in specie qualitates negatae. Jas. in l. eum, qui, n. 9. & 10. ff. de jurejur.*

VI.

Narratio nuda & quæ probatio destituitur, non est attendenda. *l. ex hac scriptura 16. ff. de donat. l. 7. C. de testam. milit. paria enim sunt nihil ponere aut allegare, aut ea, que ponuntur, non probare. Mys. resp. 51. n. 3. Gail. 1. obf. 105. n. 13. & 14. cum nuda narrata, quæ non probantur, eadem facilitate, qua afferuntur, rejiciantur. l. affirmatio. C. de non numerat. pecun. Unde narrativa seu enunciativa verba non obligare, sed dispositiva, dixit Sichard. *ad l. 2. C. de error. calculi. vid. sup. lib. 5. c. 13. sub tit. Enunciatio.* quandoque tamen nudis narratis, scil. quoad extrahendos vel obtinendos processus, etiam credi per l. cum quedam puella 19. ff. de jure. probat. Gail. 1. obf. 45. n. 9.*

CAP. II.

Nativitas vide Partus.

Axioma I.

Nasci & non nasci sunt casus dissimiles. Barthol. Socin. consil. 259. visis & confidentiis. col. pen. vol. 2. Castr. consil. 219. visis & consideratis. vol. 1. sicuti & casus dissimiles sunt nasci in vita testatoris, & nasci post mortem, ut notant Bart. in l. Gal. 1. §. & quid si tantum. col. 3. Ripa in l. 1. n. 93. vers. secunda fuit. ff. de vulg. & pupill. substit.

Barthol. Socin. consil. 76. n. 4. vol. 7. Ratio, quia ille, qui non est natus, non potest dici mori, cum solus natus moriatur. *cap. quod vero non 18. 32. q. 2. gloss. in t. ad dissolvendum. verb. accusari. extr. de deponsat. impub. ubi notat: non posse dici vivum, quod nunquam fuit: nec posse dici mortuum, quod nondum vixit. add. & gloss. in l. qui duos. §. 1. ff. de manumiss. testam. Cephal. consil. 462. in facto presupponitur. n. 11. vers. veruntamen predictis non obstantibus. vol. 3. Hypopolit. Riminald. jun. consil. 110. n. 19. vers. non natus autem. vol. 1. Unde nec natus etiam ille dicitur, qui statim decessit. c. nam & 3. extr. de V. S. sicut etiam negatur eum esse natum, qui post matris mortem exfecto ventre extractus est. l. si ego 11. §. partus 2. in fin. ff. de publiciana in rem act. l. anniculus 132. §. falsum 1. ff. de V. S. vid. tamen hac de re Pacian. lib. 2. de prob. c. 9. n. 20. per tot.*

II.

Quoties de favore nascendi seu posthumi agitur, tories habetur pro jam nato, quia favorabilita sunt extendenda. Hinc ei tutores dandi. §. 2. *Inst. de Tuti. eique desertur successio ab intestato. §. 2. & 8. Inst. de hereditat. que ab intest.*

Limita: modò vivus nascatur partus, nec in aliquod monstrum declinet.

III.

Ex bonis natus, non est de parentum virtute laudandos: nec ille culpandus de vito parentum, qui nascitur ex malis, unum hoc uterque querat & amplectatur, virtutem scil. *cap. nunquam q. distinct. scil. siquidem non in origine, sed in voluntate nascientis causa vitiorum arque virtutum, constituta est. cap. nasci 5. in fin. distinct. scil. quia de causa natus de adulterio non est in culpa, quod sic nascatur, sed ille, qui generat. l. cap. nasci. dist. 56. Videmus enim, quod legitimis & illegitimis communis sic natura, communis cibus, communis morbi, communis etiam interitus. Pacian. 2. de probat. cap. 17. num. 42. Legimus etiam iniquitates parentum non obesse filiis: nec in hominibus spectandum esse nascendi primordium, sed vivendi modum, qui si laudabilis erit, nec à divinis, nec à mundanis dignitatibus filius illegitimus ejicitur; hæc ratione constat multos ex ancillis procreatos inter Patriarchas & trium Principes extiisse, ut refert Chrysostomus in homil. 2. lib. 2. super Mattheum; imo experientia docet, & multos ad summi Pontificatus culmen pervenisse, qui licet illegitimè nati fuissent, propriastamen virtutibus maculam nativitatis absterserint, qui numerantur in cap. Osis Papa dist. 56. vid. Pacian. lib. 2. de probat. c. 13. num. 40.*

IV.

Nativitatis causa præjudiciale est ad causam successionis, & ideo primo debet terminari: si contrarium fierer, ordo juris perverteretur, nec valeret processus successionis, nisi legitima prius pronunciatetur. *cap. pen. extr. de ordin. cognit. consil. 11. n. 1. & 1. t. de Carbon. edit.*

(A)

V. Na-

V.
Nascens semper deteriorem conditionem sumit. cap. ult. 32. §. 4.

CAP. III.
Natura, Naturale, Naturalis Obligatio, Naturaliter. conf. infr. verbo Novum axio-
ma 1. & 6.

Axioma I.

Naturam cujusque rei præcise intueri & sequi convenit, §. sed naturalia. Instit. de I. N. G. & C. 1. 6. de just. & jur. l. 3. ibique Bart. n. 2. de tutel. Menoch. de arb. judic. quæst. cas. 201. n. 69. Ernest. Cothmann. lib. 5. conf. 1. n. 153. unumquodque enim ad suam naturam recedit. l. 6. in pr. ibi: quasi jure postlimiū revertitur laus in præstianam causam. ff. de rer. divisi. l. 27. §. 2. vers. quod in specie. ff. de pæst. l. 3. C. de adiūc. privat. l. fin. ff. de his, qui a non Domino manumis. l. confuetudinis 2. in fin. ubi gloss. magna. C. que sit long. consuet. Anton. Heisterm. 1. Conf. Marpurg. 5. n. 25. Unde quoties quid nominatim contra subiectæ materiæ naturam cautum non est, contrahentes & pacientes juri & rei, de qua agitur, naturali indoli se conformasse censemur, l. 3. ubi Dd. ff. de reb. cred. & c. cum dilectius extr. de consuetud. Boc. de investit. feud. cap. 5. num. 95. cum ea, qua à natura infunt, semper inesse præsumuntur, nisi mutata probentur, ut ait post gloss. in cap. si forte. in verb. scientia de Elect. in 6. Pacian. 1. conf. 66. n. 23.

II.

Naturali jure omnia sunt communia, meum enim & tuum consuetudo induxit, cap. 1. dis. 8. & ideo jus istud commune omnium nationum esse dicitur, eo quod ubique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur, cap. jus 7. dis. 8. 1. Nulli itaque contra jus naturale quicquam agere licet, cap. que contra 2. dis. 8. neque etiam juri naturali debent prævalere Leges Principum, cap. 1. dis. 8. 9. neque etiam contra illud ulla consuetudo valere, cap. ult. extr. de consuet. adeo ut nec Imperator ea, que sunt iuri naturalis, tollere possit. Clem. Pastoralis 2. §. ceterum de sent. & re judic.

III.

Natura rei, non accidens spectari debet l. 3. ubi Bart. ff. de tutel. non enim dicitur aliquid tali ex eo, quod contingere potest, sed ex quo est. l. 1. de in lit. jurand. l. 1. ff. de tutor. & curat. dat. l. 1. C. de offic. ejus, qui vicem alter. ges. Menoch. 2. arb. judic. cas. 201. n. 69.

IV.

Naturam ejas debet imitari, quod alii aggreditur, cap. recolentes 3. extr. de stat. monach.

V.
Natura cedit miraculo, cap. cum Martha 6. §. que si vis extr. de celebr. missa.

VI.
Naturale est in culpam cadere, doluisse virtus, cap. ille Rex. 25. de penitent. dis. 3.

VII.

Natura magis studer generationi quam intel. lectui, & magis curat de esse rerum quam de scientiis. Bald. in l. filium in pr. ff. de his, qui sunt sui juris. Guilhelm. de Benedict. in cap. Raynatus. verb. que filium ex eo suscipiens. n. 3. col. 1. & n. 7. vers. & tamen præsumtio filiationis, col. 3. part. 3. extr. de testam. Pacian. 2. de probat. 16. n. 26. & 1. consil. 1. n. 16.

IX.

Imbecillitas intellectus est, ibi querere legem ubi natura sentimus. Jaf. in Autb. si qua mulier. n. 10. C. de S. Eccles. Welsemb. 1. consil. 2. n. 3. quapropter non facile à scopo aberrare potest, qui in judicando natura duce rectam rationem sequitur; quippe cum jus nostrum partim ex naturali & principiis illis, in singulorum hominum mentibus sit, ex quo etiam per manus traditum est, quod sufficiat quandoque allegare rationem naturalem. c. secundo requiri. de appell. l. scire oportet 13. §. sufficit 6. de excus. tuis. Hartmann. Pistor. 2. quæst. 36. num. 23. vid. infr. lib. 16. c. m. tio.

X.

Ex naturali obligacione quoties solvitur, toties repetitio inhibetur. l. naturaliter 13. ff. de condit. indeb. l. naturales 10. ff. de O. & A. nisi per errorem facti probabilem solutum esset. gloss. in l. 1. ff. de condit. indeb. quod verum intellige, quando naturalis obligatio accipitur pro ea, cui jus civile planè non assit, sed ei potius repugnat; ex hac enim causa solutum per errorem facti condici, docent l. 7. C. de condit. indeb. l. 62. ff. eod. l. 2. C. de fideicom. ita v. gr. licet in L. Falcidia ex voluntate defuncti minus solenni videatur oriri quædam obligatio naturalis; quoniam tamen prædicta Lex Falcidia huic obligacioni repugnat, & omnino vult, ut quarta apud hæredem maneat, inde fit, ut hac qualicunque obligatione non attenta, voluntas illa minus solennis pro nulla habeatur, atque conditio ejus, quod per errorem facti solutum est, locum inventiat, l. 9. C. ad L. Falcid. simile exemplum talis obligationis naturalis, quæ post præscriptionem residuæ est, sed inefficax relinquitur, vid. in l. 9. C. de jur. & fact. ignor. Alias si eam acceperis pro tali, quæ conventione vel causa tali orta est, cui jus civile quadammodo assit, puta non quidem per actionem, sed effectus alios remissiores & magis naturales largiendo, veluti compensacionem, retentionem & fideiussionem efficacem, tunc ne errore quidem facti intercedente conditio locum habebit, sed potius denegabitur. Bachov. dis. 4. thes. 16. sic hoc in sensu pupillus naturaliter obligari negatur. l. 41. de condit. indeb. l. 59. de O. & A. qui tamen jure naturali absoluere & in se spectato alibi naturaliter obligari dicitur. l. 1. de novat. l. 127. de V. O. vid. & Covarr. 2. para. relect. §. 4. ad rubr. de pæst. n. 8. & infr. lib. 13. cap. Obligatio.

X.

Natura quod debetur, compensari potest. l. etiam 6. ff. de compens. l. 3. §. pupillus 4. ff. de negot. ges. In intellige, si modo illud non petatur defectu actioni.

Cap. IV. De Navigatione.

3

actionis: nam si esset naturaliter debitum, quod exceptione elidi posset, magis est, ut compensetur. l. quacunque 12. ff. & l. 2. & ibi Bart. C. de compensat. Costal. ad d. l. etiam in adversar. ff. de compens.

XI.

NATURA & ars frustra nihil faciunt. Dixi supr. libro primo, cap. de Arte, lib. 1. c. 82. §. 9.

XII.

NATURA rei potius attendi debet, quam simplex nominatio. arg. text. in l. si uno 4. ff. locati. cap. ea qua 16. de Simon. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. s. n. 18.

XIII.

NATURALIA si concurrant cum accidentalibus, præferuntur. Egid. Bellam. consil. 43. in princ. quem refert Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 8. n. 1. Et ideo potius est domicilium originis, quam domicilium incolatus, quia unum naturale, aliud est accidental. Ancharen. consil. 37. Contra. n. 6. in fin. & n. 7. Cardin. Tusch. d. concl. 8. n. 2. & naturalis conjectura prævalit accidental. Francis. Mulin. de ritu nupt. lib. 3. q. 95. n. 55.

XIV.

NATURALITER quod non potest fieri, non potest fieri secundum legem positivam, & ejus ordinationem, l. qui ad certum. 14. ff. locati. l. lex Cornelia 28. in fine. ff. de vulg. & pupill. substit. l. Gallus. 29. §. si ejus 7. ff. de liber. & postbum. Et ideo paria sunt, aliquid esse impossibile naturaliter, vel de Jure, l. 1. ubi gloss. l. filius 15. ff. de condit. institut.

XV.

Naturalia sunt immutabilia, e.g. Domicilium originis. Brunnem. ad l. 4. C. de municipio.

XVI.

Naturalia in contractibus sunt affectiones contractui additæ, quæ ejus essentiam constitutam sequuntur, & regulariter quidem contractui insunt, per pacta tamen mutari possunt; & hæc vocari possunt interna, quatenus contractui regulariter insunt, aut externa, quatenus sunt extra essentiam contractus. Ea vero naturalia interna, quæ ad contractus consummationem faciunt & ab aliis essentialia consecutiva vocantur, qualia sunt in emtione traditio mercis & pretii, hue planè non pertinent; quoties enim mentio fit essentialium, naturalium & accidentalium contractus, sermo non est de contractu consummando, sed constituyendo.

XVII.

Naturalia quoties mutantur in feudo, illud sit improprium, i. e. irregulare. Sunt vero naturalia feudi (1.) Juramenti præstatio 2. F. 3. in fin. (2.) Masculorum successio. l. F. 8. §. 2. (3.) ad servitiam, & quidem incerta, obligatio 2. F. 23. (4.) alie-

nationis denegatio 2. F. 55. (5.) Investitura post mortem Domini renovatio 2. F. 25. (6.) Feudi prævia culpæ ablatio 1. F. 21. (7.) quod saltem in immobilibus consistat, nam & in pecunia feudum constitui potest, v. gr. feudum soldatæ 2. F. 10. in fin. cuius species sunt Feudum de Cavena & de Cameræ 2. F. 2. §. 1. (8.) quod sit perpetuum cap. 1. in quibus causis feuda amitt. (9.) ut concedatur, sponte non coacte d. cap. 1. (10.) ut concedatur gratis sine pretio, cap. 1. de feudo dato in vicem legis commiss. (11.) ut sine culpâ vasalli feudum ipsi auferri nequeat cap. 1. de naturâ feudi. (12.) ut Dominus sine consensu vasalli dominium directum alienare non possit cap. 1. §. ex eadem. de lege Corradi.

XIX.

Uno naturalium mutato non statim mutata censentur reliqua; nam naturalia præsumuntur præ accidentalibus. Brunnem. ad l. 3. C. de municipio.

CAP. IV. De Navigatione, Navi, Naufragio.

Axioma I.

Naves etiam privati habere possunt l. 1. C. de navib. non excus. non autem Senatores in provincia quam administrant l. 46. §. 2. de jure fisci. quod tamen d. 1. mutatum videtur Perez. C. eod. n. 1. 2. 3. & tit. C. de naut. Tiberin. n. 3.

II.

In causa naufragii adeundus est Judex loci, ubi factum est, & summarie proceditur, l. 5. C. de naufrag. Perez. C. d. l. n. 7. & si Judex intra bienium causam non decidat, periculum à Naviculatio transit in Judicem l. 5. in fin. C. eod. Perez. ibid. n. 8.

III.

Cum Dominium maris hodiè principes adjacentes sibi vindicent, varias leges nauticas de mercibus in- & evehendis condunt, jure Vectigalia exigunt, modò hòc casu classem contra piratas habeant: Admiralio tamen casus fortuitus imputari non debet, qui nauticibus Comitatum militarem addere tenetur. Perez. C. de Clasf. c. n. 8. seqq. Brunnem. ad l. un. C. eod.

IV.

Naves quilibet, nullâ obstante dignitate vel privilegio, ad advehendum frumentum aliasque Reipubl. necessitates præstare debet. Perez. C. de Naut. Tiberin. n. 1. seqq.

CAP. V. Necessaria, Necessæ.

Axioma I.

Necessarium postea fit, quod primo fuit voluntarium. cap. quidam extra. de renunc. Sicut (A) 2 enim

enim ab initio libera potestas unicuique est habendi vel non habendi contractus, ita renunciare semel constituta obligationi, adversario non consentiente, nemo potest. *l. sicut. 5. C. de O. & A.* quia contractus ab initio sunt voluntatis, ex postfacto necessitatis. *l. 8. C. eod. tit. l. 39. C. de transact. l. 12. in fin. ff. de contr. empt. l. 3. l. 7. C. de rescind. vend. l. 35. §. penult. C. de donat. l. 1. §. 1. ff. naut. caupon. l. 36. in fin. ff. de judic. l. 17. ff. commod. l. 22. in fin. ff. mand. l. 9. ff. de curat. fur. l. 22. in fin. C. ad SCt. Vellejan. c. quod semel placuit. ubi Dyn. de R. I. in 6. nam postea ex beneplacito utriusque alteri jus est quasitum, quod ipsi invito non est adimendum.*

Declarat: ut procedat (1.) in Contractibus, non in ultimis voluntatibus, hominis enim voluntas ambulatoria est ad mortem usque *l. 4. ff. de adim. Legat.* (2.) in Contractibus nominatis, non innominatis, hic enim ille, qui à sua parte, implevit Contractum, pconterre potest *l. 3. §. 2. ff. de condic. caus. dat.* (3.) quando alterius interest, nam si non inter sit, revocari contractus pro labore potest. *l. 1. §. 5. ff. depos. §. 11. Institut. Mand. §. 4. Institut. de societ.*

II.

Non omne quod convenit (id est, licet & congruit) etiam est necessitatem. Cujac, in *recit. ad l. 1. C. de ita. quib. ut indign. pag. 813. B.* ubi inducit. *lib. 6. quam exempli loco omnino vide C. de tit.*

III.

Plurimum interest, necessarium ne sit aliquid, an supervacuum. *l. 8. §. 4. mand. l. 49. ff. famili. hercisc.*

IV.

NECESSARIA causa facit permisum, id, quod alias de jure esset prohibitum, *l. 22. de bis. quib. ut indign. cap. 4. extr. de R. I.* ut latè multis casibus probat Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 18. per totam.* Unde alienatio, si est simpli citer prohibita, tamen si fiat ex causa necessaria, redditur permissa, *Egid. Bellam. consil. 35. num. 4. vers. sed nunquid. Angel. Aretin. consil. 18. Ad decisionem. n. 8. vers. quantum verò. Roman. consil. 219. Ex themate. n. 8. vers. hoc primo probatur.* ita necessitas excusat possessorem in R. V. si rem alienaverit, neque enim ultra pretium, quod receperit, tenetur. *l. item. 15. §. si quis rem. 1. de R. V. Roman. d. consil. 219. num. 9. vers. secundo probatur.* subdit, quod causa necessaria non comprehenditur sub regula prohibente actum fieri. Hinc qui non sponte, sed ex necessitate à civitate discedit, non tenetur solvere *dis Abzug. Steuer. Brunnen. ad l. 5. C. de Municip.* Hinc navis tempestate delata ad aliquem portum non debet præstare vestigial vi gore statuti disponentis, quod de merci-

bus illuc delatis præstetur; hoc enim intelligendum de sponte delatis, *Perez. C. de naufrag. n. 31.* Hinc & ii, qui ob hostium metum ad aliquam urbem fugiunt, non tenentur ad vestigial, *Brunnen. ad lib. 1. C. eod.*

V.

NECESSARIA omnia ad unum concedunt illi, cui conceditur illud unum, *l. 2. ff. de jurisdiction. omn. Judic. l. qui procuratorem. 57. ff. de procuratorib. l. 1. §. 1. ff. si usus fruct. petatur. l. 3. §. qui habet 3. ff. de servitut. rusticor. pred. l. 3. ff. pro socio.*

(In omni enim concessione videntur omnia concessa, sine quibus id, quod inductum est, queri aut teneri nequit. *l. ad rem. 56. l. ad legatum 62. de procur. Wefemb. in parat. ff. de acquir. rer. dom. num. 7. p. 1016. l. 1. §. fin. ff. de officio eius, cui mand. est jurisd. l. avibus 66. & ibi gloss. 2. ff. de legat. 3. ubi quod in legato factò de avibus etiam avaria comprehenduntur, sine quibus aves de facilis au fugere possent, §. minorem. 4. Institut. de adoption. cap. præterea 5. de officio delegat. cum his, quæ ad hoc principium exhortandum tradunt Navar. in pr. de penitent. distinct. n. 24. Surd. consil. 347. n. 20. Gam. Lusitan. decis. 206. n. 9. Thomas de Thomasset in floribus legum, reg. 29. ubi intelligit procedere in materia favorabili, vel indifferenti, vel in conjunctis & ubi militat eadem ratio. Galet. in margarita casuum *Conscientia*, verb. concedere. ubi etiam intelligit, quando illud concessum non potest stare sine illis. In unius enim actus concessione omnia convenient, quæ faciliorem & commodiorem executionem actui præstant, Bald. in d. l. 2. vers. tu die plenius. ante n. 1. ff. de Jurisdiction. omn. Jud. ubi Curt. jun. n. 2. cum segg. Alciat. n. 2. Dec. n. 6. Joh. Bologn. n. 18. segg. Menoch. consil. 14. n. 8. idem Bald. per text. ibi in cap. ult. n. 4. de dolo & contum. ubi quod habens mandatum ad necessaria, videtur etiam illud habere ad utilia, refert Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 100. n. 3. Narbona 20. gloss. 2. n. 13. tit. 1. lib. 4. Recopil.*

VI.

NECESSARIA causa præsumitur potius, quam voluntaria, *l. uxore 41. §. parter naturalis 11. ff. delegat. 3. Castrens. consil. 133. Iste Martinus, col. 2. lib. 2. Cravett. consil. 301. n. 5. & 6. vers. nec obflat. ubi quod si duas causas necessariae subfunt, præsumi tur ea magis necessaria, refert Card.*

Tusch. tom. 5. lit. N. concl. 31. num. 1. & 2.

CAP.

CAP. VI.
Necessitas.

Axioma I.

Licet necessitas onera Reip. debita non exigit, patria tamen vel L. non remittit, l. in filio 35. & ibi Bart. & Dd. C. de decur. lib. 10. Bald. consil. 44. circa fin. vol. 1. Florian. in l. huc autem iura ff. de servit. urb. præd. Jacobin. de S. Georg. in Traict. de Roidis seu operis col. 13. vers. quinto finitur. Masver. in præx. tit. de prescript. fol. 42. col. 3. in princ. Alber. de Rosat. in rubr. de munera. & honor. n. 13. vers. sed pone quia habet aliquis hominum. Albertin. Brun. consil. 32. col. 2. ante fin. vers. nec extat, ut præsupponitur memoria. Franc. Balb. in traict. prescript. p. 24. n. 57. ita Vasallus. etiam si stetisset per mille annos, quod servitium non præstatum esset, quia non fuit requisitus, feudum non perdit, nec præscripsisse dicitur, nisi probaret, quod Dominus requiriverit, ut servitium præstare, illé autem ipsi denegasset, Angel. in l. male agitur circa fin. C. de prescript. 30. annor. Bart. in l. cum scimus. C. de Agricol. & censit. Felin. in cap. cum accessissent. col. 18. extr. de Constitut. simile exempl. vid. apud Bart. ad d. l. 35. C. de decur. conf. sup. lib. 12. cap. 5. §. 1.

II.

Necessitatis causa cessante, cessat & id quod ob necessitatem est concessum vel introductum, cap. 2. ubi Card. & Buttr. exir. de custod. Euchar. c. quod pro i. q. 1. c. quod pro §. quod ergo. i. q. 7. c. ordinationes in fin. 9. q. 1. cap. 1. in fin. 35. q. 1. c. eti. Christus 26. in fin. de jurejur. c. cum cessante 60. de appell. c. cum infirmitas 13. de paenit. & remiss. Bart. in l. §. nunciatio. col. 3. vers. quandoque. ff. de oper. nov. nunc. ubi ait, quod quando statuitur aliquid ob necessitatem, intelligatur habere locum quatenus durat necessitas, l. Senatus 16. ff. de offic. Presid. l. 1. §. fin. ff. de fer. Joseph. Ludov. decis. 44. n. 10. p. 1.

Intellige regulam verâ esse circa facienda, non circa jam facta, vel nisi utilitas succedat loco necessitatis, gloss. in cap. in argumentum de R. I. in 6. vid. c. quod pro necessitate. i. q. 1. Honth. 2. de art. i. tot. c. 22. n. 94. exquisit Tiber. Decian. 2. respons. q. 1. n. 78. & seqq.

III.

Necessitati sponte se invenienti non succurrunt. l. si fiducia 7. §. si necessaria 1. ff. qui satis. cog. cum aliis egregie congesu. à Tiraq. de trist. consang. §. 1. gloss. 10. n. 25. Rip. in traict. de peste tit. de privil. contrab. n. 36. Menoch. de recip. poss. remed. 6. n. 52. Necessitas enim voluntaria si prævideri potuit, non meretur aliquod privilegium. l. si quis 3. §. subvenitur 6. ff. de S. C. Syllan. l. si mulier 21. in princ. ff. de eo, quod met. caus. l. 2. §. 8. ibi: si quid sit, quod ei imputetur. ff. si quis cau. in jud. sif. siquidem præsidium necessitatis non suffragatur illi, qui volens necessitatem affectat, d. l. si fiducia 8. §. si necessaria. l. 2. §. penult. & l. ult. si quis cau. neque etiam causam affectaram affectanti prodeste dixit Jason. in l. si vero princ. col. ult. qui satis. cog.

Limita (1.) nisi favorabilis & meritoria causit, veluti qui sibi imponunt necessitatem & gratia servendi bene faciunt, & utuntur eodem privilegio quo & groti. Mascal. de probat. concl. 132. n. 62. (2.) si illud à jure obtainuerint, ut est privilegium militis in condendo testamento, cuius necessitatem favorabilem esse, ait Honthemius lib. 2. de art. Notar. cap. 22. num. 20. & c. 23. per tot.

IV.

Circa eos, qui ex necessitate obligantur, fieri debent interpretationes favorabiliiores, quam si ex voluntate obligentur. l. de die 8. §. 4. & l. si fiducia 7. §. si necessaria 1. qui satis. cog. Pantachm. lib. 1. que l. præb. ii. n. 18. Ratio, quia magis succurrunt illi, qui faciunt actum ex necessitate, quam qui ex voluntate faciunt. l. cum postulassent 44. §. 1. de damn. infesto. l. alienationes 13. ff. sam. heretice. Alber. in addit. ad Bart. in l. judicium. solvit 58. de judic. n. 2. Joh. Cephal. consil. 20. ususfructus. 1. 23. & ideo melioris esse conditio- nis dicuntur. l. 2. §. si vis fluminis. vers. si quis. ff. Si quis cau. in jud. Amaja. ad rubr. C. de delat. num. 24.

V.

Necessitas peccare non permittit. l. palam. 43. §. non est ignostendum 5. ff. de rit. nupt. Jason. in l. 1. n. 75. ff. de offic. ejus cui mand. jurisd. Gail. lib. 1. obs. 102. n. 13. Petr. Gerard. sing. 100. n. 10. ita necessitatem a fornicatione non excusare ex cap. discipulos. de consecrat. distinct. 5. & c. sicut satis 8. 32. q. 4. not. Apostill. in cap. quanto. de conservat. in fin. add. Panorm. in c. quoniam de simon. n. 5. ubi hoc distinctione quadam declarat, quod quædam sint & semper manent in se mala, ut adulterari, occidere, pejorare & similia, quæ prætextu necessitatis vel paupertatis minimè committenda, sed potius omnia mala perpetienda, quam tali mala consentiendum: quædam vero sint, quæ licet in se mala, tamen tempore necessitatis extremæ desinant esse mala, exemplo criminis furti, de quo in cap. si quis propter 3. de fure, licet enim necessitate urgente opera facta non sint laudabilia, cap. unic. distinct. 57. attamen quod cogit necessitas, non est impunandum. cap. inter cetera 22. q. 4. c. ad limina 30. q. 1. ac proinde hoc in casu cum necessitas faciat aliena propria. cap. sicut 8. in fin. ubi tempore necessitatis omnia fieri communia perhibetur, distinct. 47. ea excusabit, cap. inter 31. extr. de sentent. excomm. maximè si summa sit, cap. ubi 3. §. idem. de elect. in 6. interim autem, quæ alia quando necessitate cogente concessa sunt, in argumento trahi non debent, c. in argumentum 78. de R. I. in 6.

VI.

Necessitatis tempore silent privilegia. l. pro tyronibus 3. C. de privil. domus August. l. 1. C. ut nemini lic. in coempt. immo plane cessant, c. perver- nit. 2. extr. de sentent. excomm.

VII.

Nulla privilegia necessitati publicæ obsunt, & ob publicam utilitatem privata beneficia suspenduntur. Brunnem. ad. l. 1. C. de navil. non excus. licet sint privilegia Clericorum. Perez. C. (A) 3 de

de Exaētor. Tribut. n. 13. Sic urgente patria necessitate Ecclesiastici, qui non tenentur servire, in bello, compelluntur contribuere, si non sufficient Laicorum facultates, etiam inconsulto Pontifice, si negotium nullam moram patiatur, alias eos compellentes excommunicantur, Perez. C. de quib. muner. vel prest. num. 9. 10. & licet Clerici ab hospitatione personali sint immunes, cap. non minus, cap. adversus X. de Immun. Eccl. Si tamen Laici supra modum onerentur, ut militibus recipiendis sint impares, a Clericis & aliis exēmis subvidia sunt suppeditanda, Perez. C. de Metat. num. 10. in fin. Imo ipsius Cæsaræ domus privilegia tempore necessitatis cessant. Perez. C. ut nemini licet in coēm. spec. n. 1.

IX.

Necessitas & pietas aequiparantur, l. sancimus 21. cum Aucth. præterea. C. de SS. Eccl. Ratio, quia & hæc aequa acilla Legi subjacet, c. ult. extr. de furt. cap. sicut 11. de consecrat. distinct. 1. cap. pervenit 12. c. jejunia 16. cap. celebratam 12. de consecrat. dist. 7. c. si quis 16. dist. 4. eod. c. jejunia 17. dist. 5. d. tit. cap. inter 5. extr. de relig. dom. c. consilium 2. extr. de obs. jejun. Clem. unic. de baptism. Imo necessitatem magis esse privilegiatam, cum ob pietatem furari non licet, quod ramen necessitas admittit, ait Honthem. lib. 2. de art. Notar. c. 22. n. 43. idem esse cum utilitate, aijunt text. in cap. quaris 6. extr. de et. & qualit. & ord. prest. c. scias 7. q. 1. ita in dispensationibus necessitatis & utilitatis causa attenditur, cap. in causa 19. extr. de sent. & re judic. ita & necessitatis & utilitatis causa Episcoporum mutationes concedi dicunt, c. mutationes cum seq. & cap. temporis 7. qu. 1. add. Panorm. in c. ut sup. de reb. Eccl. non alien. n. 15.

IX.

Necessitas inevitabilis non facit formam legis adimpleri per aequipollens. cap. qui de non sacerdotali, de prebend. in 6. l. 1. ff. de liber. & postib. Dd. in c. re script. Exempl. vid. apud Speculat. lib. 2. p. 3. tit. de sentent. & de his, qua ipsam sequuntur. §. 3. n. 1.

Limita: nisi in jure ante dispositum sit, ut in cap. statuimus, ut is de offic. & potest. judic. deleg. lib. 6. delegatus a fide Apostolica, cui certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud fieri mandatur, ex causa necessitatis potest in loco alio procedere, quod tamen non potest delegatus ordinarii, quia hoc cap. ad ipsum non extenditur, juxta gloss. in d. c. statuimus. verb. Apostolica fide, & ibid. Joh. Andri. item pro forma exhortationis est nominatim exhortem dicere, attamen sufficit, si dicat: filius meus exheres esto, si unus sit, aut si plures, nomen aut pronomen, aut cognomen ponere, Ulp. in l. 1. & 2. ff. de liber. & postib. item requiritur in testamento, ut nomen testatoris scribat testator, remittitur ramen ibidem ipsa Leg. dispensante, quod sufficiat, si testes scribant, l. jubemus 29. C. de testam.

X.

Necessitas præmium non meretur. Petr. Gerard. sing. 100. n. 29. cum seq. sed voluntas, Ias. in l. 1. S. denique ff. ad SCt. Trebell. n. 40.

XI.

Necessitatis evitanda causa multa conceduntur, que ex voluntate profecta prohibentur, l. 7. §. 1. ff. qui satis. cog. l. 13. & 29. ff. famili. heredit. l. 1. ff. de reb. eor. que sub ruit. & cur. Harpr. in Comm. ad Infrist. ad §. cum in suo 29. de R.D. n. 31. Cum enim quædam fiant ex electione, quædam ex necessitate, cap. aliud 2. vers. primum. Novell. 97. de equalitate doto. id est etiam jura multa sunt benigniora, cum aliquid ex necessitate sit, quam si sit ex voluntate, arg. l. d. l. 7. §. finies. saria 1. ff. qui satis. cog. Sichard. ad l. 1. C. de reb. cred. Unde si quis ex necessitate quid gessit, facile excusatur, l. ult. ff. de separat. Ita videmus propter necessitatem frangit etiam divinam reverentiam, l. omnes 7. C. de fir. Menoch. 2. arb. judic. cas. 232. n. 23. & obedientiam sperni, cap. 2. de observ. jejun. Menoch. 2. arb. judic. cas. 182. n. 5. neque etiam leges servari, l. ut gradatim n. §. 1. ff. de muner. & honor. cap. si quis propter 7. defurt. Jason. in l. 1. col. 20. n. 75. de offic. ejus cui mand. jurisd. Felin. in cap. cum accessent. col. 8. de confitut. Ita ob necessitatem dicuntur fieri ea communia, quæ usu sunt consumptibilia, l. n. 4. ad L. Rbodium de jact. Licere enim Clericis Ecclesiæ ornamenta Laicis oppignorare, text. est in cap. 1. extr. de pignor. licere etiam tempore famis alienare DEO dicata vasa & illis similia, ait l. sancimus nemini 21. pro pemed. C. de SS. Eccl. Imo & Episcopo, ignorante etiam concilio, res Ecclesiæ alienare permittit. cap. placuit 12. q. 2. ita pater potest tempore famis vendere suum filium, l. 1. & l. 2. C. de patr. qui filios distinx. Dyn. in reg. in argumentum de R. l. in 6. Capell. Tholosan. q. 257. ita milites in bello pro victi impuno deprendantur. c. 1. de emt. & vend. ibique Dd. Jason. in d. l. de offic. ejus cui mand. jurisd. n. 75. & si quæ sunt similia.

Debitor fisci ante diem tenetur solvere, Perez. C. de Conv. Fisci debit. n. 11. ita tempore famis quilibet tenetur justo pretio vendere frumentum. Perez. C. de condit. in publ. horr. n. 14. & tit. seq. ut nemini licet in coēm. n. 1. urgente belli necessitate milites stationes suas & pascua sumere possunt in vicinorum pratis. Perez. C. de Pasc. publ. n. 5. Imo ob extremam famis necessitatem invito suum auferre licet, non quidem ob eam rationem, quod urgente necessitate dominia rerum cessent & omnia reducantur, in communionem primavam, uti putat Grotius de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 2. §. 6. Nam si in necessitate quis accipit Jus afferendi sibi res alienas, veluti in medio ista forent posita, non apparet, quare quis easdem ipsi domino, qui pari necessitate premitur, ubi viribus pravaluebit, non possit eripere, id quod tamen Grotius non concedit. Deinde ejusmodi rerum, quas velut in medio positas meo jure arripio, restitutio haudquidquam est facienda, quam tamen heic Grotius requirit. Sedinde, quia qui est locuples tenetur succurrere innocentem egeno ex obligatione imperfecta, ad quam explendam, quidem regulariter nemo per vim adigi debet, sed si tamen summa urgeat necessitas, id eam efficere, ut istud tantisper eo modo vindicari queat.

queat, quod ea, quae jure perfecto debentur, id est, ut extra ordinem aedatur magistratus, aut ubi tempus id non fert, via ut clanculum eruptum urgens necessitas dispellatur. *Pufendorff. de Jure Natur. & Gent. lib. 2. cap. 6. §. 5. 6. 7.*

Quae omnia vera intellige in casu necessitatis extremo: Siquidem in gravissima necessitate reviviscit jus illud pristinum rebus utendi quam si communes mansissent; quia in omnibus dispositionibus & LL. humanis, ac proinde in lege dominii summa illa necessitas censetur excepta, *l. 13. ff. famili. hercisc. l. 38. in pr. ff. de legat. 3. Hartm. Piffor. part. 1. q. 50. n. 53.* Hugo Grot. lib. 2. de Jur. Pac. & Bell. cap. 2. n. 6. quasi ea sit insuperabilis, Barth. Ayal. lib. 2. de jur. & offic. belli. cap. 11. n. 1. Gail. 2. de P. P. cap. 4. n. 4. Hinc est, quod in navigatione, si quando defecerit, quod quisque habet, in commune conferri debeat, *l. 2. §. cum in eadem. in fin. ad L. Rhod. de jact.* Sic & defendendi mei causa vicini edificium orto incendio dissipare possum, *l. 3. §. quod ait 7. de incend. ruin. naufr. & funes auct. retia discindere, in qua navis mea impulsa est, si alter explicari nequeat, l. quemaadmodum 29. §. item 3. ff. ad L. Aquil.* quae omnia lege civili non introducta, sed exposta esse, docet H. Grot. *a. loc. n. 6.* Unde & eam a quovis damno, quando magna vi cogente, vel necessitate damnum datum sit, excusare refert. *l. si quis 49. ff. ad L. Aquil.* adeo ut etiam mora ob extremam necessitatem purgari dicatur, Francisc. Pfeil. *cent. 2. consil. 174. n. 4.* & in terminis non exsolutarum ex necessitate pensionum. *Wesemb. in consil. 61. n. 26.* quin imo nec Christianæ pietati refragari ait Petr. Gregor. *Syntagma. jur. lib. 7. cap. 16. n. 23.* quando fruges aliquin peritut & diebus festis colligantur, vel si urgente summa necessitate, in causis forensibus in rebus, quae moram non patiuntur, judicetur. Petr. Gerard. *sing. 109. n. 8.* Jason. *remissione in d. l. 1. num. 75. de offic. ejus cui mand. jurisd.* cum præsens necessitas sapientia modum judiciorum non admittat. *l. 1. §. 2. ff. de fer. Cic. lib. 2. de Invent. cap. 7. & Wesemb. ad rubr. C. quando licet a unicuique se vindicare. quod exculcationem mereri etiam in foro poli, per Ecol. cap. 42. in fin. probant Dd. in cap. quod est licetum de R. I. cum aliis poena & culpa quidem moderetur, non tamen in totum excusat, Panorm. in c. quoniam de simon. n. 5. quia ratione si aliter necessitas evitari possit, in pari necessitate ipse possessor tenebitur, si restituo fieri queat. Hugo Grot. *d. loc. n. 7. & 8. add. & Havem. de jur. Epist. lib. 7. §. 10. p. 102.* ubi distinguit necessitatem in absolutam vel præcisam coactionis & compulsionis, quae nec planè evitari potest, nec mediis præalentibus listi: & causativam vel respectivam, quae alii remedii evitari possit. Donell. *ad l. 2. C. de hered. vel action. vendit. num. 39.* ubi distinguit inter absolutam & cum adjuncto seu consequentia, sive cum exceptione *per eti. n. 7. & 8. add. 102.* ut Cujac. in recitat. *ad l. 1. ff. de action. empl. Willh. Anton. de monat. prescript. cit. 7. concl. 22. n. 46.* vel ut Dnn. Marburgenses apud Rovenstr. *in consil. de contribut. q. 2. p. 228. n. 70.* necessitatem aliam faciunt ordinariam,*

aliam extraordinariam, arg. *l. ult. C. de his, quae ex publ. collat. illat. sunt non usurpand. lib. 10. vide etiam l. 2. C. de privil. dom. Aug.* ubi quædam necessitatis dicuntur canonica & statuta, can. generaliter *vers. placet. caus. 19. q. 1.* A Philosophiæ etiam gradus necessitatis observari, dum perhibent aliquid esse necessitatis (1.) vel necessitate absolute, (2.) vel necessitate definitionum & demonstrationum, vel (3.) necessitate physica, vel (4.) necessitate consequentia, ubi scilicet consequentia necessitas est, non ipsius rei necessitas, [cum illa in sua natura sit mutabilis & contingens,] sed illius, quod ad rem illam positam sequitur, docet Schaff. lib. *Metaph. disput. 11. thes. 36.*

XII.

Non quicquid judicis potestati permititur, id subiicitur juris necessitati, *l. non quicquid 40. de judic. l. sepè audi vi 8. de offic. presid. ubi Cujac. in Juliano distinguit inter ea, quae sunt in arbitrio & officio judicis, & ea, quae sunt in obligatione, quæ nihil aliud est, quam juris necessitas, l. ult. de eo, quod cert. loc. quo casu locum forte habebit regula: quod necessitatis est, id perperam arbitrio judicis relinquitur, l. 3. §. 2. de reb. eor. qui. Ostermann. ad §. 4. Instit. de satisdat.*

XIII.

Necessitas vi proxima est: imo vis nihil aliud est, quam necessitas imposta contraria voluntati, & viceversa necessitas vis contraria voluntati seu necessitas est vis, cur inviti succumbimus. *l. 2. ff. quod met. caus. l. penult. §. ult. de excusat. tutor. Cujac. in tr. ad Africam. ad l. 35. locata pag. 1163.*

XIV.

Nulla necessitas excusat, quæ potest esse non necessitas. Tertullian. *in exhortat. ad castitatem.* & ex eo Dn. Jac. Gothoff. *différ. 2. ad l. casus majoris 8. pag. 88. in fin. Cod. de testam.*

XV.

Necessitas finis jus facit in moralibus. Hugo Grot. lib. 2. de jur. bell. & pac. cap. 5. n. 24.

XVI.

Quæ propter necessitatem sunt, in argumentum trahi non oportet, *l. 102. ff. de Reg. Jur. cap. in argumentum 78. de R. I. in 6. Phil. Matth. ad l. 141. n. 19. ff. eod.* Ideoque necessitatis causa tantum alienandum est, quantum urget necessitas, & non ultra. Bald. *consil. 332. lib. 1. & lib. 2. consil. 20. in fin. Jason. in l. creditor. n. 3. limitat. 3. ff. si cert. per. & l. qui Rome. S. duo fratres. n. 17. de V. O. Cravet. consil. 241. col. n. 1. vers. secundo respondet.* nec ad eam etiam producendum, quod humanitatis causa aliquando superiori præstat. *Zaf. in enarrat. ff. tit. de offic. procons.*

XVII.

NECESSITAS non habet legem, (Germani efferunt, *Moß hat kein Gesetz/*) ideo lex subjicit necessitati, non est contrario, *l. tutor qui repertorium 7. in pr. ff. de admin. tutor. l. ut gradatim 11. §. 1. de mu-*

(A) 4

nerib.

nerib. & honorib. l. non solum 10. §. fin. ff. de excus. tutorum. l. aliquando 5. ff. de officio Procons. l. si quis filio 6. ff. de injusto rupto. l. i. C. de operis liber. l. pro tyronibus 3. C. de privileg. domus Augustae. lib. ii. cap. licet 3. de feriis. cap. 5. in fine. de consuetud. c. exiit. 3. col. 4. in fine. de verbis. signif. lib. 6. [Necessitas enim non solum non subest legibus, l. aliquando 5. & ibi gl. fin. in l. i. C. de oper. libert. vid. omnino prolixè Gœdd. lib. 2. de pac. publ. cap. 2. n. 1. & 2. sed etiam ipsa legem facit. l. 27. ff. de manumiss. testam. Cluten. in disput. de veitigat. thes. 16. in fin. cum eam vim habeat, ut non modò jus civile vincat, sed & canones sibi subjecere soleat, c. nemo 6. de R. l. in 6. c. consilium 2. de obs. jejun. c. ult. de feriis. c. non minus. de immunitat. Eccles. nisi Episcopus necessitatem facit. vid. & dist. 9. per tot. Regn. Sixtin. in Cons. Marp. consil. 11. vol. 3. num. 50. siquidem necessitas adeò ingens est telum, ut non sit Legi subiecta, l. ait Prætor. 10. §. si debitorem 16. ff. quæ in fraud. creditorum. neque etiam Dii quidem resistere possint, ut est in proverbio, quod Erasmi. in Chiliad. eruditè explicat. Consil. Argent. i. consil. 9. n. 7. Unde & Orpheus in hymno noctis scribit; gravem necessitatem omnibus dominari, cum inculpabile judicandum sit, quod necessitas intulit, cap. ad limina 7. 30. q. 1. & cap. 1. 3. 4. q. 1. & juxta Herodian. lib. i. ei parentum, cuius meminit Tiraquell. in tit. de retract. munic. in §. 1. gloss. 9. n. 32. & in eandem sententiam multa congerit, d. tract. §. 26. n. 18. cum seqq. & in tract. de pæn. caus. 33. n. 3. cum seqq.] Calderin. consil. 95. Quod est unicum, de treuga & pace, n. 5. vers. item est inustum. Jalon. in l. si ex toto, in fine princip. ff. de legat. 1. ubi ponit plura exempla de bello, fame, peste, & similibus. Anchæ. consil. 91. In auxilium veritatis. n. 4. & 5. & consil. 243. n. 4. ubi ait, quod necessitas non habet legem humanam, neque divinam, quia multa prohibita de Jure divino & humano, sunt permitta ex necessitate, & è contrâ permitta sunt prohibita, & ponit exempla furti, homicidii, & similibus. Signorol. de Homod. consil. 42. n. 3. ubi ait, procedere etiam in necessitate Juris, quia culpa caret, qui facit aliquid necessitate Juris imminente. Cephal. consil. 151. n. 282. & 283. ubi ponit decem exempla, quibus necessitas facit recedere à Jure, à regula & ab humanitate, & generaliter dicit procedere in necessitate contra dispositionem legis, secus in dispositione hominis, & optimè declarat Castrensi. consil. 400. Priusquam, col. 2.

in princ. vers. subest enim necessitas. lib. 1. ubi necessitas excusat, ne legibus & legum præceptis subjiciatur. Thomas de Thomasset. in floribus legum, reg. 189. Gail. lib. 1. observat. 102. n. 8. Plac. de deit. lib. 1. c. 28. n. 3. Surd. decis. 86. n. 8. Barth. Peret. ad extravg. Ambitiose, de rebus Ecclesiæ non alienan. verb. praterquam. n. 4. p. 176. Matien. l. i. gloss. 21. tit. 10. lib. 5. nove Recop. latè & eleganter Munos de Escobar de ratione administ. cap. 14. n. 10. cum seqq. Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 19. per totam. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 10. n. 27. Cephal. commun. contra communes, tom. 4. quest. fin. n. 50. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 71. in. 1. edit. alias resolut. 602. n. 19. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 11. n. 38. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. titul. de discipl. clericali. §. 4. n. 55. & §. 20. n. 13. Bened. Egid. in repet. l. ex hoc jure. ff. de justit. & jure, part. 1. cap. 8. n. 26. in fine. Cancer. var. p. 2. cap. 2. n. 54. & n. 169. Modern. de suppli- cat. ad Sanctiss. p. 1. cap. primo. n. 58.

XIX.

NECESSITAS facit licitum, quod alias de Jure non est licitum, auctumque alias improbissimum probabilem reddit. l. ult. C. de patr. qui fil. distr. Mynsing. 6. obs. 30. in fin. cap. quod non est licitum 4. de regu- lis Juris, cap. quanto 4. de consuetud. [cap. consulisti 3. extr. de celebr. missar. cap. ult. extr. de custod. Eucharistie. cap. licet 6. extr. de pænit. & remiss. cap. cum 54. extr. de excomm. cap. licet 3. extr. de fer. cap. mu- tationes 7. q. 1.] Bald. in l. Divus Pius, in princip. notab. 2. ff. de petit. hered. Felin. in cap. querelam. num. 19. de jure fur. Tiraquell. de pænis temper. causa 33. n. 3. Anton. Oliban. de jure fisci, cap. 4. num. 36. Escobar de ratiocin. cap. 14. n. 13. Ceval. commun. contra communes, tom. 4. q. fin. n. 6. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. necessitas, n. 1. Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 11. n. 38. Bellet. d. §. 20. n. 13. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. N. conclus. 12. Cornel. Beninc. de paupert. spec. 9. in judic. n. 43. Stephan. Grat. discept. forens. tom. 4. c. 626. num. 15. & c. 636. n. 10. Joh. Marian. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 28. n. 10. & quest. 55. n. 3. Hinc in extremâ ne- cessitate vilis homo cogi potest carnificis munus suscipere, quod alias licitum non est. Brunnem. ad l. 1. 2. C. ne quis liber in- vitus.

XIX.

Ex NECESSITATE quæ fiunt, non di- cuntur fieri in fraudem, ut per Gozadin.

6070

conf. 87. n. 15. quem refert Flamin. Paris.
de resignationib. benefic. tom. 1. lib. 2. q. 3.
num. 40.

XX.

In NECESSITATIBUS nemo liberalis existit, l. rem legatam 18. ff. de adimend. legat. Tiraquell. in l. si unquam, verb. donatio largitus, n. 106. C. de revocand. donat. Gam. Lufit. decis. 71. n. 3. Pichard. ad rub. Institut. de adopt. n. 43. Valasc. conf. 153. num. 24. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 796. n. 27. & tom. 5. cap. 925. n. 9. Joh. Anton. Mangil. de imput. q. 15. n. 36. Valasc. conf. 153. n. 4. Wefemb. in par. de collat. dot. n. 1. & 2. conf. 73. n. 8.

CAP. VII.

Negans, Negatio, Negativa. vid. supra Inficiatio.

Axioma I.

Negatio mera ex se nihil ponit inesse, Padian. 1. de probat. cap. 35. n. 51. Verba enim negativa & negativè concepta resultunt actui & tollunt omnem potentiam, gloss. in l. 1. C. ne fidejuss. dot. dencur, quam singularem vocant Alex. in l. si constante. §. quories. col. 3. ff. solut. matrimon. imò mera & non probata negativa tantum vis inest, ut longè distrahatur magis, quam unquam affirmativa ponere valeat, l. hoc genus 106. ubi Calstr. de condit. & demonstr. Natt. conf. 66. num. 28. Cravett. conf. 146. num. 4. cum negatio omne id destruat, quod sibi obstat compellere. Hippol. Riminal. conf. iii. num. 116. lib. 2. Unde ex propositione negativa non posse sequi affirmativam, volunt Bald. in l. 2. in fin. C. de condit. insert. ubi tradit, quod nec ex dispositionibus privativis resultet habitus, nec ex dispositionibus negativis resultet affirmatio, quod idem notavit & Specul. in §. sexto tractandum. num. 14. vers. nec enim sequitur. tival. deposition. ubi ait, quod per responsum ad negativam, qui nihil ponat, sed neget tantum. add. Bonifac. de Vitali. in Clem. 1. num. 33. vers. nam secundum Logicos. col. 3. de Usur. Geminian. in cap. presentium. num. 31. vers. secundum nom. col. penult. de testib. in 6. Covarr. in cap. 4. §. 1. num. 7. vers. idcirco illud annotandum. num. 2. de matrimon. pag. 173. Ubi tamen obiter hac in re etiam atque etiam negantium propositionum definitio observanda: quod scil. pronunciatum negans non sit omne, in quo particula non praedictato adhæret, (sic enim nihil omnino differret a pronomine indefinito ex parte predicati) sed in quo praedicata subjectis attribuuntur negando, h. e. praedicata à subjectis removentur, seu iis non inesse dicuntur: Quo observato recte de syllogismis, qui ex puris negativis constare, & minorem in prima figura negativam habere vindicentur, judicare poteris, neque opus habebis syllogismum transponere vel praedicatum non post verbum ponere, v. c. si quis diceret:

Quæcunque non honorantur, ea non exco-

luntur.

Musica non honoratur. E.

Musica non excolitur.

Syllogismus erit optimus in prima figura, modo Ferio, neque minor revera negativa: Quod si enim quis putaret, minorem esse negativam, plura sequentur absurdia, (1.) naturalis consequentia impugnaretur, (2.) fierent ex tribus terminis quatuor. Dicendum ergò erit in minori praedicatum illud, non honorari, non removeri à subjecto, Musica, sed ei includi, quasi diceretur: Musica est earum numero, quæ hodiernis temporibus honoratur.

II.

Negans simpliciter totum negare videtur. Bart. in l. 1. col. 1. C. de litis confit. Bald. in l. 1. num. 22. vers. nunquid. col. 4. C. de adil. edit. quamvis in inglelo non comprehensa. Jacob. Bustrigar. in l. 1. col. 2. vers. aliquando reus comparet. C. de litis confit. Sic qui simpliciter negat narrata, prout narrantur, intelligitur negare, quantum ea, quæ contrase, non ea, quæ pro se faciunt, Salicet. in l. cum pretium. n. 2. vers. sed ab extra. C. de liberal. cauf. Castr. in l. dubitat. §. ita deniū. in fin. ff. de fidejuss. Alex. in l. non tantum. §. quod autem. num. 1. vers. secundo limita. ff. de re iudic. & conf. 91. in causa. num. 7. vers. nec obstat, si diceretur. col. 3. vol. 6. ratione enim partis falsa potest quis negare totum in oratione sumpta ex universo. l. si is, qui ducenta 13. ff. de reb. dub. l. si servus 9. §. si plurium 1. ff. si quis caut. jud. sif. Unde etiam Bald. in d. 6. 1. num. 6. vers. sed nunquid. col. 3. extra de litis confit. constituit differentiam inter simpliciter negantem, & eum, qui negat narrata, prout narrantur, ita, ut qui simpliciter negat totum negare dicatur per text. in §. præterea 3. Institut. de inut. stipul. ubi habetur, quod simplex responsio refertur ad omnia in interrogatio contenta, & præterea omnia & singula videtur vel negare, vel confiteri, qui respondendo vel simpliciter negat, vel simpliciter confiteretur, add. & gloss. in l. & si quis impedit. §. plerique. verb. oportet. ff. de religios. fac. & text. in l. quare 58. §. fin. ff. de adil. edit. Ubi si servus interrogatus, an fugerit è domo venditoris, simpliciter respondeat se fugisse, confiteretur non solum de fuga, sed etiam de loco, cum posteriori casu quando quis negaret simpliciter narrata, prout narrantur, intelligatur negare tantum ea, quæ contra se allegari potuissent, vide tamen Alex. in l. etiam. §. ticer. in fine. ff. solut. matrimon. ubi prius videtur restringere, ita ut simplex negatio nunquam trahi debeat ad ea, quæ neganti sunt favorabilia, vel per quæ quis pœnam incurreret, quod idem etiam repetit in l. non tantum. §. quod autem. num. 2. vers. tantum sustinendo. ff. de re iudic.

III.

Negativa hoc ipso satis probata censetur, quod non probatur contrarium. l. 1. C. de probat. gloss. in l. 2. verb. compellere. C. de jur. Em- phyr.

phyt. Bald. consil. 79. lib. 2. Cravett. 1. consil. fin. Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 7. ff. ad SCt. Trebell. Cephal. consil. 377. num. 11. vol. 4. Vult. 2. Consil. Marpurg. 25. n. 97. Lanfranc. in c. quoniam contra. n. 14. de probat. Herculian. de probat. negat. n. 80. Tsch. 111. N. conclus. 29. n. 8. ubin. 9. & seqq. maximè hoc procedere ait in eo negante, qui intentionem pro se fundat habet. Ratio, quia negatio omne id destruit, quod sibi obstat. Hyppolit. Riminald. consil. 111. n. 16. lib. 2.

De hoc Axiomate disputat ita Bald. ad l. 2. C. de jure Emphyt. n. 6. quando quereretur, quæ opinio sit verior, utrum quod negativa probetur eo ipso, quod contrarium non probatur, an vero, quod negativa nihilominus debeat probari?

Distingv. Jac. de Butr. Quod si negativa sit indefinita, ut non possit probari, quod tunc probetur juris præsumptione, i.e. eo ipso, quod non probetur contrarium: si autem negativa sit definita, h. e. restricta ad certum tempus vel locum, debeat tunc probari per testes aut instrumenta. Hæc ille. Ego vero (pergit Butr.) credo, quod contra confessionem [scil. si quis articulum seu positionem fuit confessus] nunquam negativa probetur præsumptione: quia à præsumptione juris sit recessum per confessionem, licet quod afferentem negativam ad impugnationem scripturæ, vel solennitatis, incumbat ei onus probandi. Bald. in cap. si post divisionem 3. notat. de jur. & fact. ignor. Gylmann. 4. 2. vot. 4. n. 39.

Limita: Negativa probari debet ab eo, qui in negatione intentionem suam fundat. Brunnem. ad l. 4. C. de Fabricens. Probatur autem Negativa per visum, si loco & tempore coactetur. Brunnem. tit. C. de Canon. frument. urb. Rom. Sic Negativa, quod aliquis non sit Scholaris vel de Collegio, ex Matriculâ statim probatur, præsertim stante consuetudine, ut omnes cives vel membra in Matriculam referantur. Brunnem. C. de agent. in reb. col. 1.

IV.

Duæ negativæ faciunt unam affirmativam. l. duobus negativis 237. ff. de V. S. gloss. in l. 1. verb. & ideo, in fin. C. de serv. fugitiv. Bart. in l. famina. ff. de Senator. & l. 1. §. fin autem ff. de hered. institut. Card. in clem. 1. in princ. de offic. deleg. & ibi Joh. Imol. num. 17. vers. glossa nec non col. 3. Alber. in l. 1. §. si quis ita. num. 7. vers. aut veniunt ad determinationem. col. 2. ff. de V. O. Marfil. in tractat. de bannit. verb. negatur. num. 28. vers. addit. etiam ulterius. col. 5. Alciat. in l. duabus negativis. ff. de V. S. & ibi Goedd. Salicet. in l. 1. num. 12. vers. nunc ad quartum. col. 6. C. de serv. fugitiv. Geminian. in cap. 1. in princ. de jure. in 6. Don. in Terent. Andr. act. 1. sc. 2. ai d'ho αποφάσεις ηγεγρασις μεν καταφασιν αποτελεσι, dixit Diomed. lib. 2. Ratio est, quia natura negationis est, ut, quicquid inveniat, destruet, inde sit, cum secunda negatio reperiat præcedentem, ipsam destruet, ejusque oppositum inferat. Alberic. in l. 1. §. si quis ita. num. 7. ff. de V. O. & ex Augustin. Alciat.

ad d. l. 237. de V. S. Quod tamen non est perpetuum: quandoque enim negativas duas fortius negare, textus est in cap. tua nos 19. §. ult. ibi cum quo constanter negavit, quod præmissam minime perpetravit, extr. de homicid. Unde

Declaro hoc axioma procedere, si una negatio ad unum idemque verbum in eodem membro unius rei intuitu referatur: si vero utraque copulativè vel disjunctivè subjiciatur, utraque retinet naturalem significationem, exemplum vid. in l. verum est 216. ff. de V. S. l. 1. §. si quis ita. vers. non tantum autem civiliter, sed nec naturaliter obligatur; & paulo post: non obligari pro eo fidei jurem quidem. de V. O. Ant. Faber in nation. decid. ad l. manifeste 38. de jurejur. in fin.

Limita I. secus esse, quando absurdus intellectus vel contrarius intentioni loquentis sequetur, Abb. in cap. et si Christus. n. 7. vers. item hoc limita. col. 3. extr. de jurejur. Roman. in d. l. 1. §. si qui ita. n. 17. vers. aut dubitatur. col. 5. de V. O. ibique Albertic. n. 6. add. supr. l. 5. 6.

Limita II. quando negationes referuntur ad diversa. Bald. in l. 1. n. 29. col. 3. ff. de serv. fugitiv. Bart. in l. manifeste. in princ. ff. de jurejur. Cyn. in d. l. 1. n. 7. vers. vel dic quod omnes. col. 2. C. de serv. fugitiv. Geminian. in d. c. 1. in princ. de jurejur. in 6.

Limita III. in tribus negationibus, quæ non affirmant, sed fortius negant, sive ad idem, sive ad diversa referantur, modò nulla superabundet, Donat. in Terent. Andr. act. 1. sc. 2. l. 13. §. 5. in fin. ibi. qua non esse extra equitatem posita non negaverim. De jurejur. l. 1. §. 5. ibi. non infibuliter non putat. ff. de hered. instit. Matth. 24. 21. & d'ho αποφάσεις. add. & Angel. in l. fluminum. n. 5. in fin. ff. de damno infect. Bart. in d. l. duobus negativis. ff. de V. S. Exemplum vid. in l. 1. C. de serv. fugitiv. ubi dicitur, in servo fugitivo non habere locum nec usucaptionem, nec longi temporis præscriptionem, l. 1. ff. de cadaver. punitio & l. nonnunquam 8. ff. de collat. bon.

Limita IV. nisi natura lingvæ aliud ferat, ut accidit Græcis, apud quos geminatio negativæ vehementius negat vel exornat orationem, teste Budæo: quod & Germanis uoluvenire patescit exhibiti dicitur, quando dici confitetur: Er hat nie malen nichts Guts noch denkwürdiges ausgericht. Item: Er hat nie kein Wasser betrübt / er hat niemalen deren keines gethan ic. vid. Goedd. ad d. l. 137. de V. S. in fin.

V.

Uno negativo posito, totum affirmativum destruitur. l. 9. §. 1. ff. si quis cau. jud. sibi lib. 11. §. 1. ad exhib. Exemplum habes in §. 7. de fidei jussi. l. 11. §. 1. verbis nihil penitus ignoretur, i.e. nihil ignoraret penitus, h. e. in universam. Institut. de testam. simile quid est in l. 47. ibi utrumque legatum nullo modo debetur, h. e. nullo modo utrumque, sed alterutrum. ff. de legat. 2. ita in l. 23. §. 3. non nihil, h. e. nihil non. ff. de adi. edit. ita in l. 1. §. ult. ff. de rei vind. pro verbis licet singula capita nostra non sint, lege, licet non singula capita nostra sint, ita in l. 85. de solut. felicem

Cap. VI. De Negatione.

11

solidum non solvitur, i. e. solvitur non solidum. Ita e. ultimo, exir. de for. comp. licet ratione delicti seu contractus conventus non fuerit, i. e. licet ratione delicti conventus fuerit, his adde & l. 19. de jur. dot. l. 5. §. 11. ff. quod vi aut clam. l. 3. §. 2. vers. rem, quam in bonis quibz jure non possidet. C. commun. de legat. l. 5. ff. n. i. f. i. f. quae madmodum. amitt. l. 1. de contr. tut. act. §. ult. ibi statim non. Inst. de injur. §. 4. Inst. ad SCr. Trebell. l. ult. de reb. cred. l. 1. in princ. ff. de suis & legiim. l. 45. C. de decur. add. & Cujac. in Papin. lib. XI. respons. l. 9. de l'sur. & in Paul. lib. 29. ad edict. Joh. Drusium lib. 9. observ. 4.

VI.

Negatio postposita signo universalis æquipollit suo contrario, gloss. in l. 9. de autb. tut. l. legiim. §. legitimis. verb. non satisdederit. ff. de legi. tutor. ubi tradit. quod hæc verba, omnis homo non currit, & nullus homo currit, æquipollent, sicut idem juris esse dixit inter hæc verba, si omnes non satisdederint, quod idem notavit Bald. d. loc. add. & Bart. ibid. num. 3. col. 1. & in l. si necessarias. §. si annua. n. 3. ff. de pignorat. act. & in l. bello. §. 1. ff. de captivo. & postlimin. revers. Dec. consil. 520. in causa. n. 8. & hoc maximè videtur. col. 2. Cuman. in l. obiligari. num. 3. in l. gloss. ff. de autb. tut. ibidemque. Gothofred. sicut etiam & hæc verba, agere ut acquiras, & id agere ne locupletaris, pro æquipollentibus usurpantur. l. 6. in princ. que in. fraudem cred. l. 24. princ. de dann. infect. l. 237. de V. S.

Declaro hoc axioma procedere, quando oratio profertur à Lege, vel ab illis, qui propriam verborum significationem intelligunt, sicut verò esse, ubi profertur à contrahentibus, qui istas æquipollentias ignorant. Bart. in l. si necessarias. §. si annua. n. 4. ff. de pignorat. act. ubi rudi & crassi significatiu standum esse asserit.

VII.

De uno negans de alio consistit tacendo. cap. nonne. 5. extr. de presumpt. l. cum Prator. 12. in pr. ff. de judic. quod enim de uno negatur, de pluribus conceditur, cap. non solum abnegat. 11. quæb. 3. & negans ex duobus illatis alterum, presumit alterum affirmare, d. c. nonne de presumpt. Ludov. Gomez. ad §. superest. Inst. de act. num. 26.

IX.

In omni negatione inest affirmativa, ὁλῶς ἐν τῷ ἀποφασεῖ ἡ φάσις, inquit Aris. 2. Sibist. etenob. cap. 6. Ita negans aliquem mentis suile, compotem, affirmat eum esse furiosum. l. 5. C. de Codicilli. & ibi Gothofred. Sic de actione negativa ait Theophil. §. 2. Inst. de action. quod rois ἐποιεῖ quidem ut negativa, sed tamen ἀποτελεσματι, seu effectu, καὶ τῷ διναιμεi affirmativa & confessoria, talis etiam est assertio negantis, pecuniam esse numeratam. l. 1. C. de nonnumer. pecun. add. & c. 3. extr. de fuceff. ab intef.

IX.

Negatio universalis exceptionem non admitt. Rovetus. in apolo. pro virgine Maria, lib. 1.

cap. 18. p. 146. (dissentit incepit Merillius 2. obser. 6. de pignor.) unde de universalis negativa regula concepta; quod in uno falsa reddit, in totum falsa constitutatur, l. 13. §. utrum 3. de reb. dub.

X.

Non omnis negatio est exceptio, & qui negat, non propriæ excipit. Baldus. in l. peremptorias. n. 36. C. sent. rescind. non poss. Socin. in rubr. extr. de Except. n. 2. Felin. in rubr. ead. in princ. maxime quando sit negatio, antequam actoris intentio sit fundata, ut voluit Dec. d. rubr. ubi declarat. n. 3. vid. & Covarr. in reg. possessor male fidei. p. 1. in pr. n. 4. vers. 4. de R. I. Bertazol. 1. consult. decif. consil. 49. n. 42.

XI.

Ex verbis negantibus & privantibus non resultat habitus. Bald. in l. 2. per ill. text. C. de condit. infect. & per l. ex facto. 19. ff. de hered. infect. Wesemb. in parat. ff. de hered. infect. n. 6. vid. infra. lib. 14. c. Privatio.

XII.

NEGANTIS factum per rerum naturam nulla est probatio. cap. super hoc 5. de renunc. [c. ult. 6. q. 14. c. accusator. 2. 6. quest. 5. c. bona memoria 33. §. contra verò legati. extr. de Elect. cap. quoniam contra it. in princ. extr. de probat. l. actor. 23. C. de probat. Anchar. in d. c. bona, in 4. opposit. col. 3. in fin. Wesembec. ad l. Cornel. de falsi. num. 11.] Hier. Fernandez de Ottero in repet. cap. fin. de consuet. num. 30. Negativa enim mera & simplex probari non potest, c. cum Ecclesia Sutrina 3. vers. nos igitur, de caus. possess. & prop. Oldrad. consil. 244. num. 21. in fine. & consil. 254. num. 14. vers. ad formam. Anton. Gabr. commun. opinion. tit. de probat. conclus. 6. Donat. à Fina tom. 1. lib. 4. tit. 9. num. 35. 20. & 28. Rebuff. de exceptionib. n. 160. cum segg. Mascard. de probationib. conclus. 1087. Menoch. de presumpt. lib. 2. presumpt. 50. num. 8. cum segg. Vincent. Caroc. de locatio & conductio, part. 3. de negativa probanda. Cardos. in praxi. Judicium, verb. probatio, n. 29. [Ratio, quia probatio debet fieri per species & differentias: illud autem quod est, non potest habere subsistentiam, neque species nec differentias, ideoque probari non potest. Jac. Butr. in d. l. actor. col. 1. vers. quero, quid velit dicere. C. de probat. cum debeat fieri per causam: non entium autem nullæ sint causæ nec demonstrationes. Pacian. 1. de probat. c. 37. num. 3. aded quidem, ut nec eam asseverantibus mille credatur.] late Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 30. per tot. Nisi habeat affirmativam, [exemplo l. 5. ibi asseveratio negativa. C. de Codicilli. & testimonii Aris. tot.

6.

c. 6. Sopbiſt. Elencb. c. super hocſ. extr. de renunc. c. cum dilectus. extr. de ſuccēſ. ab in teſtāt.] Petr. de Anchar. confil. 79. n. 3. & ſeq. Flamin. Parif. de reſonat. benefic. lib. 8. queſt. 2. num. 27. Cardinal. Tusch. d. concluſ. 30. num. 19. Vel, niſi reſolvatur in aſſirmatiſ. Oldrad. confil. 254. n. 25. verſ. p̄teſteſ. Menoch. d. p̄ſ. 50. a. n. 14. Cardinal. Tusch. d. concluſ. 30. num. 18. Vel, niſi ſit coarctata loco & tempore. Glosſ. in l. optim. C. de contrab. ſi p̄l. Angel. Aret. confil. 105. Uſo ſupradic̄. num. 4. in fine. verſ. ſicut dicimus. Clar. ſ. fin. qu. 52. num. 4. verſ. ſi tamen coarctetur. Rebuff. de except. num. 172. Maſcard. concluſ. 1087. num. 8. Lanfranc. de Oriano in praxi ſua cap. 8. num. 96. Brunor. à Sole in locis com- munib. verb. teſtis. num. 16. Flam. Parif. lib. 11. queſt. 14. num. 68. Mendez à Caſtro in praxi Lufit. lib. 3. c. 1. num. 62. Cardinal. Tusch. d. concluſ. 30. n. 49. [Vel niſi negati- va propositum tueatur, aſſirmatiſ. autem oppugnet perſonā honeſtatem vel con- ditionem. Tiber. Decian. reſp. 4. n. 27. & ſeq. vol. 3. quo caſu negatiſ. p̄feſerendam aſſirmatiſ. ait Joh. Goeſt. 2. Confil. Marp. 28. n. 58.] Vel probetur ex inſpe- ctiōne actorum. Geminian. confil. 57. in- cauſa Archidiaconi. n. 1. verſ. item probata eſt ſecondā. Alex. confil. 186. Uſis ſubtiliſ- ſimis. col. fin. num. 15. verſ. nec obſtāt. lib. 2. Maſcard. concluſ. 968. & 1290. & 1318. n. 18. Menoch. confil. 21. n. 23. Surd. deciſ. 300. n. 11. Cardin. Tusch. d. concluſ. 30. n. 20. cum ſeq. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 65. à n. 218. Cald. Pereira de emtione & vendit. c. 34. num. 42.

XIII.

NEGATIŌ facit rem dubiam. l. fin. C. quib. ad libert. proclam. non licet. cap. ve- niens 13. de ſuppl. neglig. Prelator. Felin. in c. ſuper eo. a. n. 2. de teſtibus cog. Surd. confil. 4. n. 28. Gutier. practic. lib. 3. g. 9. n. 10. Cancer. variar. p. 2. c. 4. n. 22. [Imo al- quando juſ tollit, veluti patriæ potef- tatis. l. penult. C. de patr. potef. ubi Pac. in analyſ. n. 5. verſ. 2.]

Limitatur tamen axioma multis mo- diſ; Primò, quando p̄aſuſtio eſſet contra negantem, per l. ſi verò ſ. qui pro rei qualitate i. qui ſatiſ. cog. Surd. confil. 188. n. 16. Secundò, ubi negatur id, in quo nulla cadit probabilis inficiatio, & in negatione facta extra judicium, Felin. in cap. coram. 34. n. 8. de offi. deleg. Tertiò, quando in contrarium adest evidens probatio, Surd. 1. confil. 4. & confil. 378. n. 21. Quartò, quando probationes ſunt in promptu, idem Surd. d. confil. 188. n. 16.

Quintò, in notoriis, idem Surd. d. con- fil. 14. n. 29. & d. confil. 188. n. 16. & d. con- fil. 378. n. 20.

XIV.

NEGATIŌ plus negat, quā aſſi- mativa aſſiſt. Negatio plus tollit, quā ponit aſſiſt. natio. l. filius fam. 7. ſ. 1. ff. de donationib. cap. ad noſtrā 12. de probatio- nib. glosſ. i. in l. juris gentium ſ. ſed ſi frau- dandi. ff. de pafſis. glosſ. verb. à ſuſpēſiſ. in cap. cum dilectas, de conſuetud. cap. verbo non poteſt. in cap. 1. de R. l. lib. 6. Rayner. de Foroli confil. 68. Quedam mulier. n. 7. quod eſt ſub hoc numero inter confilia. Signoroli de Homod. Dec. confil. 3. & pro- tenui. n. 4. verſ. ſecondū vero. Cravett. confil. 809. Plura exutienda. num. 4. Franc. Becc. confil. 94. num. 33. Tiraquell. de jure primogen. queſt. 24. num. 12. Covarr. var. lib. 1. c. 13. num. 7. Cardin. Tusch. d. tom. ſ. lit. N. concl. 27. Marian. Anton. var. reſol. l. 1. reſol. 20. n. 7. Surd. deciſ. 243. n. 6. ubi n. 7. ſubdit, quod negatiſ. diſpoſitio nullum caſum excipit. [Reinking. lib. 1. de reg. ſecul. & Eccleſ. cap. 3. num. 10. alleg. l. hoc genus 106. ubi Dd. de condit. & demorſt. Ratio, quia regula negatiſ. p̄valet aſſiſt. aſſiſt. pro negatiſ. etiam judican- dum eſt, Bart. in l. 3. de ſuſpect. tut. Dec. confil. 567. num. 2. Decian. confil. 1. num. 163. vol. 2. Vult. 1. Confil. Marp. 22. num. 69. ita attendi negatiſ. quando venit in vim limitationis ad regulam generalem; ſicut aſſiſt. aſſiſt. quando venit limitatiſ. ad regulam generalem negatiſ. ait Parif. in cap. quoniam contra. n. 38. verſ. nec obſtāt. Unde etiam & p̄cepta negatiſ. efficacius obligant & magis adſtrungunt. Archidiac. in cap. ſi peccavit. verſ. ſed con- ſiderandum eſt 2. queſt. 1. quem ſeqvuntur Abb. Panorm. in c. novit. ſub n. 34. verſ. nam quædam ſunt p̄cepta. col. 12. extr. de judic. Tiraquell. ad l. boves. ſ. hoc ſermon. limit. 7. num. 5. verſ. hincque prodiſ. ff. de V. S. Dec. in cap. nam concupiſcentiam. n. 7. col. 1. in fin. extr. de conſtitut. Exemplum habes in donatione: Ea enim confeſſa, non confeſſur confeſſa mortis cauſa dona- tio, ideoque Vasallus, cui permifſum eſt donare, mortis cauſa donare non- poterit; cum tamen eſt contrario prohibi- ta donatione, ceneſtur quocunque ge- nus donationis etiam mortis cauſa prohi- bitum, quia à quo removetur genus, & quælibet ejus ſpecies remota intelligitur, Bald. in c. 1. col. 5. num. 18. verſ. quero ſi Vaſallo, de probib. feud. alien. per Frider. 2. Feud. 55. quem ſeqvuntur Aretin. in l. qui in poſteſtate, in pr. ff. de teſtam. Tiraquell. in

in l. si unquam verb. donatione largitur. n. 190. vers. tu autem. C. de revoc. donat. Socin. consil. 19. pro decis. n. 15. vers. & non eundo. col. 5. vol. 1. Barbat. consil. 23. Clementissime. num. 1. vol. 4. Ripain l. 1. n. 10. in fin. de legat. 1.

n. 8. neque etiam ea facile probatur. Pacian. 1. de probat. c. 10. quia est quid negativum, si ea coarctata non sit. Orian. in c. quoniam, contra verb. testium depositiones. n. 103. in fin. de probat. & ante ipsum Bart. consil. 102. Charissime. col. 2. & Bald. in l. solam. n. 25. C. de testib. quapropter magis credendum esse testibus deponentibus de diligentia, quæ est affirmativum quid, quam deponentibus de negligentibus, quæ est negativum quid, infert Natt. in consil. 462. prætendit, n. 10. vers. præterea plurimi. vol. 2.

CAP. IX.

Negligentia.

Axioma I.

Negligentia par est damno. Pacian. 1. consil. 20. n. 145. pellit enim dictum illud, hodie faciam, cras faciam, aliquem de lucro. Barbar. consil. 41. col. 13. vol. 1. & propterea illi non succurrentum, quia vigilantibus non negligentibus jura subveniunt. l. non enim. 16. ex quibus caus. major. Bald. in cap. fin. n. 5. vers. altius modus, extr. de elect. ubi dicit: quod qui negligit, sua jura perdat; quia negligentia omnia laedit, & refert quandam versum aureis literis (ut inquit) scriptum super ostio Camerae Regis Roberti, qui dicebat:

Negligenza par de danno: hoggi farò, domani farò, caggia altrui fuor di gyadagno. add. & l. penult. C. de ann. except. Nov. 8. c. 8.

II.

Negligentia lata propè fraudem accidit. l. im. puberibus 7. ff. de subf. tut. & cum ea comparatur. c. ea, quæ extr. de offic. Archidiacon. Est enim ea culpa magna. Cephal. consil. 577. n. 22. vol. 4. & consil. 356. num. 51. vol. 3. Dissoluta, est propè dolus. Ruminald. consil. 391. n. 20. & ci. & equi- paratur, Angvifola consil. 157. n. 9. cum omne., quod fit negligentia, non minus puniatur, quam quod dolo fit. cap. dictum 8. dis. 81. ubi gloss. inquit: Prælatum pariter pro negligentia sicut pro dolo deponendum esse; idem confirmat Hieron. Alban. in tract. de porest. Pontific. p. 1. n. 177. Farin. quest. crim. 13. n. 30. maximè illis in rebus, ubi ex officio tenetur quis adhibere diligentiam & non adhibet. Burlat. 328. num. 38. vol. 4.

III.

Negligentia commissa in uno, censetur etiam commissa in alio, ad quod illa devenitur. fac. l. sed eti per Prætorem 26. §. bac. el. a. 9. in fin. ff. quibus ex caus. major. l. quid ergo 3. §. usuras 4. in fin. ff. de contr. tuel. att. Cyn. in l. ea que. C. de tempor. in integr. rest. quest. fin. & l. fin. C. de iis, qui à non Dom. manumis. ubi ait: quod negligentia commissa circa unum, noceat etiam circa aliud. vid. Goedd. consil. 19. de divisi. feud. num. 23.

IV.

Negligentia non præsumitur. Cravett. consil. 77. de anno n. 11. col. 5. quia quilibet in dubio censetur esse diligens. Alex. consil. 44. col. 1. Panorm. consil. 41. n. 2. col. 3. vol. 1. Finekelthul. obser. 15. num. 12. nec illus tam negligens & resipinus est, ut rem suam facile jactet. l. cum de indebito 25. in princ. ff. de probat. Regn. Sixtin. 2. Consil. Marpurg. 7. n. 23. maximè in his, quæ commodum ipsius respiciunt. Valt. 1. Consil. Marpurg. 22.

n. 8. neque etiam ea facile probatur. Pacian. 1. de probat. c. 10. quia est quid negativum, si ea coarctata non sit. Orian. in c. quoniam, contra verb. testium depositiones. n. 103. in fin. de probat. & ante ipsum Bart. consil. 102. Charissime. col. 2. & Bald. in l. solam. n. 25. C. de testib. quapropter magis credendum esse testibus deponentibus de diligentia, quæ est affirmativum quid, quam deponentibus de negligentibus, quæ est negativum quid, infert Natt. in consil. 462. prætendit, n. 10. vers. præterea plurimi. vol. 2.

V.

Negligentia præcedentium excludit petitio- nem sequentium. Bart. in l. de pupillo 5. §. 16. de oper. nov. nunc. n. 2. vers. si negligentia. Fichard. consil. 31. n. 5. ubi per l. 1. C. de inoffic. testam. & l. scimus 36. eod. tit. concludit, quod negligentia in querela excludat etiam à petitione hereditatis, cuius querela preparatoria dicitur.

Intellige procedere, quando præcedens illud se habet tñquam causa ad sequentia: Sic cum restitutio in integrum sit causa rescissionis, ideoq; si quis neglexerit petere in integrum restitutio- nem, excluditur remedio rescissorio, secus est in præcedentibus, quæ se non habent ut causa se- quentium: itaque omnia legata sequentia non amittuntur, licet neglecta fuerint præcedentia; quia singula legata singulis annis nascuntur, & jus capiendi non ex annis præteritis, sed præsen- tibus inspicitur, per ea quæ tradit Berlich. lib. 2. concil. 4. n. 6.

VI.

Ex negligentia sua nemo commodum conse- qui debet. l. irag. frullo 12. ff. de furt. favent enim jura vigilantibus & non dormientibus. l. pupillus 24. in fin. ff. de his, quæ in fraud. cred. Men. 2. arb. jud. cas. 194. n. 24. neque ignaviam præten- dentes audit debent. l. 78. §. 2. ff. de leg. 2. Siquidem fructus negligentia damnum est. l. 2. C. de condit. in publ. horr. lib. 10. maximè si ex temporis lapsu contrahatur. M. Giurba decis. noviss. 60. n. 28. Hinc & negligentie suspectis adversus senten- tiam perfunctorum solet denegari. Castren. in l. spe- cie. C. de re iud. vers. tu dic. col. 1. Gyman. 4. pot. 1. num. 30. vid. & Chaffan. consil. 38. Cravett. consil. 32. n. 3. Gom. in Comm. ad Reg. Cancell. de triennial. poffess. post q. 28.

VII.

Negligentia inferioris per superiorem supple- ri debet, cap. ad audientiam 3. extr. de Eccl. adif. cap. per tuas 40. extr. de sent. excommun. clem. unic. in princ. de suppl. neglig. Prelat. Hinc ex negligentia ministrorum & apparitorum præsumiatur negligentia Judicis. Brunnem. C. de Appa- ritor. prefact. annon. in fin.

VIII.

Negligentia amittit quis jus suum, cap. 1. extr. de appellat. negligentia enim extinguitur bene- ficium cap. si Clericus ii. de præbend. in 6. ac ob eam jus eligendi amittitur, cap. ne pro 41. extr. de Elect. sicuti judex sive sit ordinarius, sive de-

(B) lega-

legatus negligentia vel malitia jurisdictionem amittit, cap. prudentiam 21. extr. de offic. deleg. cap. ex transmissa 6. extr. de for. compet. Unde sicut alterius negligentia aut cupiditas huic, qui diligens est, nocere non debet, l. si non 6. §. 1. de bon. aut judic. possidet, ita privat negligentia notabilis aliquem iure prioritatis, ut secundus primo sit potior, Bero, in cap. si soli. & cap. fin. de praebend. Anchār. in cap. tibi, qui de rescript. in 6. imo etiam secundus cum clausula anteferrī ob negligentiam repellit. Anchār. in d. c. penult. de praebend. Benedictus Curt. Symphor. in Commentar. de Arrest. amor. art. 5. Sic creditor cessans debitorem principalem convenire donec solvendo esse definit, debitum, presentim ab innocentibus hypothecæ possessoribus, ultius exigere non valet. Heringius de fidejuss. 20. *Incipit: Decimo quinto tolli dicitur, §. 15. vers. ceterum, 19. & seqq. Coler. 2. de f. 220. num. 57.* Dolus enim, nec tantum culpa est, si quis nolit perseguī, quod tamen perseguī potest: aut si quis non exegerit, quod tamen exigere potuit, l. dolus 44. ff. mandati l. Stibum 95. §. pen. ff. de solut. quia negligentibus currit tempus, cap. ult. extr. de Elec. etaque etiam per lapsum temporis probatur, cap. plerumque 23. extr. de rescript. Ita si Dominus neglexit in fundo suo metalla & lapides querere, ob publicam utilitatem justè princeps permettere potest, ut alius ea investiget & in publicum usum extrahat. Brunnem. ad l. 6. C. de Metallar. Ita si civis neglexerit aream reædificare vel domum ruinosam reficere, civitas eam reparare & vendere potest. l. 46. §. 1. de damn. infel. l. 4. C. de Jure Reipubl. Perez. C. cod. num. 15. 16. Ita Clerici præbendas deserentes iis privatuntur, Episcopi Jure suo, nisi intra breve spatum current se confirmari. Ibidem num. 8. degradatio autem sit per singulos gradus retrosum, adeo ut negligens ultimus & Tyro fiat, aliquando penitus ordine pellitur. Perez. C. de domes. & protector. num. 11. 13. etiam Clericus vagabundus l. 22. §. 1. C. de Episc. Brunnem. C. de Domestic.

Limita: quod negligens tunc demum ius suum amittat, si hoc in Jure expresse determinetur. Brunnem. C. de Decur. col. 4. in fin.

IX.

Negligens tenet ex negligentia, cap. si b. 3. extr. de injur. Itaque ea in Praelatis vel maxime improbatur, cap. cum 11. extr. de celebr. miss. cap. si quis 10. 212. quest. 1. 6. si censos 18. 27. q. 1. siquidem eorum negligentia cedit in discrimen subditorum, cap. si Papa 6. disp. 40. & negligencia correctionis perdit disciplinam in subditis, c. justum 9. 23. quest. 3. quare negligentes Rectores multas saepe nutrunt pestilentias, dum dissimilant adhibere disciplinam, cap. 1. distinct. 86. cap. penult. disp. 45. negligenter enim si corrigitur, quæ male usurpantur, excedendi via alii aperitur. cap. pervenit 71. distinct. 93. & negligere, cum possit, & non deturare perversos, nihil aliud est, quam facere. cap. errore 3. distinct. 83. quapropter negligentia in officio aut dari potest

à superiori coadjutor. cap. grandi 2. de supplend. negligent. prælat. aut cb negligentiam ab officio planè removeri, text. sunt in cap. placuit u. q. 3. cap. dictum 1. disp. 87. cap. cum ad monasterium 6. extr. de stat. monach. cap. excommunicamus 13. extr. de heret. aut si judec. secularis facere iustitiam negligat, per Episcopum potest compelli, cap. ub. extr. de maledic. Notarius protocollum non diligenter custodiens tenetur ad damnum, inde emergens iis, qui contraxerunt. Perez. C. de Tabular. n. 10. Is. qui in officio publico constitutus aliquid negligit, unde damnum oritur, illud resarcire debet. Brunnem. C. de cogat. mil. 1. annos. col. 3. circa fin. Ita susceptor, qui debitores publicos non convenit, si hi interims idonei facti fuerint, tenetur damnum civitati refarcire l. 15. de admin. iut. Perez. C. de suscep. num. 21. idem est in omni eo, qui tenebatur rationes ab aliquo suscipere & illud omisit, l. 1. in fin. C. de peric. Nominat. Declara: modo tantum tempus intercesserit, ut rationes suscipi poterint l. 35. pr. d. N. G. Brunnem. ad l. 1. C. de peric. Nominat.

Limita hoc axioma, quod negligens teneat ad fortem tantum, non ad usuras l. 17. §. 7. de usur. vid. Perez. C. t. t. de his, qui ex offic.

X.

Negligentia, eruditio illa noverca. cap. ult. disp. 83. non tam graviter est punienda, quam malitia. cap. ad falsariorum 7. extr. de crimi. fals.

XI.

Negligentia ubi nulla, ibi nec poena esse debet. Petr. Barbos. ad l. 7. §. illud. num. 87. C. de prescript. 30. ann.

XII.

NEGLIGENTIA propria semper nocet. Cardinal. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. M. concl. 36. per totam. nisi quis in re communi adhiberet illam diligentiam, quam adhibet rebus suis, quia tunc non potest teneri de negligentia. Roman. consil. 413. Quoad primum. num. 13. vers. quod autem. Cardin. Tusch. d. concl. 36. num. 30. vel nisi diligentia nihil proficeret, quia tunc negligentia alicui imputari non debet, l. fin. §. si ea conditione 1. ff. ad leg. Rhodium de jactu. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 20. num. 14.

Amplia, quod negligentia propria nocet non saltem in causis propriis, sed & officiis l. 14. in fin. de offic. presid. l. 11. C. de annos. l. 2. C. de fund. patrimon. Brunnem. ad b. l. 2. l. 1. C. de locat. predi. civil. Et ibi Brunnem.

XIII.

XIII.

NEGLIGENTIA unius alteri nocere non debet. *l. rem hereditariam 65. in fine ff. de evictionib. l. 3. ff. de transact. l. fin. ff. ad Syllan. cap. cum 52. extr. de Elect. Thom. de Thomasset in floribus legum, regul. 190. [l. pupillus 24. ff. que in fraudem cred. Ant. Fab. in Cod. lib. 7. tit. 32. defin. 20. n. 9. Carpzov. P. 1. Conf. 18. Defin. 13. n. 5. ita negligentia vel dolus judicis non debet partibus obesse, quo minus post aperturam testium iterum interrogentur. c. per tuas 48. extr. de testib. hinc licet negligentia procuratoris noceat Domino, cap. dilectio 28. extr. de verb. significat. ob ejus tamen negligentiam Ecclesia restituitur. cap. cum extr. de in integr. restitut.]* Sicut etiam negligentia in uno non nocet in alio separato, Castrum. confil. 54. *Uideatur dicendum. n. 2. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 36. n. 28.* (nec alterius negligentia ad alienam injuriam referri. *l. non debet 74. de R. I.* nec alterius negligentia ei, qui est diligens, nocere. *l. si non expedierit 6. §. si pupillus 1. ff. de bon. aut jud. poss.* neque alterius inertia alterius jus corrumphi debet. *l. non sat 6. §. fin. ff. quem serv. amitt.* Confil. Arg. confil. 63. n. 100. p. 1.) Hiac qui officiali ad id constituto annonam publicam vel aliam Collationem tradit, de ejus negligentia non tenetur, secus si non idoneo commisisset. *l. 20. Commod. Brunnem. ad l. 2. C. de Navicul.*

Amplia: ut negligentia præpositi non noceat ei, cui præpositus est; sic si Tutor non solvit Canonem, res Emphyteutica minoris non cadit in commissum. *l. 2. C. de fund. patrim.* Sed ipse pœnam solvit, ita prælatus non amittit Jus Ecclesie, sed ipse punitur. *l. 10. C. de SS. Eccl. Brunnem. add. l. 2. n. 2.*

Limita: interdum ob conniventiam punitur totum Collegium propter paucorum negligentiam. *Brunnem. ad l. fin. C. de Navicul.*

XIV.

Si aliquis negligens est in uno actu, non præjudicat sibi in sequenti. *Feder. de Sen. confil. 147. Paris. confil. 54. lib. I. Tiraquell. de utroque retractu lib. 1. §. 1. gloss. 9. num. 162.*

XV.

NEGLIGENTIA non imputatur, ubi diligentia nihil proficeret. *l. fin. §. si ea conditione 1. ff. ad Leg. Rhod. de jactu. Joh. Marian. Bellet. disquis. clericali. p. 1. tit. discipl. cleric. §. 20. n. 14.*

XVI.

NEGLIGENTIA imputari non debet nisi, qui ignorant. *l. si quis in gravi 3. si quis*

ignorans 21. ff. ad Syllan. Surd. confil. 419. n. 37. (l. si tutor. 4. Cod. de peric. tut. hinc ubi non est negligentia, ibi præscriptio initium sumere non potest. Gail. 2. obs. 105. num. 6.)

CAP. IX.

Negotium, Negotiatio,

Negotiorum gestio.

Axioma I.

Negotia aliena qui nulla necessitate cogente gerit, expensas donare videtur. *l. 1. ff. de donat. Eman. à Costa in suis commun. opin. verb. negotiis n. 24. & 25. Nicol. Carbo lib. 2. pm. t. 4. n. 5.* Port. in §. 1. num. 7. *Instit. de obligat. que ex quæ contr. nascit.*

II.

Negotiationem excusat vel arguit qualitas negoti, *cap. qualitas 2. de pœnitent. distinct. 5.*

III.

Negotiatio dicitur in commerciis, *c. forma 10. exir. de V. S.* Negotiatio enim licet nihil aliud sit, nisi que possint vilius comparari, carius velle distrahere. *cap. pen. dis. 88.* in se tamen mala non est. *cap. quoniam 12. dis. 88.* cum sine periculo ea exerceri nequeat. *cap. qualitas 2. de pœnit. distinct. 5.* nec his, qui sobrie rem suam administrant, facile per restitutionem subveniatur. *l. ver. rum 11. §. item non restituetur. 4. de minor. ubi Wel. in par. n. 7.* Unde & negotiaciones publicæ favorabiles perhibentur, quibus annona juvatur, cum publicam utilitatem contingant, ut not. Dd. in *l. annonam. ff. de eximord. crimin. Joh. de Platea in l. 1. C. de fiscal. Usur. add. text. in l. semper 5. §. negotiatores 3. & §. negotiatio 8. ff. de jur. imm. l. si pendentis 27. §. sed et si 5. ff. de ususfr. Gœdd. 2. Confil. Marp. 28. n. 2.*

IV.

Negotiatores dicuntur, qui magnis mercibus occupantur, marchans en gros. Mercatores, qui minutariam exercent. *Perez. C. negotiatores ne militent. n. 1.*

V.

Negotiatio in honesta Clericis est prohibita, *cap. 1. distinct. 88. c. Clerici cap. Canonum 3. 14. q. 4. c. secundum 6. extr. ne Cleric. & Monach. Clem. t. in fin. de vit. & honest. Cleric. sed potius eis negotiatio pietatis mandata d. c. 1. dis. 88.*

VI.

Negotium ad executionem alicujus contractus pertinens, non potest videri novus contractus, seu nova conventione, sed pars & sequela ejus, à qua descendit, & ad cuius implementum spectat, *l. si quis servum 23. ff. de action. emt. Bart. n. 4. vers. adverte. Bald. n. 10. in opposit. n. 22. Salicet. n. 10. Cafr. n. 11. Jaf. n. 8. & n. 15. ad l. fin. C. de pat. fac. l. si constante 24. §. si vir. 4. vers. quod si negotium ff. solut. matr. Aym. Gravette. conf. 666. n. 5. per l. nam & Servius 21. §. si vivo 2. ff. de nego. gest. Bald. in l. meminisse. ff. de offic. procons.*

VII.

Negotium ab alio inchoatum, ab alio potest perfici, *c. si duo 6. de procurari. in 6.*

(B) 2

IX.

IX.

Negotiis secularibus sacerdotes se non debent implicare. cap. quoniam. 8. distinc. 10. cap. consequens 2. cum seqq. duob. distinc. 88. c. cum ad 6. dist. 96. cap. reprobabile 23. quest. 8. c. contrarium 3. de penit. dist. 5. c. 1. c. sed nec 4. exir. n. cler. vel monach. Monachus enim negotiorum secularium expers esse debet. c. sunt nonnulli 25. & neque enim. 16. qu. 1. c. credo 2. cum 5. seqq. 21. q. 3. nec Episcopus de iis cognoscere. cap. te quidem 11. quest. 1. neque etiam sacerdotes testes esse possunt. cap. quoniam 14. q. 2. nisi quando seculares idonei non adessent, ne veritas occultetur. d. cap. quoniam 2. 14. q. 2. quemadmodum nec Laici divinis. c. cum ad verum 6. dist. 96. generaliter enim dicitur, eos qui se negotiis alienis ingerunt, quod alius paratus erat suscipere, non tantum de lata & levi, sed etiam levissima culpateneri. & igitur cum quis in fin. Instit. de oblig. qua ex quas. contr. nasc. l. 6. q. videamus 12. ff. de neg. gest. cum culpa in hoc non careant, quod se alienis negotiis sine necessitate aliqua ingessent, quod alii forsitan diligenter & melius essemus gesturi. l. culpa cit. ff. R. I. Joh. Goedd. t. Consil. Marp. 24. n. 6.

IX.

Negotia quæcunque ibi finienda sunt, ubi orata. cap. nec exira 7. 3. q. 9.

X.

Negotium dum proponitur, causa est, dum discutitur, judicium, dum finitur, iustitia. cap. finia 10. exir. de V. S.

XI.

Quoties alterius intuitu negotium non est gestum, toties non datur actio negotiorum gestorum. Nam et actio negotiorum gestorum competat, potissimum inspicitur animus gerentis, & an aliorum fuerit negotium; si enim proprium negotium gesterim, non possum dici quasi contraxisse l. 6. q. 4. ff. de neg. gest. Exemplum est in illo, qui bona fide impensas in rem alienam fecit, cui ideo actio negotiorum gestorum non danda l. 33. ff. de condic. indeb.

XII.

Quoties quis ignorantis negotium gerit, toties locus est actioni negotiorum gestorum, nam sciens mandat videtur l. 61. q. 2. ff. Mandat. & l. qui patitur 18. ff. eod. Quid ergo pro alio ignorantie solvit, habet actionem negotiorum gestorum l. 43. ff. de neg. gest. Idem est, si a debitoribus quid exigat. l. 45. q. fin. ff. eod.

Limita: ut idem sit, si quis quidem sciat negotium suum geri, & præsens sit, mandare tamen non possit, nam & sic datur hæc actio, ut si pupilli, prodigi vel furiosi negotium geram l. 3. q. 4. & 5. eod.

XIII.

Quoties res inutilis suscepta, toties ad casum obligatur gestor l. 10. q. 1. ff. de neg. gest. quia sic aliqualis culpa præcessit casum; imputandum enim utique gestori, quod in necessitatem & utilitatem gestoris non prius inquisiverit. Ita ergo si quis alterius nomine in loco parum sive

nihil tuto ædificaverit, de casu tenebitur. Conf. l. 11. ff. eod.

Limita: nisi Dominus ipse tale quid facturus fuisset. d. l. 11.

XIV.

Quoties quis prohibentis negotium gerit, toties actionem negotiorum gestorum inde non consequitur l. fin. C. de neg. gest.

Ratio: quia sic cessat quasi Contractus & præsumptus Domini consensus, quod voluerit negotium suum geri: ubi enim certa est Domini voluntas, ibi non opus est conjecturis. Ita ergo si Dominus prohibuerit, ne quisquam solveret pro eo, & alter nihilominus solverit, non habebit telegramm. d. l. fin. Licebit enim pro invito solvere l. solvendo 39. ff. de neg. gest. scil. ut liberetur debitor, non vero ut competat repetitio.

Limita: ut procedat (1.) in eo, quod post prohibitionem gestum sit, non ante. d. l. fin. (2.) si gestio solius prohibentis utilitatem concernat, secus si respiciat utilitatem publicam, e. g. si quis ædes ruinosas fulciat, aut in funus aut studia filii quid impendat. Manz. ad tit. Instit. de Neg. Gest. n. 154. (3.) si velit actione negotiorum gestorum experiri, secus si actio cessa sit ab eo, cui pro invito solvit.

XV.

Quoties quis rem alias peritaram gerendam suscipit, toties tantum tenetur ad culpam latam, quia hic periculum in motu: præstat ergo negotium ex parte egisse, quam planè neglexisse. Exemplum est in l. 3. q. 9. ff. de neg. gest. Idem est si quis ex incendio vel a bancirupcio rem aliquam servaverit.

CAP. X.

Nemo.

Axioma I.

NEMO dat quod non habet, l. traditio 20. ff. de acquir. rerum domin. l. nemo plus 54. ubi Decian. & Cagnol. ff. de R. l. si filius 14. C. de donat. cap. quomodo 41. de consecrat. dist. 4. cap. quod autem 3. de jure patron. cap. nemo plus 79. de Reg. Jur. lib. 6. citavi plures Doctores sup. lib. 4. c. Dare. num. 1. Cancer. part. 1. cap. 1. num. 208. Robles de reprobent. lib. 2. c. 16. num. 71. Pacian. 1. consil. 18. num. 23. & consil. 149. n. 50.

II.

NEMO plus juris in alium transferre potest, quam ipse habeat. l. 2. C. de paenit. l. 1. C. qui pro sua jurisdic. cap. nemo potest 79. de Regulis Juris. lib. 6. Surd. consil. 126.

sil. 126. num. 31. Pichard. ad pr. Instit. de acquisit. per arrogat. n. 49. Josephi. Sesse. Aragonia. decis. 188. n. 15. & 23. Cæs. Argel. de contradic. legit. quest. 9. num. 58. Rot. decis. 688. n. 1. apud Farin. p. 2. Robles lib. 3. cap. 7. n. 21.

III.

Nemo præsumitur immemor salutis aeternæ. l. fin. C. ad L. Jul. repet. hinc dicitur, moriente non præsumi mentiri. Gramm. conf. crim. 57. n. 13. licet non omnis moriens dicatur Sanct. Johannes Baptista, idem consil. 70. post num. 3. & d. consil. 57. post n. 15. Bald. de pac. Constant. vers. vassalli & vot. 3. n. 15. cum seq. nec omni sancto semper credendum. Gloss. in cap. sebis u. q. 3.

IV.

Nemo debet damnari ex præsumptionibus & conjecturis, l. 3. §. scio ff. de minor. Andr. in Consil. super incisionibus col. 3. circa med. cum alius allegat. per Gram. conf. crim. 13. n. 37. vot. 10. n. 39. vot. 21. n. 8. vot. 23. n. 11.

V.

NEMO videtur eligere viam, per quam judicium suum subvertatur. lib. 3. vers. nec credendus. ff. de milit. testament. l. quoties 13. ff. de reb. dub. l. quoties 81. ff. de verb. obl. c. Abbatis 25. juncta gloss. verb. potius. de verb. significat. Cardin. Mantic. de conject. ult. volunt. lib. 2. tit. 1. Menoch. de presumpt. l. 6. pref. à princ. Reinoso ob. 14. n. 15.

VI.

NEMO tenetur ad impossibile. dixi supr. lib. 9. c. Impossibile.

CAP. XI.
De Nepote.

Axioma I.

Nepotes continentur sub nomine filiorum, quoties versamur in materia favorabili l. 120. §. 4. ff. de V. S. quia favorabilia sunt extendenda. Ita ergo Senatus. Consultum Macedonianum etiam ad nepotes porrigitur l. 6. C. ad SCt. Maced. ita beneficium filio à principe concellum etiam ad nepotem spectabit. arg. l. beneficium 3. ff. de Consil. Princip. E contra Tutor filii datus non etiam nepotibus datus censetur §. fin. Instit. qui Test. Tutor.

Limita: modò eadem militet ratio in nepote, quæ in filio.

II.

Nepos succedit in locum mortui filii, & quidem licet plures sint, unum tamen filium representant l. 2. §. 7. de Excus. Tut.

Limita: in avo à munieribus excusando Nepotes saltem ex filio, non ex filiabus avo profund. Perez. C. de iis, qui numer. liber. n. 5.

Nihil.

Axioma I.

Nihil facere & partem facere sunt paria, l. fui-riosum 9. ubi gloss. C. qui testam. fac. poss. l. 3. §. 1. commod. ubi re deteriorata redditia, perinde est, ac si non esset redditia; quibus ad stipulatur l. quamvis. 8. §. si convenerit 8. ff. ad SCt. Vellej. ubi si quis, qui exprimulorem dare convenerat, mulierem, qua SCt auxilio munita est, dederat, respondetur conditionem locum habere; quid enim interest, juxta Ulpian. ibid. non det, antalem dei. Pautschmann. lib. 1. quest. præt. 17. num. 116.

II.

NIHIL & inutile æquiparantur. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. c. sicut ur-geri 47. 1. q. 1. nam ex nihilo nihil fit. l. Seie 26. ff. de tutor. & curator. l. ejus 41. ff. de reb. dub. Aristot. lib. 1. de generat. & cor-rupt. Farinac. in praxi crimin. part. 4. consil. 60. n. 90. & ibi addit Cald. Pereira de-ment. & vendit. c. 3. n. 15.

III.

NIHIL fit ex nihilo, vel ex non ente, non fit ens. l. 2. ff. de usufr. l. Seie 26. ff. de tutor. & curat. l. ejus 41. ff. de reb. cred. l. 7. §. cum quis 7. ff. de acquirend. domin. Farinac. consil. 60. num. 90. lib. 1. Mar. Angvis. consil. 167. num. 7. vol. 1. Peregr. consil. 21. n. 19. vol. 4. Monter à Cueva decis. 1. num. 54. Giurba in Consuet. M. ff. c. 16. gloss. 1. n. 8. p. 1. Canc. var. 2. cap. 5. num. 51. Amat. in- repet. l. siemanticati. C. de collat. respons. 9. num. 296. Nolden. de stat. Nobil. cap. 3. num. 22.

IV.

Præstat habere parum quam nihil, in stabulo asinum quam stabulum vacuum. Brunnem. ad l. 6. C. de omni agro deserto.

CAP. XIII.
Nobilitas, Nobilis.

Axioma I.

Nobilis patria redundat filii ad gloriam, l. si quis 3. C. de natur. liber. Unde Ulpian. in l. 1. in princ. ff. de censib. de se gloriatur se nobili ortum esse patria, quamvis Raymund. dixerit illum. fuisse rusticum, licet scientia nobilis; quem ta-men defendit Bart. & concludit eum fuisse ultra-que qualitate nobilis in l. excusantur. §. fin. de excusat. tur. vid. Lud. Gomez. ad §. item Servia-na. n. 27. Instit. de action.

(B) 3

II.

IN

Data paritate nobilium, hi qui sunt in maiore
civitate, tanquam magis digni, præferri debent
illis, qui sunt in minori. arg. §. interim in Autu-
de defens. civit. Nov. 15. Barbat. in cap. 1. n. 169. de-
confit. & confil. 57. præclarè scribitur. vol. 2. per-
tot. & c. 1. col. fin. de judic. & cap. 1. in pr. de dol.
in c. accedens. l. 2. ut lit. non confit. Ludovic.
Roman. in repet. l. 4. si vero. §. de viro. ff. solut.
matrim. fallent. 14.

III.

Nobilis à rustico non loco, sed genere distinguitur *l. si predictum 16. C. de pred. minor. optimus. text. in cap. illud 9. cum 2. seqq. dist. 40.* ubi dicitur, quod locus non nobilitet hominem, sed virtus: nam nil paradiso jucundius neque celo securius, & tamen extra paradisum homo factus est bonus, in paradiso peccavit, & Angelus de celo cecidit, ut intelligamus, non loci dignitate homines nobiliores fieri, sed morum & virtutis honestate: alias ut dicit *text. in l. fin. C. de alluv. multum molestè & ægrè ferrent homines clari, se operam impendisse in agris colendis, si ex hoc deceriores alii negligentibus facti fuerint, quod ibi negatur, quibus add. &c. quo jure. l. dist. 8.* siquidem nobilitas eorum ornat, non loci vel generis, *cap. nos. 3. distinct. 40.* ac proinde in collatione beneficiorum non nobilitas generis, sed potius virtutum & virtù honestas attenditur, *c. pen. extr. de probend. cum virtute, non nobilitate loci aut generis quisque sibi gratiam compareret, c. illud 9. dist. 40.* qua de causa solam etiam virtutem quem nobilem facere, afferuit Abbas *in cap. venerabilis per illum text. de probend. cui adde & cap. nuncquam dist. 50.* Modern. Brixiens. in tract. de nobilit. p. 3. num. 73. Ubi hæc omnia vera intelligit de Jure Canonico, secus de consuetudine, vigore enim hujus hodie ad nobilitatem veram tria requiri, virtutes, divitias, & genus, patet *ex l. nobiliores 3. C. de commerc. & mercat. l. 1. ubi Bart. C. de dignit. & latè proficitur Barbat. consil. 57. proclarè. col. 2. & 3. & in cap. 1. col. 1. de donat. vid. Lud. Gomez. ad §. item Serviana. num. 29. Institut. de act.* Si enim sola virtus nobilitaret, etiam servus virtuosus dicens esset Nobilis. Batt. in *l. n. 56. C. de dignit. Pacian. 2. de probat. c. 26. in addit. lit. d.*

IV

Nobilitas est dignitas non iure naturali, sed civili constituta, Bart. in *l. 1. num. 40. C. de dignitate* quem sequitur Cacheran. decif. *Pedem.* 100. *n. 47.* Mantuan. in *dialog. historiolog. classif.* c. 95. *n. 3.* Guid. Papa decif. *Gratianopol.* 90. & Fab. de *Ananias consil.* 8. *n. 2.* dicens quod nobilitas, ut accidentis à natura non veniat, Vultej. 3. *Consil. Marp.* 34. *num. 167.* Hanc enim non nostrâ voluntate, sed à principe parari, dixit Lagus *p. 2. cap. 2. n. 2.* In de & Bart. in *l. 1. C. de dignitate* cam non nativam, sed dativam vocavit, ita ut qui propria autoritate nobilem se faciat, cum non sit, crimen falsi incurrit, Joh. *Platea in l. 1. n. 7. vers. item in Latu.* *T*ante eum Bart. *num. 64. C. de dignitate* per *l. eos 27.*

VI

Nobilis nemo præsumitur, sed qui nobilitatem allegat, eam probare debet, *l. non ignorat q. ibique Bald. C. qui accusar. non poss. gloss. in c. si forte de Eleæt. Afflict. in cap. unic. de pac. tenend. Arnis. lib. 2. c. 3. n. 17. gloss. in l. si vero. §. que pro rei. ff. qui satiad. cog. Alvar. in c. similes aduersus. num. 3. de pac. Constant. Gylmann. 4. 1. pot. 30. num. 39.*

VI.

Nobilitas à patre recipit formam, à matre autem naturam. *cap. ult. 32. q. 2.* Regn. Sixt. 2. *Consil. Marpurg. 9. n. 24.* qua de causa in iuncta ratione nobilitatis nullam haberi rationem matris, sed patris duntaxat, asserit Cæsar de Graffis *de c. 172. n. 9.* liberosque nasci nobiles ob patrem, nobilem, licet mater sit ignorabilis, docent Joh. Lup. in *metab. de donat. int. vir. & uxor. §. 32. n. 1.* Alciat, in *l. pronunciatio. §. familia de V. S. num. 6.* Franc. Purpurat. in *l. Imperium col. 3. lib. 3. ff. de Jurisdict. Felin. in c. novit. n. 2. de judic.* Tiraquell. in *metab. de nobilit. cap. 17. n. 20.* Vult. 3. *Consil. Marpurg. 34. n. 172.* cum ea statim post contractum matrimonium nobilitate vini decoretur, *l. ult. C. de incol. l. mulieres 13. C. de dignit. l. cum te 10. & l. ult. C. de nupt. l. faminne. 8. ff. de Senator.* adeò ut amislo etiam viro & in ipso viduo statu manente, ea nihilominus pro nobili reputetur iisdemque privilegiis gaudeat, quo ab nobilitatem ei competebant, *l. mulieres. ult. C. de incol.* Regn. Sixtin. 2. *Consil. Marp. 9. n. 51. cum seqq.*

VII.

Nobilis quis non desinit appellari, qui ad maiorem dignitatem attollitur. *c. constitutio 45. de res publica. & auctor. c. grandis 2. in pr. de supplend. negl. Praelat. in 6. licet a majori denominetur. Jaf. in l. Imperium. n. 3. ff. de Juris. quia dignus ad se trahit minus dignum. Gail. lib. 1. obs. 3. n. 23. Arnis. lib. 1. de Majest. cap. 4. n. 10.*

112

Possessiones Nobiles non redditum, Gylmann.
4. 1. vol. 30. num. 68. Ratio, quia res homini-
bus accidunt, non rebus homines. 1. iustis-
me 44. ff. de adil. edit. & persona rem nobili-
tat, non res personam, Masverius de tallis.
vers.

vers. la personne, quemadmodum nec locus hominem, sed homo locum sanctificat, c. illud 9. dif. 40. posito enim, feuda nobilitare personas, quilibet rusticus dives emendo feudum nobile, nobilis dicendum est. Bald. in c. 1. de L. Corradi, quem seq. Alvaro. n. 6. in d. si ex iisdem nobilitas acquireretur, sequeretur, ut & paupertas quem ignobilem faceret, humilem 7. C. de incep. rup. conf. tamen Anton. disput. feudal. 1. th. 6. B.

IX.

Antiquitas nobilem non facit, Gylmann. 4. i. 1. 1. 20. 30. n. 70. sed eam saltē ornat, illique splendorem attribuit, alias sequeretur omnes antiquas familias esse nobiles. Hinc Bald. in cap. si miles de pac. tenend. ait, quemadmodum una viri nō facit verū; ita non intelligitur de nobili genere, nisi probābit, quod antiquitū majores fuerint nobiles. gloss. in cap. stemmata de gnd. affinit. vid. tamen Alvaro, Card. Alex. in cap. si miles de Pace Constant. num. 2. §. ceteri, vero ibi antiquis temporibus quis dicatur Comes Dux.

X.

Nobilitas iē oculi non nascitur. Paris. de Puteo in cap. Fuit alias de redintegr. feud. cap. 4. n. 4. Jacobin, in prælud. feud. n. 33. pag. 455. Nic. Mozz. in tract. de feud. cap. 2. n. 54.

XI.

Nobilitati parendum est circa pœnam impositam, cap. qui contra 22. 24. q. 1. c. ult. ext. de pœn. quamvis enim nobiles cum inferioris conditionis hominibus in eodem scelere, eademque pœna digni essent, tamen mitius tractari possunt & debent. Lipsius 4. Polit. 4. Gerhard. disputat. Polit. decad. 6. q. 3. Auget tamen nobilitas dilectum, si commisum sit contra nobilitatem splendorem quid indignum nobilitate, l. quadam i. 4. ff. de pœn. l. omne 6. §. qui manus 1. ff. de re milit. minuit autem, si qualitas delicti ex nobilitate incrementum non accipiat, quo casu quoad pœnam corporalem mitius cum nobilibus, quam plebejis agendum, quoad pecuniam vero in tensius plectendi erunt. l. 2. ut nemo privat. cap. si per 28. de conseruat. dif. 2. Gail. lib. 2. ob. serv. 110. n. 41.

XII.

Sicut anima præfertur corpori, l. sancimus 21. C. de SS. Ecl. c. cum infirmitatis. 12. de pœnitentia. Sol. Lunæ, c. sollicitat. de major. & obed. aurum plumbum, cap. duo sunt 10. dif. 96. Ita Nobilitas scientiæ, quæ dicitur animi & civilis Nobilitas, præponenda est militari, arg. cap. illud. 9. dif. 40. cap. venenabilit. 37. de præbend. Ruland. de Commiss. p. 1. lib. 1. cap. 19. n. 2. lit. c. Nolden. de stat. Nobil. cap. 3. n. 28. Unde qui virtute nobilitatem meretur, præfertur illi, qui nobilis est genere, quia ille revera, hic tantum præsumptive nobilis est, l. quod si nolit. 3. §. qui mancipia 21. de edil. edilt. & quia majori encorno dignum est, quod proprio, quam quod alieno labore & industria comparavimus, l. si quid bello 28. ff. de cap. & post. Et potest Imperator uno die plures creare Nobiles, nullum Doctorum, Perez. C.

de Athlet. n. 10. 11. Quod autem Nobilitas non minus studii quam militiæ acquiri possit, probat Perez. C. de Dignitat. num. 30. 31. nam apud Romanos non saltē ob virtutes militares, sed etiam civilem administrationem Equestris dignitas dabatur Jure- Consultis & Senatoribus, Perez. C. de Equestr. Dign. num. 6. Limita in eo, ubi & generis & virtutis splendor concurrunt; tū enim præferendus est ille merito, qui in genere & scientia nobilis dicitur. vid. omnino de Nobilitate scientia & generis Pacium in analys. C. de postul. n. 17. & 18. quamquam id minimè pertinet ad l. 7. C. de postuland. ubi vetustas functionis, ut patet ex oppositione vetustatis & tyronum, non generis intelligitur.

XIII.

Expedit Reipublicæ, ut ad eam regendam, admittantur homines ingenui & Nobiles. Excluduntur ergo servi & liberti, Perez. C. si serv. aut libert. n. 3. si tamen Nobiles promovendi moribus non dissimiles sint Natalium suorum splendoris. Perez. C. de Dignit. n. 33. 34. & C. de Equestr. dignit. n. 6.

XIV.

Nobilitas cum homine non interit, sed quāta à Majoribus ad posteros transmittitur, descendentes icil, non ad transversales vel consanguineos, non ex materno genere, non ex illegitimo thoro natos, neque ad adoptivos liberos, nisi Rescripto principis juventur, vel more Regionis, nec capaces feudorum sunt, nisi pacto investitūrā sint comprehensi, & cautum, ut succedant. In Hispania autem Grandium dignitas Ducalis Comitum ad liberos non transit, sed de novo à Rege impetranda est. Perez. C. de dignit. n. 25. & 29. Neque Equites nascuntur, sed propria virtute sunt, & à Principe creantur, datis certis Insignibus. Perez. C. de Equestr. dignit. n. 9. & 10.

XV.

Nobilitas non saltē reatu, præsertim Crimine laxe Majestatis, sed & sordidis artibus amittitur. l. 6. C. de dignit. Inter sordidas artes autem non referenda agricultura. Liberis autem non obstant intermedie Majorum sordes, si ipsi nihil egerint, cum Nobilitatem non tam à Parentibus, quam à privatis habeant, l. 5. de inerdic. & relegat. Neque hoc casu ad recuperationem Nobilitatis novā Principis Indulgentiā indigent, licet contrarium practicetur. Perez. C. de dignit. num. 71. --- 77.

XVI.

Nobilis in carcerebus non detinetur, sed liberatur per domum aut civitatem sub fidejussione cautione, Gramm. decis. 33. & decis. 28. n. 27. & idem Gramm. in Rit. magn. Cur. si accusator aliquis, vot. 34. n. 22. in addit.

XVII.

Nobilis dicitur tripliciter, primum genere, & est sententia vulgi; secundum virtute, & est sententia Philosophi, cum virtus sit anima ornementum, de penitent. dif. 2. cap. illa anima. Et

(B) 4

Et gratiam comparari virtute, non nobilitate generis, dixit text, in cap. illud 40. distinct, & Princeps facilis inducitur ad nobilitandum virtuosos. *Claud. in Monar. Franc. pr. part. cap. 17. fol. 61.*

Tertius dicitur nobilis genere & virtute, & hac est perfecta Nobilitas. *Bald. in l. nobiliores. C. de comm. & mer. latissimè Tiraquell. de nobil. cap. 7. fol. 61.*

CAP. XIV.

Nocere, Non nocere. Nocum-
mentum. Damnum.

Axioma I.

Nocere nulli, & peccantem punire, innocen-
tis est officium. *cap. non est 37. 23. q. 5.*

II.

Nocere qui tantum vult, audiendus non est. *cap. penult. extr. qui matrim. accus. poss. neque enim vel iniquitas unius alteri nocere. cap. tunc 10. extr. de eo, qui cognov. consang. vel officium ali- cuiu nouento esse debet; cap. cum non zo. de Elec. in 6.* Unde si aliquid nocere possit, licet non noceat, prohiberi debet, c. nam 4. extr. de con-
sensit. siquidem etiam non ab initio nocebat, tractu tamen temporis per consensum sequen- tem imputatur. *cap. sicut 33. extr. de simon.* No- cens igitur occultè & que pœna est obnoxius, ut manifestè nocens, licet dicat postea, joco se fe- cisse. *cap. 1. extr. de presump.*

III.

Quod nemini nocet & mihi prodest, de facil- concedendum. *l. 1. §. Idem ajunt aquam. 11. ff. de aqu. pluv. arc. l. 2. §. item Varus 5. in fin. eod. tit. l. 2. ibi nec cogitur. ff. solut. matrimon. Bart. in l. 1. C. de metat. lib. 11. l. non modus. C. de servit. & in l. quo minus. ff. de fluminib.*

CAP. XV.

Nolle, Noluisse.

Axioma I.

Nolle is nequit, qui velle contrarium non pot- est. *l. 10. ff. de condit. & demonstrat. sed is demum nolle dicitur, qui contrarium potest l. 17. §. 7. ff. de edil. edit. Gothofred. ad l. 3. in not. de Regul. Jur. Carpzov. Part. 4. Constitut. 27. Definit. 1. num. 12.*

II.

Is noluisse creditur, qui id non facit. *l. un. §. 21. vers. fin. autem ad deficientis. Cod. de caduc. toll. Pacian. 1. consil. 15. num. 11.* Unde & testatoreum, quod non expressit illud, noluisse dicitur in l. commodissimè 10. ff. de liber. & posth. *Jal. consil. 228. in isto themate. col. 3. vers. secundò pro eademe. vol. 2. Pacian. 1. consil. 129. n. 15.*

III.

Noluisse credendus est, qui non supplevit cum potuit. *cap. incorporialia 2. vers. unde si circa. extr. de translat. prelat. c. ad audienciam 12. extr. de decimis. Alex. consil. 5. n. 5. vers. si enim volu-.*

set. lib. 3. & consil. 74. n. 7. l. 1. Tiber. Decian. re- spons. 2. n. 44. vol. 2. Joh. Ged. 3. Consil. Marp. 27. num. 64.

IV.

Non nolle intermedium est, inter nolle & vel- le. *l. 13. ff. de R. I. ubi Franc. Duar. Francus. Petr. Faber. Cujac. 15. obser. 23. Joh. Robert. lib. 1. animadv. cap. 3. Ged. ad l. 13. ff. de V. S. n. 5.*

CAP. XVI.
Nomen.

Axioma I.

De nominibus & vocabulis non sunt movere, dæ inutiles disputationes, gloss. in rubr. ff. solut. matrim. Jason. in l. sic itaque. Institut. de act. sed disputationis nominum relinquenda est pertinacibus. Felin. in cap. quanto. in princip. de presump. & Alex. in l. 1. §. Lex Falcid. col. 2. vers. puto de Strinam. ff. ad L. Falcid. Bald. in cap. ex parte M. col. penult. de appellat. ubi ait, quod acuminata verborum relinquenda Grammaticis pertinacibus, sensus vero sapientibus: quod dictum sequitur & Georg. Natr. in repet. clev. sapè in princ. col. 12. de V. S. illudque restringit Ludovic. Gomez. ad §. sic itaque. Institut. de act. num. 7. ad illos Neotericos Grammaticos, quos tanquam exos & inutiles Reipubl. Plato lib. 2. procul expellendo censuit, de quibus etiam Div. Augustin. lib. 2. de civit. DEI disserit, quod sapientis & frustra circa inanem verborum corticem se torqueant, cum sensum potius attendere debuissent. Unde & id, quod traditur in l. scire. ff. de LL. tanquam pro regula prudentibus datum esse, dixit Hyppolit. in tract. pag. 2. de vulg. sub- stit. & idèo evenit, quod Imperatores aliquando juxta Bald. in cap. 1. §. quia vidimus. col. 6. qui feud. dar. poss. grosse loquuntur, quod reasumit & Andreas Sicul. in repet. rubr. C. qui ad- mitt. col. 9. pròinde excusari possunt actatis no- stra Juris-Consulti, si lingua Latina normam præterirent, cum permisimus nobis videatur eo modo loqui, ut lex loquitur, sive propriè, sive impropriè, ut notabiliter ait Bald. in l. 1. C. unde liber. vid. & Cicer. lib. 1. de Leg.

II.

Nomina pulchra maximè sunt procuranda, adeò ut si venderentur, maximo emi deberent pretio. Joh. Andr. in c. gravis 1. extr. de deposit. & cap. cum secundum 16. de præbend. Felin. post Abb. in proem. decretal. Gregorius colum. 7. vers. subdant tamen hic Doctores. Abb. in cap. 1. circ. ult. colum. de judic. cum magnum & pulchrum sit laudabile nomen habere. Cyn. in l. cunctis populos. not. 2. C. de Summ. Trinitat. Differentia namque nominum multum attendenda. *Jas. in §. sic itaque. Institut. de act. verb. appellamus. Bald. in l. si idèo. C. de Codicill. & in l. hac consilistis- ma. col. 1. cum seqq. in prin. C. de testam.* Unde Platina in vita Sergii refert, in Creatione Pon- tificum idèo mutari nomen, ac Sergium, qui antea

antea os poteris vocabatur, editio causam dedisse, siquidem ut vulgo dicitur:

Nomina sunt omen, venturi prescius Idmon

Fertur & Hypolitus dilaceratus equis.

cum soleant plerumque rebus esse consentanea, sic turpe nomen Belial malam inducere suspicio- nem. text. est in d. c. *gravis extr. de depos.* de quo post Ripam in *Consil. Argent.* *consil. 59. vers. n. 45.* vol. i. adeo ut in materia inquisitionis, quando plures capti essent, ac dubium a quo quæstio prius inchoanda sit, cestantibus aliis indiciis, ab illo bene inchoari possit, qui turpe nomen ha- bet, ut not. *Gerard. de Petr. Sancta in singular. notab. 75. incip. magnum & pulchrum.* & *Francisc. Brun. in tractat. de indic.* & *tortur. col. 2. pag. 10.* *Ludovic. Gomez.* qui pluribus exemplis hoc de- monstrat in d. s. *sic itaque. Inst. de act. n. 7.* non offici dictum illud *gloss.* in *Autb. de privilegiis doct. vers. imp. suerini.* ubi colligi, quod parum sit habere nomen, nisi factum concurrat, quam sequitur & *Bald. in l. fin. col. 3. vers. sequitur vide- re. C. unde legitimi.* atque sic nominis impositio- nem nihil facere, per ea, qua tradit Jason. in l. id quod apud boches 9. per illum text. col. pen. ff. de legat. l. Responderi potest, illud procedere in nomine ineffaci totaliter, vel in nomine malo, secus in bono, vel quando de nomine nullum in- dicium est: quemadmodum enim aliquando tur- pe nomen est dedecus, cum plerumque ex male- faciis assumatur. l. *damnato 6. C. de heretic.* ita- bonum nomen est gloria & præmium habent, & multum juvat. l. i. *ibique gloss. C. de Summa Tri- nitas. Abb. in d. proœm. col. 2. n. 7.* licet interim nominis honestas criminis malitiam inde non palliat, cap. in tantum 36. extr. de simon. cum no- men aliquando propter facti derelationem de- ptavetur. cap. multis. 5. diff. 17.

III.

Nominis ubi conformitas, ibi præsumuntur corporis vel rei identitas. *Bald. in consil. 70.* cum appareret de condemnatione *P. G. vol. 4. Alex. consil. 88.* quoniam omne dictum n. 27. vers. prete- rea unitas vol. 5. *Pacian. 1. consil. 8. n. 37.* *Corn. consil. 188. n. 4.* vol. i. debet enim esse convenientis & consequens rei. s. hoc autem 5. vers. sed quia sane commodius. l. quib. mod. ref. inform. s. est & aliud 3. *Inst. de donat. l. 7. C. de Codicill. cap. cum secundum 16. de proband.* *Anonym. apud Besold. 1. consil. 19. n. 27.* *Wesemb. 1. consil. 34. n. 55.* maxime quando qualitates concurrunt. *Bertazol. 1. consil. 1. n. 33.* *Pacian. 1. consil. 8. n. 37.* qua de causa Nomina dicuntur rerum nota. *Scaliger 13. de caus. LL. cap. 136.* à quatum usu pro- vehi solemus in rei perceptionem. *Scalig. 1. sect. 2.* inserviunt enim certitudini personarum & re- rum, s. siquidem in nomine 29. *Inst. de legat. in fin.* ut numerus quantitatis certitudini. l. 74. de V. O. l. 75. s. 1. de legat. l. *Goedd. 3. Consil. Mar- purg. 27. vol. 3. n. 56.* Et nomina imponuntur se- cundum originalem rationem *Bald. in l. huma- nit. num. 2. C. de impub. subdit.* *Wesemb. 1. consil. 34. n. 56.* & argumentum à vi nominis dicitur probabile, & frequens *Everhard. in loco ab Ety- molog. num. 1.* & nomina appellativa in antiquis

attendenda esse tradit *Wesemb. 1. consil. 13. n. 32.* & *consil. 24. n. 54.* per text. in d. s. 3. *Inst. de donat. l. penult. ff. de reg. dub.* Ubi ergo à contra- rio nominis est diversitas, ibi etiam res diversa- censetur. l. si idem 7. *C. de Codicill. Alex. consil. 96. n. 6. vol. 5.*

IV.

De Nominis frustra disputatur, ubi qualitas certa esse reperitur. *Bald. in l. si quis in fundi vo- cabulo 4. ibique Alex. ff. de legat. 1.* Cui enim no- men tribuitur effectus quoque nominis assignari debet. l. 2. s. *appellata 2. ff. de reb. cred. Bald. in consil. 328. queritur si Rex Romanorum, num. 6. vers. utrum vocatur.* vol. i. *Pacian. 1. consil. 49. num. 22.* è contrario nomine qui caret, & fructu nominis carere debet, l. à nullo 4. *C. de ser. cum N. Everardo juniore 1. consil. 41. n. 32.* *Höpping. de insig. cap. 22. n. 227.* Unde etiam nec error vel discordia in nomine dicta testium vitiare di- cuntur, dummodo re ipsa puta circa confines convenienter. l. in *venditionibus 9. S. 1. vers. nihil. ff. de contr. emt. Gylmann. part. 1. tom. 2. vol. 1. n. 68.* ad certificandum tamen hominem sufficit dicere nomen proprium, nisi plures ejusdem nominis adsint. *Bart. in l. si in rem ff. de rei vin- die. quod locum habet, quando nomen, per- quod persona demonstratur, est singulare, aut saltu rarius frequentatum, securus ubi nomen est commune, & undique passim usitatum; hoc enim casu ad declarandam personam sola nomi- nis proprii expressio non sufficeret. Cyn. Bald. Corn. in l. *hac consilifissima. C. qui testam. fac- poss. Alex. in l. 1. de liber. & posthum. Pacian. 1. consil. 8. n. 89.**

V.

Nomen cui non convenit, nec eius dispositio convenire potest. *arg. l. 4. S. 1. rories 6. ff. de dama in se. Everard. in cap. plerumque de donat. in- ter vir. & uxor. & in peculiari consilio, allegatus à Georg. Mohr. in tract. de divorci. part. 2. cap. 8. num. 17.*

VI.

Nomina sunt indita ad placitum, quibus unus ab altero facile dignosci potest. *cap. ad recogno- scendum 10. C. de ingen. & manumiss. S. siquidem in nomine 29. Inst. de legat. Carpzov. P. 2. que- crimin. 93. n. 33.*

VII.

Nominibus propriis quæ differunt, ipsa re dif- ferunt, l. 66. ff. de V. S. l. *meritis 207. ff. eod. 1. 7. ibi Bart. & Salicet. Jaf. C. de jur. Codicill.* Quosum enim opus esset propriis nominibus res distingue- re, si nihil inter se differrent, l. quod in rerum na- tura 24. S. 2. ff. de legat. 1.

Limita: nisi potius sint synonyma, quam vera rerum nomina, prout declarat *Bart. in d. l. 7.* vel quando in attributione, vel homonymia pre- catur: item si nomina sint hominum arbitrio non ex usu rerum imposita, l. 4. ff. de legat. 1. l. *vinaria 206. l. urbana 166. cum seq. ff. de V. S. Goedd. in Comment. ad l. 67. n. 7. de V. S.*

VIII.

IX.

Nominum collectivorum ea est natura, ut non singulis totum, sicut sit in distributivis, sed tantum pro parte tribuant. *l. si pluribus 44. in pr. ff. de legat. 2. Bart. Bald. Angel. in l. hoc articulo, de bered. Institut. Bart. in l. Moschis. de jure fisc. Corn. consil. 237. n. 3. per l. non distinguemus 32. §. cum in plures 13. ff. de recept. arbitr.* Unde quando plures collectivè vocantur eum aliis nominatim vel distributivè positis, tunc collectivè vocati cum aliis nominatim positis, non capiunt æquales partes, neque in capita cum reliquis succedunt; sed omnes in unum collecti tantum unam partem simul capiunt, quantum reliqui omnes singuli text. expressi, ubi Dd. Bart. Castr. Imol. Jas. in l. si pater. 9. ff. de vulg. substit. l. si quis 8. de usufruct. acref. l. planè 34. in pr. l. bajuemodi. §. si Titio. de legat. 1. l. fin. ubi Bart. Salic. Jas. Coras. C. de impub. substit. l. 2. de dor. præleg. Jason. in l. & suum 8. §. hodie tamen. n. 13. de pæt. quia omnes collectivè vocati unam tantum personam repræsentant. d. l. planè in pr. de legat. 1. merito ergo unam tantum partem simul accipiunt, quemlibet reliqui omnes singuli. Jas. in l. si pater. in pr. ff. de vulg. & pupill. substit. & in l. fin. pr. C. de impub. substit.

IX.

Ea, quæ ad varium usum sunt apta, ex eo nomine specialius recipiunt, cui voluntate ac destinatione patrisfamilias adhibentur: cessante enim usu ac destinatione cessat etiam nomen. *l. quod in rerum 24. §. quod si post 3. vers. cum nostrum destinatione ff. de legat. 1. junct. l. eos terminos 12. ff. fin. regand. l. locus 60. l. urbana 198. cum l. seq. l. 103. ff. de V. S.* Licet enim nomina rebus à principio imposita sint, ut videantur quasi cum rebus ipsis nata, neque ignorantia, neque opinione falsa mutentur, quia immutabilia. *l. 4. in pr. vers. rerum. ff. de legat. 1.* attamen quæ ex cuiusque arbitrio vel patrisfamilias vario usu affluntur vel imponuntur, unā cum ejus arbitrio atque diverso à priori usu faciliter mutantur: quia hominum vocabula ac nomina sunt, quæ mutationi & alterationi subiiciuntur. *d. l. 24. §. si quis. post l. legar. 65. ff. de legat. 3.* Ideoque consultum est, ut in his & similibus rebus præfens patrisfamilias usus & consuetus mos observetur, & ex eo aliisque adminiculis judicium, voluntas & sententia exquiratur. *Forner. ad l. 206. de V. S. per l. qui filium 64. l. quæstum. 78. ff. de legat. 3. quibus add. & l. semper in obscuris 9. l. semper in stipulationibus 34. de R. l. & l. 166. de verbis. signif. l. 4. ff. de fund. instruct.*

X.

Sola nominatio nihil juris tribuit. *l. Gajus Sejus 12. de jure patron. l. ad cognoscendos 10. C. de ingen. & manumiss. cap. sicut 28. extr. de Elec. professo enim & nominatio sola non præjudicat veritati. l. neque professo. & ibi gloss. C. de testam.* Unde etiam nominatio maleficorum sola non sufficit ad condemnationem: quia sèpè innocentes falsò de crimine deferuntur & nominantur. *cap. ult. in fin. 3. quæst. 6. neque*

nominatus in instrumento obligatur, si se non subscriperit. *l. si quidem in nomine 29. Institut. de legat.* ubi tamen distingue inter rei constitutionem & constituta probationem. text. elegans in l. Publia. 26. §. ult. ff. deposit. licet enim nominatio jus quidem non inducat, inductum tamen nihilominus probat. *l. 29. C. de probat. & l. 13. C. eod.* Hinc licet nominatio consanguinitatem non probet, *d. l. neque professo. 9. C. de testam. gloss. in cap. per tuas de probat.* Decianus consil. 40. num. 6. volum. 5. Menoch. arbr. quæst. 89. num. 77. Paris. consil. 101. num. 15. vol. 6. Roland. à Valle consil. 90. num. 15. vol. 6. cum ea ortum videatur habere à natura, atque ita ex sola nominatione non oriri. Bald. in l. non epistolis. *C. de probat.* Mascard. conclus. 69. num. 9. vol. 1. Wefembec. l. consil. 13. num. 47. Decianus in cap. per tuas. de probat. operatur tamen quædam præsumptionem, *juxta gloss. in d. l. neque. C. de testam.* Cyn. & Bald. in d. l. epistolis, adeò ut ex reiteratione probatio plena inde resolvet. Paris. consil. 10. num. 56. & consil. 13. num. 6. volum. 2. Decianus consil. 1. num. 3. volum. 3. Menoch. consil. 734. num. 6. vol. 8. maxime si nominatus in nominationem talen consenserit. Felin. post Aretin. l. per tuas. Gozad. consil. 12. n. 18. Bero. consil. 108. num. 6. vol. 2. Paris. d. consil. 10. num. 49.

XI.

Sæpè rebus mutatis nomina tamen vetera observantur, exemplo (1.) conditionis. *§. appellamus 15. in fin. Institut. de act.* (2.) actionum perperuarum. (3.) quartæ legitimæ. (4.) sponfaliorum, de quibus Cujac. in par. ff. de spons.

XII.

Nomine suo quod alicui non licet, nec alicui non licebit. *rap. quod alicui 67. de Regulis Juris in 6.*

XIII.

Nominis interpretatio vel definitio diligenter est advertenda. *cap. Clericus, qui 1. 12. qu. 1. cap. placuit 16. l. q. 1.*

XIV.

Nominum diversitas non mutat rei substantiam. *cap. excommunicamus 13. extr. de heretic.* nec nominis mutatio contractum aut ejus substantiam. *cap. in tantum 36. extr. de simon. & fraudem* facit prohibitus aliquod officium exercere, qui mutato nomine aliove colore illud ambit & acceptat. *l. i. in fin. C. de Privil. Schol. l. 29. 30. de LL.*

CAP. XVII.

Non esse.

Axioma 1.

Non sequitur hoc esse, quod ab hoc continet abesse. *l. neque natales 10. C. de probat. Vult. 1. Consil. Marp. 30. n. 14.*

II.

NON entis nullæ sunt qualitates l. ejus qui in provincia 41. vers. quoniam ff. sicutrum petat. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. l. 2. de usufruct. l. Pomponius 13. §. fin. de acquir. poss. l. si servum. 4. §. fin. ff. de action. emti. l. nec ullam 13. §. si quis absens 12. ff. de petit. hered. l. 1. ff. de hered. vend. cap. bona 33. de elect. c. ad dissolvendum 13. de defonsat. impub. Tiraquell. de jure primogen. quest. 55. n. 10. § in tract. cessante causa. part. 1. num. 212. Ant. Gomez. var. tom. 1. cap. 1. num. 9. § cap. 10. n. 43. § l. 17. Tauri num. 19. vers. primo. latè Remig. in tract. de immunit. ampl. 20. num. 5. cum seqq. Thomas de Thomasset. in floribus legum. reg. 202. Gutier. pract. lib. 3. quest. 15. n. 10. Surd. decis. 316. n. 6. § consil. 61. n. 57. § consil. 246. n. 15. Brunor. à Sole in locis communibus verb. qualitas 9. Escob. de ratio. c. 15. n. 17. § cap. 19. n. 26. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. Q. concl. 6. Hieron. Fernandez de Ottero in interpr. c. gratum. n. 27. de officio deleg. Anton. Monach. Florent. decis. 56. num. 5. Cevall. commun. contra commun. tom. 4. quest. 905. num. 80. Cald. Pereira quest. forens. consil. 15. n. 50. Joseph. Sesse Aragon. decis. 188. num. 14. § 24. Cæsar Argel. de contradic. legit. q. 4. num. 13. Marian. Anton. var. lib. 1. resol. 26. n. 4. § lib. 3. resol. 48. n. 18. Rot. decis. 228. num. 1. apud Farin. p. 2. recent. Camill. Gallin. de verb. signif. lib. 1. cap. 1. n. 7. § lib. 9. c. 7. n. 12. Steph. Grat. discept. forens. tom. 4. c. 707. n. 7. § 34. § 796. n. 18. Robles de repres. lib. 2. c. 2. n. 22. Narbona l. 10. gloss. 5. n. 15. tit. 6. lib. 1. Recopil. Didac. de Narbona frater de etate ann. decimo cum dimidiò. quest. 10. n. 39. (ita nec per ullam quidem legem fieri potest, ut qui nulla bona in civitate reliquit, heredem habeat. l. lex Cornelia. 28. in fin. de Vulg. § p. 1. subf. Ant. Fab. in rat. dub. ad l. 50. de hered. petit. pag. 349. Parif. consil. 25. n. 8. vol. 1. consil. 3. n. 5. vol. 4. Menoch. consil. 76. n. 5. Roland. à Valle consil. 58. n. 7. vol. 3. Non entium enim nullæ sunt causæ. Bart. in l. actor. n. 7. vers. negativa enim nil aliud est. col. 1. C. de probat. § in l. 2. in lect. antiqu. ff. eod. § in l. cum mulier. n. 30. vers. secunda, quia negativa. ff. solut. matrim. Ripa in l. in illa stipulatione. n. 11. vers. circa materiam. col. 4. ff. de V. O. § Abb. in c. quoniam contra. in princ. extr. de probat. Pacian. 1. de probat. c. 16. n. 20. nechabent ea genus & differentias. Bald. in d. l. actor. n. 17. vers. hic ergo sciendum. col. 2. § Butilig. ibid. vers. quero quid velit. Pacian. 1. de probat. cap. 14. n. 2. nec in sensum ca-

dere, multo minus probari possunt. Pacian. 1. de probat. c. 37. n. 2. § 3. siquidem quod in rerum natura non est, nec erit futurum, id utsit, nulla pactio effici potest. Dd. ad l. 1. ff. de acquir. dom. Goedd. ad l. 5. de V. S. n. 11.)

III.

NON ENTIS, & non apparentis idem est judicium, & paria sunt rem non esse, & non apparere. l. duo sunt Titii 30. ff. de testam. euseb. l. in lege 77. ff. de contr. emt. l. 2. de his, qua pro non script. hab. l. cum res 47. §. itaq. 2. ff. de leg. 1. Surd. decis. 149. n. 2. § decis. 306. n. 13. § consil. 245. n. 13. § consil. 377. num. 23. Rota decis. 167. n. 35. apud Farinac. p. 1. recent. Camill. Gallin. de verb. signif. lib. 4. c. 13. n. 13. Joh. Ant. Mangil. de imput. q. 82. num. 8. (Gail. lib. 1. obs. 105. n. 14. Cacheran. decis. Pedem. 129. n. 9. Vivius decis. 34. n. 1. Wefemb. in parasit. de reb. dub. in fin.)

IV.

NON ESSE, & non posse probari, paria sunt. l. duo sunt Titii 30. de testam. tut. l. in lege 77. de contrab. emt. Wefemb. parat. ff. de probat. n. 1. vers. nam que probari. Surd. decis. 149. n. 2. Et paria sunt non esse, vel reperiri non posse. l. cum unus 12. §. fin. ff. de bonis aut. Judic. possid. Bald. per text. ibi in l. cum ita. §. species ff. de legat. 2.

V.

NON ESSE, vel esse nullum, paria sunt. d. l. duo sunt Titii, l. non putavit 8. §. non querit 2. ff. de bonor. poss. contrab. Surd. decis. 51. num. 14. § decis. 22. n. 2. Flamin. Parif. de resignat. lib. 8. q. 8. n. 34. cum seqq. Cald. Pereira de potest. eligendi. cap. 5. n. 8. Farin. in praxi crimin. part. 1. quest. 15. n. 45. cum seqq. § p. 4. consil. 60. num. 90. § p. 5. quest. 115. num. 128. Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 126. n. 9. Giurba. ad consuet. Messanen. p. 1. c. 10. gloss. 6. n. 29. cum seqq.

VI.

NON-ESSE, vel esse, & non admitti, paria sunt, Joh. Anton. Mangil. de imput. q. 87. n. 3.

VII.

NON FIERI, vel non sortiri effectum, paria sunt. l. 11. §. nihil. 7. ff. de interrog. action. l. si quis sub conditione in ff. de testam. tut. l. ex consensu 23. §. 1. ff. de appell. Surd. consil. 3. n. 29. § consil. 245. n. 14. § consil. 359. num. 10. § consil. 389. n. 46. Mar. Giurba in consuet. Messan. p. 1. c. 10. gloss. 6. n. 31. vid. infr. lit. P. cap. Parita.

IX.

IIX.

NON FIERI, vel ita fieri, ut factum non duret, paria sunt. *l. si pro parte 10. §. versum 5. ff. de in rem verso.* Ant. Morel. Bononiens. decis. 40. punct. 7. num. 18. Surd. consil. 190. n. 9. & consil. 245. n. 14.

CAP. XIX.
De Non-usu.

Axioma I.

Quæcumque in facto consistunt, ea non-utendo non amittuntur, quia illa ante factum non sunt in rerum naturâ, nec dies illorum anteâ cessit, ergo non poterunt non-utendo amitti. Exemplum est in operis servorum & in servitute, habitationis. *Cons. Brunnum. ad l. 10. pr. ff. de usu & habit.*

II.

Quoties quis jure reali decennio seu vicennio non usus, cum uti potuisset, toties illud amittitur.

Ratio consistit partim in negligentia, partim quia tanto tempore acquiritur jus reale, tanto ergo etiam debet amitti juxta *l. 35. ff. de R. I. ita* privilegium intuitu rei datum non-usu decenniorum extinguitur. *Mev. P. 2. Detif. II. Carp. P. 2 Consil. 3. Defin. 23.* ita servitus per non-usu decennii inter praesentes, inter absentes vero vicennii finitur. *l. 13. seqq. C. de Servit. & aqua. l. 8. quemadmodum serv. amitt.*

Limita: nisi usus Juris alternis, ternis aut quaternis annis tantum concessus, sic enim decennium duplicatur, &c. *l. fin. pr. C. de servit. l. 7. quemadmodum serv. amitt.*

CAP. XIX.
Nostra.

Axioma I.

NOSTRA omnia facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur. *l. 1. §. 6. vers. omnia. C. de veteri jure encl. gloss. verb. consale, in §. plebiscitum. Instit. de jure naturali.* [unde Imperator Justinianus Digestorum libros suos vocat *l. ult. C. de testament.*] Ant. Gomez. *l. 40. Tauri. n. 89. vers. tertio. & l. 48. n. 3. Rebuff. in praxi benefic. part. 1. tit. de infirmis. gloss. 2. n. 3. pag. mibi 204. Alex. consil. 123. Script. n. 17. lib. 4. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. N. concl. 105. n. 63. Surd. consil. 301. n. 44. & 47. Melch. Phœb. Lusitan. decis. 28. n. 12. tom. 1.*

II.

NOSTRUM quod semel est, amplius nostrum effici non potest. [*l. non ut ex pluribus 15. ff. de R. I. l. 3. §. ex pluribus 4. ff.*]

*de acquir. poss. l. an ead. 14. §. 1. ff. de except. rei judic. Duen. reg. 211. Ludov. Gomez. ad §. scit itaque. Instit. de act. n. 9. comm. Dd. Coras. ib. num. 4. & Ursil. n. 4. Vult. Consil. Marpurg. consil. 35. vol. 3. num. 204.] Menoch. consil. 265. num. 5. Et nostrum non potest a nobis sine facto nostro auferri, [*l. id quod nostrum est 11. ff. de R. I. c. ab eo 31. de elect. in 6. Herm. Vult. 2. Consil. Marpurg. 25. n. 59.*] idem Menoch. consil. 161. num. 19. & consil. 296. num. 10. & consil. 477. n. 7. Melch. Phœbos, ubi suprà.*

CAP. XX.
Notabile.

Axioma I.

Notabilia quæ sunt, specialiter significari solent, ne videantur neglegta. *l. item 15. §. 26. ff. de injur. l. 1. §. dixerit. 2. ff. de publican. l. 3. §. 1. vers. nisi. ff. naut. caupon. stabul. c. quanvis 38. de probendis in 6. Menoch. adipiscend. poss. ff. remed. 4. num. 834. Dec. consil. 272. Ancharan. consil. 215. n. 4. Coler. de process. executiv. in prafat. n. 6. Du. D. Bitschius in Comment. ad cap. 35. F. 2. notab. 3. Quæ enim speciali nota & expressio digna sunt, ea in specie & nominatim exprimi debent. l. eos 3. C. de aquaduct. Affili. decis. m. n. 9. Alex. consil. 104. in fin. lib. 1. Cravett. consil. 830. n. 19. Unde & ea, quæ magnis sine momenti, speciali notâ digna esse, ex c. fin. de probend. c. cum Clerici 19. de V. S. referunt Cravett. consil. 895. n. 21. Regner. Sixtin. 2. Consil. Marp. 9. n. 87. cum, quæ notabiliter sunt, pro neglegitis haberi non deceat. Neviz. in sylv. nupt. lib. 4. n. 269. quia diurna. Novell. 82. c. 3. Dd. in l. non minor. in fin. C. de transact. ac diurna, Jalon. in l. judice, ff. de judic. n. 2. proinde observatione diligenter sunt per necessaria. Ulp. lib. 35. ad edit. l. 1. de suspect. iut. cum & insuper frequentia. Dec. in mact. crimin. part. 2. lib. 4. cap. num. 4. Guilhelm. Bœckel. de publ. judic. in preloquo. Hippol. de Marsil. ad L. Cornel. de Sacar. Arius Pinellus ad l. 1. part. 3. n. 40. C. de bon. matern.*

CAP. XXI.
Notariatus, Notarius.

Axioma I.

Notariatus ars est bona & honesta, arg. Nov. 8. c. 8. vers. quis enim non diligit Eccles. 10. non vilis & infamis, sed nobilis. Guilhelm. Rovill. lib. 3. de justit. & jur. cap. 4. num. 4. Chassan. in Catalog. glor. mund. part. 7. consider. 50. & part. 11. consil. 11. Et nobilis honestusque virum exercere convenit, Menoch. consil. 552. per 101. lib. 6. Cephal. consil. 238. num. 20. Unde & illegitimi & infames a tali munere repelluntur. Reichs-Abtschied 1 de Anno 1612. §. Erstlich

ord.

ordnen. Denais in *jur. Camer.* tit. 96. §. 1. *Ruin.* conf. 35. num. 14. vol. 4. Unde, licet plerique officium Notarii vile esse contendant, Viv. in tract. comm. opin. lit. N. verb. *Notarius.* Guid. *Papa.* dec. 90. Id tamen limitant, nisi in Curia vel Principis Consistorio tale officium exerceant, Martin. *Laudens.* tract. de offic. quest. 119. *Barbat.* de *Præstant.* Card. *qvæst.* 1. num. 40. p. 1. *Bertr.* conf. 60. num. 3. vol. 7. vid latè *Honthem.* 1. de arte *Notar.* cap. 14. num. 6. licet enim in l. 2. ff. rem pupill. *tabular.* servus publicus vocetur: Interim tamen conditione servus non est. C. I. A. de fide instr. tb. 4. cum tale ad officium non servus, sed homo liber regiratur. *l. generali.* 3. *C. de tabular.* qvapropter si à serviendo servos eos dixeris, non aberraveris, cum implorantibus in facultate sua, mediante salario, omnibus serviant. *gloss.* in *l. libertas.* 4. in verb. *servare.* ff. de *stat. hom.* Joh. *Andr.* in cap. sicut ne *Cleric.* vel *Monach.* *secul.* negot. Imò servi poterant esse *Tabelliones.* l. 2. *C. d. adopt.* postea tamen titulò *Clarissimatus* dignabantur. Nov. 94. *Perez.* *C. de Decurion.* num. 62. & *Notarius* principis *Nobilis* censetur l. 12. *C. de Excus.* mun. & *Brunnem.* *C. eod.* p. 901. col. 1. hinc infamis non potest esse *Notarius.* *Brunnem.* ad l. un. *C. de infam.* ad l. 12. *C. de sucept.*

II.

Officium Notariorum est publicum & invi-
ti cogi possunt ad instrumentum conficiendum. *Brunnem.* ad l. 1. *C. de Tabular.* ordin. *Imper.* de anno 1512. §. 18 ist auch ein *Notarius.* & c. *Besold.* voc. *Notarien.* Et contra denegantes decernuntur mandata cum *Clausulâ.* *Mindan.* de *Mandat.* *Lib.* 2. cap. 53. §. 4. n. 15. 16.

Limita: nisi negotium, super quod instrumentum confidere debent, sit illicitum, aut nisi Notarii sint Doctores, Clerici, Monachi aut Decuriones, dicitur ordin. *Imper.* d. l. in fin.

III.

Instrumenta & Acta à putativo Notario ge-
sta valent l. 3. de offic. præt. *Treut.* Vol. 2. Diff. 5.
th. 3.

Declarat: si in persona creatâ sit vitium, non
in creante, e. g. si princeps vel Comes Palatinus
inhabilem creaverit. Si autem quis nunquam
fuit *Notarius* creatus, vel à non habente
potestatem creandi, instrumenta ejus fidem
non merentur. *Brunnem.* ad l. fin. *C. de Ta-*
bul.

IV.

Notarius unius loci non potest confiscare in-
strumentum alterius loci, nisi ibi *Notarius* non
reperiatur, vel sit *Notarius Cæsareus* vel *Papa-*
lis. *Perez.* *C. de Numerar.* n. 15.

V.

Notarius qui conficit falsum Instrumentum
non potest amplius *Notariatus* officio fungi.
Brunnem. ad l. 1. *C. de Immun.* nem. conced. §. 2. &
ad l. 12. *C. de Susceptor.* & tormentis subjec-
tur, nisi anteà Decurio fuerit, *Perez.* *C. de Ta-*
bul. n. 8. imò etiamsi Decurio fuerit, torque-

tur l. 2. *C. de Tabular.* Hinc & si Doctor Juris Notarii agat non attentâ Doctoratûs dignitate, ob falsum torqueatur. *Brunnem.* ad l. 2. *C. de Tabular.* & in exilium mittitur ob confectum illici-
tum contractum. l. 14. §. 3. *C. de S. Eccles.* inter-
dum ipsi manus amputatur cap. 1. de prohib. feud. alien. Nec eum ignorantia Statuorum excusat. Si tamen ex errore deliqvit, mitiùs punitur. *Perez.* *C. ut nemo ad suum patrocin.* n. 45. Instrumen-
ta tamen præterita ab eodem falsario confe-
cta non præsumuntur falsa. *Perez.* *C. de Tabu-*
lar. n. 9.

VI.

Notarius potest per alium facere scribi in-
strumentum & ipsi subscribere, & valet. *Af-*
flit. decif. 6. num. 6. *Bart.* in l. *dicus.* §. item *senatus*
n. 3. ff. de *fals.*

VII.

Notarius nemo esse præsumitur nisi probe-
tur. *Cravett.* 72. per rot. ut enim instrumentum
ab ipso confectum subsistat, probari debet quem
esse *Notarium.* *Specul.* de *instrum.* edit. §. re-
stat. *Dd.* in cap. 1. de fide *instrum.* *Cravett.* d.
conf. 72. & conf. 122. num. 16. *Roland.* à *Valle* conf.
32. num. 3. & seq. vol. 2. eamque sententiam com-
munitibus *Dd.* suffragiis receptam esse testatur
Alciat. de *præsumpt.* reg. 13. & quod non sufficiat
aliquem habeti pro *Notario*, sed revera proba-
rid debeat; similiter à *Dd.* communiter tradi
asserit *Jason.* in l. *Barbarius.* ff. de *offic.* *Prætor.* n.
48. Unde & *Notarius* quod facit non præsumi-
tur proprio motu & autoritate, sed ex volun-
tate alterius, qui eum actui adhibuit, facere.
Bald. in l. *errore.* col. 1. *C. de reftib.* *Salicet.* & *Paul.*
de *Castr.* in l. *qvoties.* de *hered.* *instituend.* *Regner.*
Sixtin. 1. *Conf.* Marp. 12. num. 1. *Roland.* à *Valle*
conf. 6. n. 6. lib. 2. & præsumitur officio suo recte
fungi, quamdiu contrarium non probatur. cap.
ad *audientiam.* 13. de *prescript.* l. si quis decurio 21. *C.*
de *fals.* ubi *Dd.* *Alciat.* de *præsumpt.* reg. 3.
pres. 3.

VIII.

Auctoritas *Notarii* jurati æquipollit duo-
bus testibus, *gloss.* in cap. *qvotiam* contra verb.
duos. extr. de *probat.* *Speculat.* in tit. de *instrum.*
edit. *Odofred.* & *Bern.* in d. cap. *qvotiam*
contra per l. in *exercendis.* 15. *C. de fide instrum.*
Henric. *Cnaust.* in *Element.* suo. lib. de *Art.*
Notar. quest. quod testes oportet producere in
testamento. *Joh. Jac. Canis.* in *libell.* de *Tabell.*
rubr. de *prerogat.* emol. & priv. *Notar.* *Myns.* 1.
ref. 6. num. 29. nonnunquam & pluribus: tot
enim æquivalet testimonii, quod sunt in ipso
instrumento descripta. *Bart.* in l. *heres palam.*
in *princ.* ff. de *reft.* *Innocent.* in cap. cum *Johannes*
de fide *instrum.* *Alberic.* in l. cum *precibus.*
C. de probat. *Guilhelm.* in *Speculat.* de *instrum.*
edit. §. *reft.* vers. *quero.* & seq. Unde &
scripturam unius *Notarii* majorem habere
prærogativam, quam scripturam duorum cu-
juscunq; sint probitatis & existimationis,
traditum est à *Sebast.* *Montic.* in *tractat.* de
(C) Invent.

Invent. hered. §. septimo principaliter videndum n. 25. Bald. & Aret. in d. cap. qvoniam. extr. de probat. vide hac de re Dominic. de civitate Visen- tana in suo tract. de Notariat. p. 3. c. 1. vers. item Azo dicit. Tiraq. in tract. suo de retract. municipal. §. 8. gl. 9. n. 36.

tra d. l. ait. Prætor. l. à Divo Pio 15. ff. de re judic. l. solent 6. ff. de offic. pro conf. d. cognitionum 5. ff. de var. & extr. a. d. cognit. l. cognitio 4. de offic. ejus, cui mand. est juri. Brecheus ad d. l. 99. de V. S. num. 6.

II.

Notionis species est jurisdiction. 4. 99. de V. S. l. t. §. initio 4. ff. de offic. præf. l. Urb. l. ex omniibus 10. ff. de offic. præsid. l. 5. ff. de re judic. Est enim notio nihil aliud, quam potestas quædam cognoscendi ex examinandi que factum. l. 3. §. Causa cognitio 4. ff. de Carbon. edit. l. cum hi 8. §. vult igitur oratio 8. ff. de transact. l. 4. ff. de offic. ejus, cui mand. jurisdiction. ut ita quid juris sit statuatur. d. l. 4. & d. l. 8. §. 8. ff. de transactionib. Intellige verum, quatenus ea tanquam facultas materialis inest jurisdictioni, ut genus speciei, secus si oppositivè eam consideres. Gedd. ad d. l. 99. de V. S. n. 6. vid. Dn. D. Biccium in reb. quotidianis, s. m. 39. C. I. A. lib. 2. t. 1. th. 5. & seqq.

C A P U T. XXIV.

Notitia, Notorium,

conf. Clarum.

Axioma I.

Judex loci melius censetur nosse conditio- nem personarum, quam remotores, cap. 23. ex- tr. de sent. excomm. unde & notitia facti loci vicini, ex vicinare presumitur, cap. qvædam. 7. extr. de probab.

II.

Hæc quatuor: (1.) publicum, (2.) mani- stum, (3.) evidens, (4.) Notorium, eis 70. 71. 72. 73. (P. 74.) idem possunt, t. 3. de consang. & affini, cap. t. qui maritim. accusar. posse, 4. de divor. Cu- jac. in recitat. ad cap. vestra 7. extr. de cohabit. Cleric.

III.

Notorium est, quod se ipsum ostendit, nec est necesse, ut ab altero ostendatur. l. 1. ff. de res. in integr. Angel. in singular. verb. Notorium. num. 7. Dicitur enim Notorium quod ad eum omnibus liquet, ita ut negari non possit. Innocent. in a. scit. in gloss. magna vers. notorium de cohab. Cler. Unde etiam notorium est illud, si fiat coram decem viris, qui populum constitutre possunt, perhibent Dd. in l. ea quidem. C. de accusat. ita notorium de quolibet actu esse posse, ut de officio text. est in l. 1. ubi gloss. Capi & advers. q. sicut notorium est, Barbarium gessiss. Præ- ram. l. Barbarius 3. ff. de offic. Prætor. de maleficio. d. cap. ficut. d. l. ea quidem. de contratu. l. 1. C. de his qui in Ecclesi. manumitt. Angel. d. loc. num. 13. ubi illud duplex esse ait, veritatis nimurum & presumptionis per l. at qui natura 19. §. cum me 3. absente, ubi gloss. ff. de negot. gest. qvapropter possessionem notorium facere, dominium notorium presumptivè ex l. penult. ff. de condit. in- fit. l. Titie cum 48. ff. de solut. concludit. idem Angel. d. loc.

IV.

Notorium etiam illud dicitur, de quo fama publica est, gloss. in l. ut qui natura §. cumme ab- sente verb. communiter ff. de negot. gest.

Intel-

Simplex Notarii non debet nocere parti- bus. l. fin. ibi nec simplicitas sufficientem & ibi gl. C. de fidei ff. l. si librarius 92. ff. de R. I. Cons. Ar- gent. l. conf. 12. num. 40. Mantic. de tac. conven- lib. 2. it. 9. n. 2. neque etiam ejus error in sermone fidem instrumenti labefactare. l. 8. de stat. hom. d. l. 92. de R. I. l. qui habebat 54. de manumiss. testam. l. errore 7. C. de testa. vid. Costal, ad d. l. 8. ff. de stat. hom.

X.

Notarius in propria sua causa officium suum exercere non potest, Matth. Stephan. de juris- dict. c. 5. num. 24. pro uxore tamen instrumentum potest confidere. Matth. Stephan. ibid. n. 27. C. I. A. de fidei instrum. ch. 5.

XI.

Notarius semel electus amplius mutari non potest. Bald. in l. 2. num. 10. vers. sed nunguad. C. quo- modo & quando judex. Pacian. l. conf. 25. num. 18.

Declara verum esse, quando res non sit amplius integra, quia semel fuit approbatus, secus si res adhuc integra, tunc enim Notarius pro li- bitu voluntatis removeri potest. Dec. in c. quo- niam. contr. a. num. 43. vers. & Notarius semel elec- tus. extr. de prob. ibid. Felin. notab. 2. per text. in c. 2. de procur. in 6.

C A P. XXII.

Notificatio.

Axioma I.

Notificatio facta ab eo, qui nullum jus habet, ad nihilum eum adstringit, cui notificatio fa- cta fuit. l. si major. 13. C. de res. vend. l. si fundum 17. C. de rei vindic. Ludov. Rom. conf. 204. n. 11. vid. sup. lib. 4. c. Denunciatio. 15.

II.

Notificatio fieri debet soluturis collecta, an- tequam dies solutionis advenit, neque Exacto- res cum ipsa Notificatione mittendi. Brunnen. in l. 2. C. de Indit.

CAPUT XXIII.

Notio.

Axioma I.

Notionis vox generalior quam cognitionis, l. 99. de V. S. differunt enim inter se, quantum genus à specie. Siquidem notio est quælibet causæ cognitionis, sive ea jure Magistratus expe- diatur, sive absque jurisdictione, h. e. Magistratus jure. l. ait. Prætor 5. & ibi Duar. ff. de re judic. Cognitio autem ea faltem est causarum notio, quæ jure Magistratus & vi jurisdictionis exer- cetur; omnes itaque ii, qui cognitionem ha- bent, habent etiam notionem; at non con-

Iniellige verum non de qualibet fama, sed de
indubitate & inveterata, cap. tua 8. extr. de
bab. Cleric. c. cum causa, extr. de juram. calum. In-
noc. & Bald. in c. cum dilectus. extr. de purgat. Ca-
nonica.

V.

Notorium ubi apparet, ibi non opus est dis-
putare, sed intelligitur satis disputatum esse
Bald. in l. C. qvomod. & qvand. judex. Volkman.
lib. 3. de art. Notar. c. 10. in re ergo manifeste appa-
rente, qværere distinctionem, infirmi esse in-
tellectus, juxta Aristotelem 8. Phys. cap. 3. Surd.
de alim. tit. 1. qv. 28. num. 9. & 9. 44. n. 12. & 9. 45.
n. 58. qvia ratio naturalis vim & robur legis ob-
tinet. l. cum ratio 7. ff. de bon. damnat. l. scire oportet
13. q. sufficit 6. de excus. rut.

VI.

Evidens & notorium dicci non potest, qvod
dubitatem recipere potest. Franc. in cap. dilec-
tio. num. 153. ad fin. vers. & intellige num. 168. in fine.
extr. de appellat. Dec. in cap. ex parte vers. quinto
fallit. de offic. delegat. Cephal. conf. 201. num. 10. col. 1.
Farin. 1. conf. crimin. 85. num. 140. multo minus id
qvod planè in rerum natura non est. Cravett.
conf. 221. num. 12. & seq. allegatus à Forster. 1. Conf.
Marp. 3. n. 4.

VII.

Notoria non indigent accusatore. cap. qvæ
Lotharius 16. 2. q. 1. c. porro 3. extr. de divorc. cap. 9.
extr. de accusat. nec probacione, sed ab onere
probandi relevant, c. super eo 3. de testib. cogend.
& ibid. gloss. in verb. non requirunt. c. manifesta 15.
2. qv. 1. c. tua nos 8. extr. de coh. Cleric. cap.
1. §. sane. de censib. in 6. l. 11. §. 12. ubi Cujac. de
contr. empt. Guid. Papæ decisi. 221. num. 3. Capell.
Tholos. qv. 441. num. 2. Schenkbar. in virid.
suar. concl. lib. 1. concl. 55. Myns. 6. obs. 3. num. 4.
& infiniti alii relati à Mascal. de probat. concl.
107. & 108. vol. 2. qvæ enim evidencia sunt non
probantur. cap. evidencia 9. extr. de accusat. Un-
de quando notorietas constat ex actis, licet non
opus esse dicant, ut allegetur vel proponatur.
Felin. in cap. cum ordinem de rescript. num. 11.
Gurt. jun. in l. si unus. §. pætus. num. 106. ff. de pæt.
judex si potest summatum informare, modo ex
actis de ea constet, Johan. Gutierrez. de contract.
jur. cap. 70. num. 70. Farin. 1. conf. crimin. 85. num. 16.
cum notorium omne id dicatur, qvod judici
vel per instrumenta & testes, Anton. de Butr.
in tract. de notor. art. 1. num. 11. vel per confessio-
nem alicujus appareat, gloss. in cap. 2. extr. de
coh. Cleric. c. cum olim. extr. de V.S. Bart. in
l. scriptus de religios. Afflct. decisi. Neapolit. 176. in
princ. Mascal. de probat. concl. 106. num. 1. vol. 1.
Vult. 1. conf. Marp. 20. 30. Hinc tale notorium
non allegatum ut judex attendat, voluntatis
tantum non necessitatis esse, dixit Mascal. 2.
de probat. concl. 108. num. 3. cum seq. interdum ta-
men evenit, qvod notorietas ista non modo al-
legari oporteat, gl. in Clem. appellanti de appellat.
Bald. ad. l. 1. col. 2. C. qvomod. & qvand. judex.
Jaf. ad l. sivero. §. qui pro rei qualitate. num. 11. 12.
ff. qui satisdar. cogantur. Bard. ad l. 27. §. pætus.
ff. de pæt. Alex. in l. cum qui ita. §. qui ita. ibi-

demq. Bart. ff. de V. O. Nic. Malis in suo repertor.
verb. Notorium non excusat, sed etiam probanda
sit, gl. in l. cuius. C. de appell. Paris. conf. 13. n. 22. vol.
1. Curt. jun. de feud. p. 1. q. 1. n. 13. Bald. in l. si filius
famil. §. veterani. col. 2. ff. de procur. Cyn. ad l. 2. C.
qvæ probat. confect. Roland. à Valle conf. 13. num.
30. vol. 2. Jofeph. Mascal. p. 1. dicit longa conclus.
42. maximè si à litigantibus in controversiam
& dubium vocetur. Innocent. ad cap. tua nos.
extr. de coh. Cleric. Mascal. dicit. conclus. 108.
qvia notorium qvæ dici non sufficit, nisi etiam
tale doceatur, & super ea sententia judicis de-
claratoria intercedat. Panorm. in cap. per 20. no-
tab. 1. extr. de divorc. Valent. Franc. de fidejuss. cap.
5. num. 341. per c. cum dilectis 15. vers. his qvæ
extr. de purg. Canon. Anton. Gabr. 3. commun.
opin. concl. tit. de fidejuss. concl. 1. num. 54. Gedd. 1.
Confil. Marpurg. 24. num. 228. cum facile fieri pos-
sit, ut rei veritas plerique perspecta sit, atque
ita pro evidenti & notorio habeatur, & tamen
interim sint, qvæ illam nesciant vel in dubium
vocent. Vmm. in process. judic. disp. 15. th. 3.
num. 14.

VIII.

Notorium tollit ignorantia presumptio-
nem. Gail. lib. 2. de P.P. cap. 10. num. 10. Cum igno-
rare, qvod publicè manifestum est, crassa, supina
& affectata ignorantia dicatur, qvæ digna ut
scientia comparetur cap. 1. de postul. Pralat. c.
cum in tua 6. qvæ matrim. accus. pess. c. cum inhibitio
3. §. 1. de clandest. de sponsat. l. nec supina 6. l. regu-
lag. §. sed facti 2. ff. de jur. & fact. ignor. gloss. sin-
gul. in clement. Pastor. de sent. & re judic. gl. in
l. 1. de receptat. Bart. in l. si cui. §. iisdem. num. 2. ff.
de accusat. Bald. in l. qvæcumque. num. 2. ff. de serv.
fugitiv. Hyppolit. in l. si ignorans. n. 18. ff. locat.
Unde & plenam probationem inducit, dicitur
qvæ plena probatio. Intellige sc. in his, qvæ
ita subiiciuntur oculis, ut nulla exceptio etiam
obstare possit. Bald. in l. 1. num. 3. C. de revoc.
his qvæ in fraud. credit. Gail. 2. de P.P. c. 3. num. 23.

IX.

In notoriis ordo juris non requiritur, nec
observari debet. Clem. Pastor. 2. de sent. & re
judic. c. ad nof. ram. 21. de jurejur. c. per venerit. 4. ex-
tr. de testib. cog. c. confidit 14. de appellat. c. mani-
facta 15. 2. qv. 1. c. ad audiendum 34. extr. de
appellat. c. qvæ Lotharius 16. 2. q. 1. Dec. conf. 544.
num. 6. Gail. 1. ob. 177. num. 8. & 2. de P.P. c. 3. num. 22.
Bover. singul. 52. num. 9. Farin. 1. conf. crimin. 85.
num. 15. Joseph. Ludov. decisi. Perus. 67. num. 29. ita
in crimin. notorio omnis solennitas juris re-
missa intelligitur, præsertim si tale sit notori-
um, qvod negari non possit. c. qv. 3. de trans-
lat. Epistop. c. evidencia 9. extr. de accus. Gail. lib. 1.
obs. 38. num. 4. Unde & in notoriis, nec articulis nec
litis contestatione opus esse perhibetur, sed de
plano implorato judicis officio procedi potest,
juxta vulgatum, hodie constat, hodie judica-
tur. c. 2. ut lite pendent. in 6. Bald. in l. 3. C. de ap-
pellat. & ibid. Salicet. num. 8. nec in iis causa
cognitione ordinaria opus est, sed ab execu-
tione initium fieri debet. Vult. 3. Confil. Marp. 21.
num. 337.

(C) 2

num. 337.

num. 337. & non servare ordinem juris in his est servare ordinem, text. notab. in d. c. Lotharius 2. q. 1. Hyppol. Marfil. impract. crimin. 5. secunda num. 10. Anch. conf. 197. n. 4. Natt. conf. 540. n. 7. vol. 3. Gail. lib. 1. obs. 39. n. 3.

X.

In Notoriis non requiritur citatio. c. 21. de jurejur. l. 7. C. de accusat. l. 5. §. 1. qvi satisfac- cog. l. 11. §. 12. ff. de Abt. empt. cap. 8. de cobab. Cleric. e. cum olim 12. in fin. ibi absenti cum de surreptione liquido non constet. extr. de re judic. Clem. P. astro- ralis. de sent. & re judic. Myns. 6. obsrv. 6. Me- noch. 1. arbit. judic. cas. 17. num. 15. Treutl. dis- 4. th. 8. lit. a. vol. 1. vid. tamen Gail. 1. obs. 77. num. 9. & cum eo Wefenb. in parat. ff. de in jus vo- cand. num. 14. Myns. 7. obs. 9. in princ. qvi hac in parte dissentire videntur. Qvod si autem dis- flingatur inter notorium juris & facti, hoc est, qvod ex fama & rumore, & qvod ex aetis pro- venient, vel qvod idem est, inter tale, ubi de rei qualitatibus omnibus constat, ita ut absens nihil adferre possit, qvæ causæ patrocinium fe- runt, & inter illud qvod in dubium venire pos- sit, adversus qvod defensio adhuc competere possit, ad utramque opinionem componendam a vero non longe abiverit. Vmm. in process. jud. dispu. 5. eb. 9. n. 44. add. & Socin. de citat. artic. 7. num. 7.

XI.

Notoriis in excessibus appellatio non ad- mittitur. c. cum sit. c. cum pervenit 13. & seqq. c. qvianos 32. cap. cum in speciali 61. §. porro. de ap- pellat. Ratio, qvia appellatio remedium non est ad defensionem iniuritatis, sed ad praesidium innocentia institutum. c. pervenit 13. c. consuluit 14. codem tit. c. Romane 3. §. si autem possit sententi- am eod. tit. in 6. gloss. ibid. in verbo notorio. Roman. conf. 324. n. 2. incip. in proposita consultatione. Gail. 2. de P. P. c. 3. num. 21. Unde & in delictis notoriis condemnatum appellare non posse docet l. 2. C. qvor. appell. non recip. qvem text. Oldrad. Bald. & Bart. ibidem generaliter ad omnia crimina extenderunt, imò indistinctè sive causa sit civili sive criminalis eam non admitti cum gloss. in cap. manifesta 2. qv. est. 1. tenet Mynsing. conf. 59. n. 65. vid. Imol. in l. fin. §. jussus. ff. de appellat. num. 8. Burr. in tract. de Notor. art. 4. n. 56. Clar. lib. 5. sen- tent. §. fin. q. 94. n. 1. Roland. à Valle conf. 73. num. 2. & num. 26. vol. 3.

XII.

In Notoriis necessitas excussum nihil o- peratur. corn. conf. 151. num. 5. vol. 4. conf. 46. num. 13. vol. 2. Wefenb. conf. 14. num. 19. Gomez com. 2. variar. resolut. c. 13. num. 14. Coler. part. 1. c. 10. de process. executiv. num. 340. Valent. Franc. de fide- jus. c. 5. num. 315. Goedd. 1. Conf. Marp. 24. num. 205. qvia inanis est excusio, qvam excludit debito- ris inopia. l. nam. is 6. ff. de dol. gloss. in l. decem. verb. excusum. de V. O. & ibi Bart. num. 2. Hier. Grat. conf. 37. vol. 1. & conf. 63. vol. 2. Cyn. in Aurb. presente. num. 2. C. de fidejus. Hyppolit. ad rubr. ff. de fidejus. n. 10. Afflict. decif. 318. num. 3. Bald. in l. n. 3. C. de revoc. his qva per fraud. cred.

Gail l. 2. obser. 27. n. 14. unde etiam cessat exce- pto cessionis, si reus notorie sit solvendo, arg. l. 6. de dolo. Coll. Arg. de fidejus. thes. 17. n. 3.

XIII.

Notorium vim habet sententia, & rei judi- cata exceptionem continet. l. ex empto. n. §. 12. ff. de att. empt. & ibi Alciat. Bart. in l. i. t. c. 3. Cne. fil. pro his qvi not. infam. Bald. in d. l. 1. col. 3. Cne. fil. pro patre. Alex. in l. absentem de pan. Joh. Andr. in cap. Roman. de sentent. excomm. in l. Natt. conf. 573. n. 22. Cephal. conf. 770. n. 27. in causa divorci. privationis dotis & donationis propter nuptias. Frideric. Senens. conf. 236. num. 2. per cap. signi- ficas. 4. extr. de divorci. c. pen. extr. de adulter. c. vestra 7. c. ult. exrr. de cobab. Cleric. qvia notorium dicitur illud, qvod omnibus ejus loci ubi contigit hominibus vel saltem majori parti constat, neculla ratione tegitur. Myns. 2. obser. 4. num. 7. Gail. 2. obs. 27. num. 18. Bocer. de Inveftit. feud. c. 3. n. 39. Mascard. de probat. vol. 2. concl. uoy. n. 4. Ju- dex ergo non admittere judicium super notoriis agitari. cap. qvontiam 10. de filiis presbyt. Joh. Andr. & Dd. in cap. 1. de liuis confit. in 6. Alex. in l. nam. & postea in prff. de jurejur. & in l. eam qvi. §. qvi ita de V. O. sed illius exceptionem non minus ac rei judicata ante litis contestationem omnimodo audire debet. Panorm. in cap. exce- ptionem de except.

Declaro, hoc procedere tantum in notorio juris dispositionis, ut quando notorium est, jure certo qvid dispositum esse, v.g. Ex juris dispo- sitione est notorium, qvod pupilli ipso jure ha- beant tutores agnatos suos. pr. Institut. de legit. agnat. tuel. hoc igitur juris dispositionis notoriū & qviperabitur, etiam qvoad juris effectum ipsi Judicis sive Magistratus decreto, qvo tutor pu- pillo constitutur non habent testamentarium vel legitimatum tutorem, qvippe cum agnatus ipsa lege adeo efficaciter pupilli detur tutor, ut judicis, i. e. magistratus factum insuper ad hanc tutoris constitutionem non desideretur. l. legiti- mos. in pr. ff. de legitim. tutor. fecus vero quo- ad facti liquidationem, Bald. in l. is cui bonis 6. ff. de testam. Iaf. in l. is cui bonis ff. de V. O. Anton. Gomez l. comm. cap. 14. num. 31. velut illi declarant & admittunt qvad declarandum, non qvoad interdicendum. l. si sciens 26. ff. de contr. empt. Seitzer l. de jurament. 5. num. 21. atque ita non qvoad omnes effectus. Valent. Forster. de pact. cap. 5. num. 59. vid. & Joh. Geedd. 3. conf. Marp. 28. num. 19. ubi & in notorio presumpto hoc axioma per Dd. ibid. allegatos non pro- cedere concludit.

XIV.

Notoria multa dicuntur qvæ non sunt, cap. consuisti 14. de appellat. ideoqve hoc respectu post Bald. & Salicet, & in notorio causa cogni- tioneum requirunt Wefenb. 1. conf. 1. num. 95. & Hegenit. lib. 1. de possess. c. 8. num. 3. qva de causa scriptum est in cap. 33. extr. de jurejur. and. aliud esse notorium aliud esse qvæ notorium, de quo vid. Cujac. in recit. ad c. vestra 7. extr. de cobab.

cohab. Cleric. Nec enim omne notorium est, quod pro notorio jaſtatur. cap. consuluit 14. extr. de appellas. nec quicquam adeo notorium est, quin presumatur aliquia aduersus illud competere defensio seu excusatio. Nevizan. confil. 37. num. 29. Curt. conf. 21. col. 11. add. & Just. Sinolt. cognomento Schütz de stat. Reipubl. Roman. difſut. 4. in marg. 17. lit. D. p. 195. vid. difſut. meas ad Wesenb. 5. q. uest. 1.

XV.

Notorium factum cum inculpatum, luce clarius confare dicitur. c. ſcifitarris 7. 47. q. 1. ſi quidem nihil potest esse clarius aut illius ipſa evidentiā & perspicuitate, Cicero Acad. q. uest. Unde cum notorium aliud sit facti, aliud juris, aliud praefumptionis. gloss. in c. veftra 7. verb. notorium. extr. de cohab. Cleric. notorium autem facti sit, quod ita ſe exhibet conſpectui hominum, ut nulla poſſit tergiversatione celari: juris autem notorium sit, de quoq; aliquid condeſinatur vel jure confeffus est, praefumptionis vero ut paternitas, filiatio. d. gl. in c. veftra 7. i. deoq; notorium ex fama indiget purgatione & indicitalibus debet. c. ruanos 8. extr. de cohab. cum aliis in notoriis purgatio non indicenda, ſed condemnationis ſententia ferenda ſit. cap. penult. extr. de purgat. Canonica.

C A P. XXV.
Novatio. vid. ſupra In-
notatio.

Axioma I.

Novatio non eſt praefumenda, ubi non apparet. l. fin. C. de novat. Wesenb. 2. confil. 73. num. 4. Alex. in confil. 72. num. 8. vol. 6. in dubio enim non videtur à prima obligatione recessum, Port. Imol. confil. 5. num. 52. nec praefumitur quis velle renunciare juri q. aſto ex priori obligatione. Socin. confil. 21. num. 3. vol. 1. maximè quando non ſunt urgentes, & veriſimiles conjecturæ in contrarium. Cels. Vgo confil. 172. num. 14. Bertazol. 1. confit. de confil. 63. num. 2. cum de jure novo & communi Dd. ſententia generaliter nec ipſo jure, nec ope exceptionis ſiat novatio, niſi expreſſe id agatur. l. fin. C. de Novat. §. præterea. Institut. q. v. mod. toll. obligat. Dec. conf. 400. num. 1. ubi tamen hoc num. 9. verſ. his ſtantibus. limitat, dum ait; quod in incompatibilibus contractibus, quales ſunt ſocietas, mutuum etiam hodie ceneſatur, facta novatio etiamſi id expreſſe non agatur, cui adſtipulatur & Bald. in l. fin. C. de Novat. & confil. 308. vol. 1. Gabr. Roman. l. 3. concl. tit. de Novat. concl. num. 60. verſ. quarto limita. Cagnol. in repet. l. ſingularia 103. num. 130. verſ. tu dicas. ubi hanc limitationem communi Dd. ſententia comprobata m. testatur. Unde & in translatione debiti ex cauſa mutui facta in cauſam depositi fieri novationem, etiamſi id expreſſe non agatur, dixit Bald. confil. 128. vol. 2. allegatus à Gabr. Rom. d. concl. 1. n. 63. vid. Regner. Sixtin. 1. Confil. Marpurg num. 63. & 65. Si contra-

ctus ſint incompatibilis, Novatio inducitur, quando de eā nihil eſt expreſſum in Inſtrumento, aliis non. V. Valeron. de Transact. tit. 5. q. 4. n. 10. ſeqq.

II.

Novatio species eſt ſolutionis. l. ſi rem. 31. §. fin. ff. de novat. Iaf. in l. cum qvi §. qvi ſibi. n. 14. per ſpr. eterea. Institut. q. v. mod. toll. obligat. Weſenb. 2. confil. 72. num. 18. Sebaſt. Medic. de Novat. part. 1. q. uest. 6. n. 16.

C A P U T. XXVI.
Noverca.

Noverca praefumitur male affecta in privignos. l. non eſt enim 4. ff. de inoffic. refitam. l. 1. C. q. v. ibus in cauſ. ceſſ. long. temp. pr. ſcript. gloss. in clem. 2. de re judic. Joh. de Garron in repet. rubr. C. de ſecond. mupt. 1. 98. citatus à Caſtreſ. confil. 185. vol. 1. Tiraqvel. de LL. Connubial. p. 9. gl. 1. num. 196. Decian. conf. 49. n. 2. vol. 2. Unde etiam Novercam q. v. noſentem arcum dictam, putavit Accurf. in §. ſocium. Institut. de mupt. Eamque ob cauſam privignum non cogi ſtarē aut habitare cum noverca, propter mutum inter eos odiūm praefumptum, tradunt Aretia. in l. ſi diſcrepatur. ff. ubi pupill. ediu. deb. Bald. in Autb. hoc locum. C. ſi mulier. ſecondo loc. nupt. & in l. ſi ea C. de condit. inſeris. nec noverca potest eſſe tutrix privigni. Bald. in l. 2. C. de N. G. Hinc jura praefumunt, quod q. v. q. v. pater facit contra filios habentes novercas, id feciſe praefumatur novercalibus perſuasionibus, ita docent Bald. Angel. Caſtr. & alii in l. hoc colo. ff. de inoffic. refit. Bertrand. confil. 22. num. 4. vol. 3. conf. Mavium ad jus Lubecense part. 2. tit. 2. artic. 29. 21. & ſeqq. & facit quod renunciations factæ per filias habentes novercas de bonis & hereditate paterna factæ praefumantur, propter inſidias novercales, ideoq; inſirmari & annullari facilius dicebat Curt. & poſt eum Cagnol. in d. l. hoc colo. num. 9. Inter novercam enim & privignum eſſe infeſtum odium haut eſt incredibile. gloss. in Clement. Paſtoralis. verb. noverca. do ſentent. & rejuſdic. ubi habetur quod noverca gaudeat ſavire in afflictis privignos, idem teſtatur Angel. in l. non eſt de inoffic. refit. ubi ait, quod noverca propter fallas ſuggeſtiones inducunt maritos ad injuriā faciendam ſangvini proprio: facit quod tradit Borgn. de uſu fruct. mulier. relit. 38. verſ. & eſt ratio. p. 303. ubi notat, quod Noverca praefumatur inimica privignorum, & q. v. q. v. pater aduersus filios facit, praefumatur perſuasione Noverca feciſe, quod etiam non latuſſe Poetas, patet ex Bucolicis Virgilii:

Est mihi namque domi pater, eſt inuolta noverca,

& alibi:

Poculaſi quando ſe & inſecere Noverca.

Qvo pertinet & illud Ovidii:

Sævet in partus dira Noverca meos.

Et in Metamorphos.

Lucidæ terribiles miſcent aconit Noverca!

Ex qvo etiam fluit illud, quod liberū apud Novercam educari non debeat. l. t. Cubi pupill. educar.

educar. debet. Aretin. in d. l. si disceptetur. cod. tit. Bald. in Auth. hoc locum. C. si mulier secund. nupserit. & in l. si ea. C. de condit. insert. Bellon. consil. 31. num. 5. Sylvan. consil. 28. n. 19. Ruin. consil. 34. n. 3. vol. 2. etiamsi testator id dispoluisset: quia ad praetoris officium spectat, ut à voluntate patris non nunquam recedatur, quod sine ulla maligna suspicione alatur partus & educetur. d. l. ubi pupilli. educ. deb. quod etiam non absque ratione eosque extenderunt Dd. ut filium ne quidem a pud matrem, quae ad secundas nuptias transiit, educandum censeant. per d. l. i. C. ubi pup. quia tum mater est suspecta, & presumitur maiorem habere affectionem ad maritum novum, quam ad liberos ex matrimonio priori procreatos. gloss. & ibi Bart. in l. lux q. & tutores. C. de admiss. stat. Bald. in l. humanitatis. Cod. de impuber. substitut.

pud Klock. 1. consil. 6. num. 15. Varietas enim temporum & factorum etiam iurium & statutorum variationem inducit. Brunnem. ad l. 4. C. de Murileg.

III.

Aliud est fieri de novo, & aliud quod factum est crescere vel extendi. Bertazol. lib. 1. consil. decis. consil. 63. num. 8. quia tunc dicitur novum, cu primum totaliter est extinctum, & revivisces Castroni. consil. 389. per rot. vol. 1. quod autem extendorit, non mutat suum esse. l. sed simaneus. ff. de precar. Hinc fluit (1.) si ob contractum aliquid fisco inferendum, non est hoc denuo inferendum, si traditio diu post contractum fiat; traditio enim est saltem contractus implementum. (2.) si resolutio contractus fiat ex priori contractu, v. g. pacto de retrovendendo vel lege Commissoriæ, laudemium denuo non est solvendum. (3.) si Felonia Vasallo remissa, feudum tamen ob id non est novum, sed revertitur ad antiquam suam naturam. (4.) si ex pacto vel consuetudine subditu elocare teneantur filias principis, non tamen tenentur ad dandam filiam in secundis nuptiis. Brunnem. C. de Consil. in fin.

IV.

Novitii in officio tenentur Primoribus illius militiae, artis, officii, corporis aliquid praebere, pro accessu & incorporatione, l. pen. §. 2. de leg. 3. quod diebatur Sportula, l. 6. §. 1. de Decur. hoc autem prohibitum graviter est clericis. Nov. 5. 6. cap. 1. Perez. C. de proxim. Sacr. Scrin. num. 7.

V.

Qui de novo aliquid, e. g. Nobilitatem, Legitimationem acquirit, presumitur Jus illud antea non habuisse. Valeron. de transact. tit. 5. q. 4. num. 22. seqq.

VI.

Novo patrifamilias in exigendis creditis aequo ac novo nupto interdum parcimus. Cujac. lib. 9. q. 9. Papin. ad l. 4. §. foli. Quod cum eo qui in alien. p. 220. idem ad l. 2. C. cod. v. mc. de prossidio debet. egest. pag. 3.

VII.

Novum non dicitur quod est ex declaratio- ne, Aymo Cravett. consil. 55. n. 2. per l. heredes par- lam. 21. §. 1. vers. sed si notam. ff. qui reg. am. fat. poss. & ut Ictus ait in Ladeo 7. §. cum quis ex aliena 7. in fin. ff. de acquir. rer. domin. novam speciem qui executit, non facit, sed eam, quae est, detegit. Sed & quod continuatur unum & idem, non diversum & novum est negotium. l. continuu. 137 ff. de V. O. si quis ita legaverit 8. ff. de condit. & demonst. Tiber. Decian. resp. n. 18. cum. seq. vol. I.

IX.

Novum semper aliquid Natura producit. Nov. 73. in prefat. Nov. 74. cap. 1. 2. Feud. 24. §. 2. secundum etiam novam sententiam pronunciat Imperator. l. ult. de jure fisci.

X.

Novissima derogant prioribus, l. pacta novissima 12. & ibi Dd. C. de paet. l. si unus 27. §. pactus ne peteret 2. ff. eod. tit. latè. Dd. citati à Barbola ad d. l. 2. n. 3. & seqq. C. de paet.

Intellige

C A P. XVII.

Novitas, Novum,

Novissimum.

Axioma I.

Ea quæ de novo emergunt, novo auxilio indigent. c. in finiante 25. extr. de offic. delegat. cap. ult. extr. de restit. in integr. c. ceterum 4. extr. de jura- ment. calum. C. Pastorale 4. extr. de exception. l. de statu 11. §. ex causa 8. ff. de interrog. act. Marant. p. 6. de dilat. num. 21. Barthol. Brixiens. qvst. 3. num. 5. Gail. lib. 1. obs. 9. num. 12. in rebus enim novis novum est remedium & consilium suggestum. d. l. de statu. §. causa. cap. nulli 8. ibi: nisi ex causis postea emergentibus. de elect. & elect. potest. in 6. Jac. Mandellus consil. 9. num. 30. & seqq. Unde & ob id ex nova causa à constitutione, testamenterum dispositione, juramento, qualibet obli- gatione, privilegio, pactis & conventionibus receditur; quemadmodum hoc pluribus per leges & exempla ibid. allata latissime demon- strat Matfil. in l. 1. §. si quis. n. 20. ff. de qvst. & post eum Pacian. consil. 134. n. 14.

II.

Novitates non sunt inducenda. l. vestigia 2. & ibid. Salicet. col. 1. C. vestigal. nov. l. penult. ff. de decret. ab ord. faciend. novitates enim plerumque sunt suspectæ. Wefenb. in parat. ff. quod quisque jur. stat. num. 2. & pariunt plerumque discordias ac odiosas sunt, & per consequens iis non favendum. c. consuetudines 9. de consuetud. etiamsi communis utilitas novitatum induc- tionem svaderet, teste Salicet. in l. 1. C. nova vesti- gal. impo. Consil. Arg. 1. consil. 2. num. 25. cum seqq. si quidem novitas ejus, quod admodum diu ob- tinuit & aequum justumq; visum est, periculosa censetur. Ant. de Burr. in cap. non debet. de consangv. & affinit. ideoque quoad ejus fieri potest fugienda. cap. quod dilectio 3. de consang. & affinit. l. in rebus novis 2. de consil. Princ. etiamsi res eò deducta fuerit, à quo incipere non potuit, quod semel utiliter constitutum est. l. in ambiguis 85. §. non est novum 1. ubi Dec. & Gagnol. de R. I. Unde & quæ novo more contra formam statutorum facta sunt, refor- mari debent. l. 6. C. de accusat. Merckelbach. a-

Intellige scil. iis in astibus, qvi ex partium duntaxat voluntate pendent & mutari possunt: tunc enim à prioribus ex communi consensu recedi, novaq[ue] forma in ultimis poni potest. *L. & si convenerit 6. ff. deposit. l. contractus 23. ff. de R. I. Philip. Matth. 3. Conf. Marpurg. 26. n. 8. 8.*

CAP. XXVIII.
Nox, Nocturnum tem-
pus. vid. infra Vespera.

Axioma I.

Nocturnum & vespertinum tempus suspe-
ctum dicitur, ac plerumq[ue] nihil moderabile
svadet, secundum Hypsilotum *conf. 83. num.*
16. & 17. juxta versum:

*Nox, amor & vinum nil moderabile sva-
dent.*

Unde & delicta tali tempore commissa acri-
us punienda sunt, per ea, qva tradit Thom.
Grammat. *decis. 36. num. 14. & plenius in vot. 21.*
*num. 45. & 6. Bald. in l. nemo. vers. deinde. C. de E-
pist. audien. Petr. Wesenb. *conf. 40. n. 3. add. & tot.*
tr. Polyd. Rip. de nocturn. temp. & deliberat. facta
*presumuntur. Cravett. *conf. 278. n. 16.***

II.

Nox impedit agnitionem personæ. gl. in l. si
*cum exceptione. §. in hoc. ff. quod met. caus. Hon-
them. 2. de art. Notar. e. 19. num. 21.*

III.

*Ilia qvæ fiunt de nocte, non requirunt omni-
modam soleuitatem. Marp. de bannit. v. villis
n. 23. seq.*

IV.

*Actus voluntarii ut contractus, testamenta,
transactiones de nocte valent. L. 20. C. de trans-
act. ibique Gloss. non necessarii ut judicia, qva die
habenda.*

V.

*Factum de nocte tantum valet, quantum de
die. cap. confit. 24. extr. offic. deleg. l. non mino-
rem 20. C. de transact. ubi Bart. in princ. & num.
seq. Carpzov. p. a. confit. 29. defin. 16. num. 5. Intel-
lige verum, si nimurum communis consensu
ad sit. Jaf. in l. more. ff. de fer. num. 12. cum indul-
gendum sit communi consensu partium. l. si
constante 19. C. de donat. ante mptias. & pars ut-
raque præfens esset nec contradiceret. Jafon.
in d. l. non minorem. C. de transact. num. 3. per l. si
dejus. 26. §. pater. i. cum glossa. ff. de pignor. Bart. in
l. qvæ dotis. ff. solut. matrim. vel res esset peritu-
ra. arg. l. 1. 2. & 3. ff. de fer. Jaf. in d. l. more. & in
d. l. minorem. vel jurisdictio judicis, vel ultima
instantia dies expiraret. Bart. in d. l. non mino-
rem. C. de transact. cap. confit. 24. de offic. ac po-
test. judic. deleg. vel qvando confutetur esset
in contrarium. Joh. Andr. post Specul. in tit. de
sentem. §. juxta 8. num. 7. in gloss. de nocte, qvem
seqvuntur Panorm. in d. cap. confit. de off. &
potest. judic. deleg. Laurent. Tennin. in tract. de
Cautel. cant. 347. num. 7. securus enim est hisce re-
quisitis deficientibus. Sic in qvibus causis de
die judicia tractantur. d. c. confit. 24. de offic.*

*& potest. jud. deleg. de nocte ferri sententia non
debet. Socin. in tract. de reg. fallent. reg. 445.
Umm. in disput. ad process. judic. 19. thes. 7. num. 29.
Angel. in §. omnis. Instit. de V.O. Ubi inquit; præ-
dictam servandam fore opinionem, & judicem
ab eā recedentem item suam facere, qvem se-
quitur Tob. Nonius in d. §. omnis. num. 22. & seq.
add. & Philipp. Corn. conf. 4. col. pen. vol. 2. Ma-
rant, de ordin. Jud. in 3. part. 6. & ult. part. in princ.
in primo actu. vers. incipiente venio igitur. num. 92.
Jaffred. decis. 412. Sic nec creditoreni etiam tene-
ri solutionem de nocte recipere, dixit Jafon. in
l. more Romano. num. 11. ff. de fer. cum actum videa-
tur, ut solutio fiat loco & tempore congruo. l.
ff. soluturus 39. ff. de solut. neq[ue] locatorem eqvi
de nocte recipere teneri eqvum, tenet Jaf. d. loc.
num. 11. inde noctis tempore nec operæ labora-
toriæ regulariter præstantur per text. in l. l. 3. ff.
de oper. libert. vid. Zaf. 1. sing. resp. 3. juxta illud
Virgil.*

*Nox erat & terras animalia fessa per o-
mnes,
Altissim. pecudumq[ue] genus sopor altus ha-
bebat.*

Et Claudiani:

*Omnia qvæ sensu solvuntur tota diurno,
Tempore nocturno reddit amica dies.*

Exc. nisi quoties favor pro reo esset, arg. l.
favorabiliores 125. ff. de R. I. vel timeretur, ne qvis
peccatum committat, tunc enim moram purgare
de nocte poterit. Paul. de Castr. in d. more. qvia
in favorabilibus latissima sit interpretatio. c.
indulrum 17. c. 28. c. quod ob grat. 61. de R. I. lib. 6. l. 6.
ff. de LL. Sic contractus, transactiones, ultimæ
voluntates, appellations, & alii actus legitimi
extrajudiciales fieri possunt. d. l. non minorem. l.
ad testium 22. §. penult. ff. de test. am. quod in ca-
sibus necessitatibus admittit Honthem. lib. 2. de art.
Notar. cap. 11. num. 19. per d. cap. confit. in fin. & c.
confit. 3. de celebr. missar. Unde qvia noctis
tempus suspectum dicatur, juxta illud: qvi ma-
lè agit, odit lucem. Job. 3. cap. perniciosem 21. 18. q.
2. & tenebrae sint aptæ ad fabri. candum falsum.
l. 5. §. si mulier. ff. de ventr. inficiend. ac prælū-
matur contra eum, qvi occulte confert benefi-
cia. c. ut nostrum l. ut Ecclesiastica benefic. & cap.
Anaf. 1. g. dif. 19. neq[ue] omnino publicum
dicatur, quod nocte fit, nec semper sobrie, qvando
bis in die corpus refertum est. Honthem. d.
loco. Nihilominus tamen moribus ut malè in-
troducedum, hoc tanquam pro practica ad-
jicit Laurent. Tennin. ut ad minimum duo vel
tria luminaria accendantur. d. caut. 247. num.
3. per l. 1. §. tria luminaria. ff. de ventre infic.
junctis his, qvæ habent in l. 2. C. de sentent. ex bre-
vici. recit. vid. Gothofred. Anton. dis. feud. 8.
th. 8. lit. A.

VI.

*Nocte qvæ fiunt difficulter probantur. gloss.
in l. item si cum. §. in hac. actione. ff. quod met. caus.
& Angel. ibid. Alex. in confit. 24. l. si. qvis inven-
tus. colum. 1. volum. 2.*

CAPUT XXIX.
Noxa, Noxia.

Axioma I.

Noxa caput sequitur, l. qvod dicitur 18. de furt. l. qvi ex pluribus 20. & l. ult. ff. l. Cod. de noxal. act. l. i. §. 14. ff. deposit. l. 7. §. i. de noxal. act. i. c. actio noxalis ambulatoria est, & cum servofive capite noxio transit. §. omnis 3. Inst. de noxal. act. ubi Harprecht. n. 3. Ratio est, qvia non datur actio noxalis, nisi in eum, qvi noxa dedere possit, si velit: non in eum, qvi non possit dedere, nec si velit. Anton. Faber in r. at. decid. ad l. si quis in multis 14. ff. de noxal. nec alius pro alio condemnari debet. l. 2. C. ne fl. pro patr. Carpzov. in crimin. p. 2. qv. est. 105. num. 47. Et hanc regulam etiam obtinere in quadrupede natat. l. i. §. 12. si quadr. paup. feciss. videatur latissime hac de re mear. Criminal. definit. racemata. 8. tit. si famili. furt. feciss. dicatur. n. 27. & seqq. Limita (1.) nisi dolo possidere desit. (2.) nisi scientie priore domino servus deliquit. l. 2. §. 2. l. 4. pr. & §. 2. de noxal. act.

II.

Non noxa, sed fato plerumque imputantur, tur, qvæ ex improviso casu potius, qvam fraude accidunt. c. frater 47. dif. 50.

III.

Noxia sunt subtrahenda, & salubria procuranda. Extrav. Com. ex superne 2. in princ. de prebend. & dignit.

CAPUT XXX.
Nullitas, conf. rubr. Sententia.

Axioma I.

Nullitas devolvit processus. Gail. lib. 1. obs. 135. n. 3. causam principalem ad judicem nullitatis devolvit. l. absensem. 6. C. de accusat. Bart. in l. si expressim. num. 130. ff. de appellat. Philip. Franc. in cap. dilecto. num. 18. de appellat. add. Gail. 1. obs. 127. ubi tribus limitationibus regulam declarat. Unde deserta appellatione non protinus censeri desertam nullitatem, ait Mynf. 2. obs. 77. qvod intellige in casu, quo nullitatis causa est intentata principaliter, secus si incidenter. Vult. 2. Conf. Marp. 29. num. 46. Mynf. resp. 8. num. 19.

II.

Alleganti nullitatem incumbit onus probandi omnia acta, ut possit argui contra sententiam. Corn. conf. 348. num. 31. vol. 1. Abb. conf. 41. p. 1. & conf. 341. num. 12. Aym. Cravett. de antiquis temp. part. 2. num. 31. Farinac. 1. decif. 12. num. 9.

III.

Allegare nullitatem nemo potest, qvi præbet causam nullitatis. Cravett. in quest. super statu indermitt. mulier. num. 33. impressa post tractat. suum allegatum. Bertazol. 1. consult. decif. conf. 48. num. 49.

IV. Cuicunque appellare permisum, illi etiam nullitatem deducere concessum; nam uti appellatio tendit ad nostram defensionem, adeoque favorabilis est, ita etiam querela nullitatis. Exemplum est in venditore, qvi appellare potest victo emtore. l. 4. §. 2. ff. de Appell. item in debitore, si fidejussor victus sit. l. 5. §. 1. ff. cod. ergo etiam haec personæ querelam nullitatis instituere possunt.

CAPUT XXXI.
Nullum.

Axioma I.

Nullum est, non est adeo generale, qv in ex consideratione circumstantiarum non possit civiliter intelligi restrictionemq; recipere. l. si simili Mexia 92. §. ult. ff. de legat. 3. l. obligatione. 8. ff. de pignor. l. ut gradatim 11. §. et si 1. ff. de munere. & honor. l. & non tantum 19. §. qvod si pro emptore l. ff. de petit. hered. latè Cacheran. decif. 169. n. 9. Oldrad. conf. 48. num. 7. & conf. 263. n. 1. Nevizan. conf. 40. n. 10. Regner. Sixtin. 1. Conf. Marpurg. 14. n. 62.

II.

Nullum ipso jure est, qvod fit contra Leges. l. 5. C. de LL. cap. qvi contra a. 64. de R. l. in 6. Wiesenbec. ad tit. Institut. qvi & ex qvib. casu. manumitt. non lic. qvod enim nullum est, perinde habetur, ac si omnino factum non esset. l. 1. §. hoc autem 2. ff. qvod qvis q. iur. in alt. statuer. Felin. in capitulud. n. 5. de prescript. Tiber. Decian. responsio. n. 34. vol. 1. Thoming. decif. 20. n. 14. & finale est mortuo. Honthem. lib. 3. de art. Notar. 16. n. 20. nec rumpi aut confirmari potest. Cacheran. decif. Pedem. 34. n. 12. & decif. 39. num. 11. Vult. 1. conf. 22. num. 87. & id, qvod nulliter factum est, revocari non debet, cum de novo, si non esset factum, fieri debetur. l. fin. §. fin. ff. qvod met. caus. Achill. Personal. de adipisci. possess. 250. vers. & hoc qvodo. Negusant. de pignor. memb. 2. part. 3. num. 23. Iason. in l. fin. num. 19. C. de edit. D. Adrian. toll. Farin. 1. conf. 85. n. 164.

III.

Multa reperiuntur, qvæ sunt nulla, & tamen non possunt allegari nulla. Alciat. presump. 12. in fin. reg. 3. Menoch. lib. 2. de presump. pr. 1. ff. 76. n. 34. Pacian. 1. conf. 162. n. 30.

IV.

Qvando aliquid nullum est, qvieq; id ex eo conseqvitur, nullum esse opertet. Mynf. 1. respon. 8. num. 7. ubi vid. qvando omissionem litis contestationis sententia nulla fiat, & qvi sit nullitatis effectus.

V.

NULUM qvod est, nullum producit effectum, l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. l. non putavit. 8. §. non quævis 2. ff. de bonorum possess. contratab. l. 2. ff. de auctor. tutor. l. si aut nullum. 4. C. de legit. hered. l. non dubium 5. C. de legib. l. fin. C. de

desentent. ex brevic. recitan. cap. illud 8. que Bolognet. à num. 66. usque ad num. 82)

de jure patron. Exornant Barthol. Perett. ad extravag. ambitiosū, de rébus Eccles. non alien. verb. infringere. num. 4. Cott. in memorab. verb. ad us nullus. Alex. conf. 33. in princ. vol. 1. Franc. Becc. confil. 12. n. 5. Surd. decis. 40. num. 8. & conf. 3. num. 11. & confil. 37. num. 24. Flamin. de resi- gnat. benefic. lib. 7. num. 26. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 3. collect. 62. Cas. Ar- gel. de contract. legit. qvest. 7. num. 146. Mendez à Castro in praxi Lusitania lib. 3. cap. 21. num. 43. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 78. num. 10. Rot. decis. 770. num. 1. apud Farin. part. 2. recent. Rota decis. 422. num. 1. & decis. 516. num. 2. in posthum. Farin. alias part. 4. recent. Narbona 1. 10. gloss. num. 12. tit. 6. lib. 1. Recop. (Roland. a Valle confil. 76. n. 21. vol. 2. Menoch. confil. 350. num. 14 nec execu- tionem meretur. Welenb. conf. 2. num. 27. & in parat. C. qvib. in caus. restit. in integr. non est neceſſ. Camill. Borell. confil. 38. n. 22. Francif. Milanens. decis. reg. Sic. 2. n. 136. vol. 1. Gödd. 1. Conf. Marp. 2. n. 138. siquidem qvod nullum est, nullum præstat juris fomentum aut adminicu- lum. d. l. null. 2. de auctor. tūt. Cassador. de- cis. 6. num. 1. de prebend. Farin. 1. decis. 11. n. 2. & qvia fruſtra disputatur de validitate actus, cuius nullus est effectus. l. 1. C. ne uxor pro marito. l. 33. ff. de hered. Instit. l. cum heres 29. §. fin. ff. ac acq'virend. hered. Et fruſtra conceditur de eo, qvod nullo caſo potest verificari. l. 16. ubi Salicet. C. ad L. Falcid. Conf. Arg. 1. conf. 104. n. 88. cum seqq. ideoq; ex pacto nullo nullam etiam nasci actionem patet ex l. 6. C. de pat. late Welenbec. 1. confil. 131. n. 151. ita si contra prohibitionem Legis res fidei commisſo subiecta alienata fuerit a fideicommissario existente conditione, vel restituendi fideicommissi liberè revoca- tur. l. fin. §. sed qvia & Auth. res qvæ & ibi Dd. commun. C. de legat. Bald. in l. non dubium de LL. ita prædium dotale contra prohibitionem L. Juliae venditum, adeo nulliter alienatum intelligitur, ut ne quidem dominium transiſſe intelligatur. §. 1. Institut. qvib. alien. non licet. l. 1. præ- dium 23. C. de jur. dot. & in summa qvoties contractus ob legis prohibitionem nul- lus est, adeo nihil ex contractu transit, ut nec ope exceptionis possit defendi ac retineri queat. Joh. Corn. in d. l. dubium. num. 20. Petr. Costal. ad l. 26. de donat. int. vir. & uxor. Jason. ad l. 1. §. si vir & uxor. ff. de acq'vire. poss. ibidem.

que Bolognet. à num. 66. usque ad num. 82)

VI.

NULLUM esse, vel esse sine effectu, paria sunt. Surd. decis. 51. num. 21. & 22. conf. 3. à num. 8. & conf. 157. à num. 13. & conf. 179. à num. 49. & conf. 381. à num. 13. Anton. Menoch. decis. Bononiens. 40. puncto 7. num. 20. Mari. Anton. var. re- sol. lib. 1. resolut. 61. num. 14. (imò nullum & inutile sunt unum & idem, ac imagine rei carent. Flamin. Paris. qvest. 46. num. 25. de confidentia benefic. & paria sunt aliquid non esse factum & nulliter fa- cium. l. 1. §. in quibus 1. ff. qvod cuiusque universi. l. 6. cum ibi not. qui satisd. cog. si- cut & nullum cum invalido æquiparari patet ex l. qvoties 6. qui satisd. cog. Conf. Argent. confil. 9. num. 7. vol. 1.)

VII.

NULLUM qvod est, jus aliquod tri- buere non potest. Rot. decis. 572. num. 9. apud Farin. part. 1. recent. Et nullum qvod est, perinde est ac si nullo modo fu- illet factum, Menoch. confil. 230. n. 13.

VIII.

NULLUM ipso Jure non præstat im- pedimentum. d. l. 4. §. condemnat. 6. cap. consideravimus 10. de elec. c. qui contra jus 82. cap. nō præstat 52. de R. I. lib. 6. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N. concl. 140. pertotam. (Petr. Gregor. 17. Syntagm. 7. num. 1. 4. Besold. 1. conf. 13. num. 55.) & faciunt qvæ dixi ſupr. lib. 9. in voc. Impe- dimentum. & præfertim ſi contineat præ- judicium tertii. Vant. de nullitat. in rub. qvoties. & intra qvod tempus & c. n. 53. quem refert Mari. Anton. var. resolut. lib. 2. resolut. 18. n. 3. Nullum enim qvod est, allegabile non est, Roman. confil. 369. Circa primum. num. 16. Cardinal. Tusch. d. con- clus. 1. 40. num. 3.

IX.

NULLUM qvod est, regulariter con- firmatum non censetur, niſi expreſſe dicatur, Marſil. ſing. 196. & confil. crim. divers. 125. num. 14. lib. 1. ubi qvod confir- matio non trahitur ad statuta nulla, & uſu non recepta. Cott. in memorab. verb. con- firmatio Pontificis. fol. mihi 132. Roland. conf. 29. num. 35. lib. 1. & conf. 71. n. 46. cum seqq. lib. 2. Cephal. confil. 133. num. 101. cum seqq. lib. 1. ubi qvod Principis confirmatio non validat auctus nullos, & invalidos in præjudicium tertii, nec Princeps id vel- leptasumitur. cap. ex animata 7. de confir- mat.

mat. util. & inutil. Nullum enim qvod est, confirmari non potest. Menoch. *conf. 351. num. 19.* Surd. *de aliment. tit. 8. privil. 22. n. 3.* & *decis. 53. num. 11. & 289. n. 8.* Molin. *de primogen. lib. 2. c. 7.* Cald. *Pereira post tract. de potest. nomin. in responso pro Duce Pastrane. vers. que sententia.* Bernhard. *Grævæ. ad practic. Camer. Imperial. lib. 2. concl. 1. n. 32. cum seqq.* (id que ex defactu potestatis, qvod nullum est, ex postfacto confirmari & ratificari non potest. Bart. *in l. obseruare. num. 6. & 7. ff. de offic. procons.* Anchær. *in conf. 12. num. 3.* Berous *conf. 171. Vix process. n. 21. & 23. lib. 1.* Sebast. Vant. *in tr. de nullitat. tit. de nullit. ex defactu jurisdict. n. 16.* Conf. Argent. *conf. 51. n. 93. vol. 1.* nam confirmatio semper refertur ad id, qvod est validum. Surd. *decis. 239. n. 8. & 9.* Ayiles *ad cap. 17. Prætor. verb. proverb. n. 7.* Rot. *decis. 11. n. 3. apud Farin. p. 2. recent.* Ego ipse *in collect. ad cap. cum dilecta 4. n. 29. de confirm. utili. Reinoso obf. 74. n. 5. 6. & 12.*

X.

NULLUM qvod est ab initio, ipso Jure ratificari non potest. *gloss. ult. in cap. cum nos de his que sunt a Prælatis.* Tiraqvell. *in l. si unquam. verb. revertatur. n. 415. C. de revocand. donat.* Laurent. Calcan. *conf. 16. n. 56.* Paris. *conf. 49. n. 12. & n. 61. & conf. 100. n. 66. lib. 1. & conf. 49. n. 27. cod. lib. 1.* Simoncel. *de decreto. in prefat. n. 51. cum seqq.* Osafsch. *Pedem. decis. 34. n. 12.* Virgil. *Boccac. in constit. Piceni. gloss. 8. n. 77.* Rot. *decis. 535. n. 11. apud Farin. part. 1. recent.*

XI.

NULLUM qvod est, rescindi non potest, *l. nam et si sub conditione s. ff. de injus. & rupto. l. obligare. 9. s. tutor. 5. de auctor. tutor. l. tutor. 4. C. in quibus causis in integr. restit. non est necessaria. cap. ad dis. solvendum 13. de defonsat. impuber. l. decem 116. de V. O. Welenb. de inoffic. test. n. 3.* Surd. *conf. 52. n. 58. & conf. 73. n. 77. & conf. 160. n. 61.*

XII.

NULLUM ab initio non convalescit extempore. (Cacheran. *decis. Pedemont. 170. n. 1.* Tiber. *Decian. respon. 8. n. 208. vol. 1.* Phil. *Matth. in Conf. Marpurg. conf. 32. n. 2. vol. 1.*) *cap. qvod sicut 28. de elec. cap. non firmatur 18. de Reg. Jur. in 6. l. qvod initio 30. & l. penult. ff. cod. tit. Imol. in l. 2. s. ult. ff. de verb. oblig.* Rot. *decis. 26. de procurat. in antiqu. Calderin. conf. de electione.* Barbat. *conf. 70. col. 1. & 2. lib. 2.* Dec. *conf. 661. n. 14.* Oldrad. *conf. 306. in princ. & n. 2.* ubi qvod factum a non Ju-

dice, non convalescit, licet incipiat esse. Judex, & qvod agenti nulliter a principio, licet superveniat jus, non convalidatur libellus, Lap. *alleg. 1. à num. 5.* ubi ponit multa exempla, qvod nullum non convalescit etiam cessante impedimento nullitatis. Zabarel. *conf. 104. num. 3.* ubi quod collatio facta non existent in aetate, non validatur, licet extempore efficiatur habilis aetate. Natt. *conf. 430. n. 28. l. 2.* Tiraqvell. *in l. si unquam. verb. revertatur. n. 414. C. de revocand. donat.* ubi qvod id, qvod ipso Jure est nullum, tractu temporis etiam amoto impedimento, qvod nullum ipsum reddebat, confirmari non potest. Thomas de Thomass. *in floribus legum. reg. 235.* ubi declarat, quando ab initio actus omnino invalidus erat. Alderan. *Mascard. intr. de generali statutorum interpret. concl. 9. num. 33.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. c. 12. num. 13.* ubi ampliat fauore animæ, D. Barbos. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 4. n. 96.* ubi limitat in actu conditionali latè Cardin. Tusch. *præf. concl. tom. 5. lit. N. conclus. 142. & 143.* Cancer. *var. p. 2. c. 1. num. 28.*

Licet autem non convalescat illemet actus, qvi a principio nullus fuit, qvoniā effectus nullitatis jam productus nunquam cessat, etiam sublata causa, *l. ult. in princ. ff. unde liberi, cum aliis, ut per Tiraq. intr. Cessante causa. limit. 12. in pr. & limit. 19.* tamen si ex post facto tacite saltem superveniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, qvod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus novus, & validus: ut innuant Federic. de Senis *conf. 26. n. 5.* Calderin. *conf. 2. num. 3. de confit.* Card. Tusch. *d. lit. N. concl. 342. num. 37.* sic procedit text. *in l. 1. s. 1.* ibi, quæ si nunc datum. ff. de leg. 3. *l. eos q. ibi, effici. ff. de ritu nupt. c. 2. de conjugio seru.* cum aliis, de quibus per gloss. *in d. c. non firmatur.* Et in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qvi credunt actum a principio nullum convalescere, si superveniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de novo conficitur, intellige, esto qvod actus prior nullus fuerit ipso Jure, cum enim non agitur de ipsius convalescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius novi, nullitas prior quanticumque efficax, & ipso Jure inducta, non obstat: id qvod satis probat text. *in d. l. 1. s. ff. de leg. 3.* cum aliis, quamvis gl. ult. in fin. *in cap. cum nos 3. de is.* que sunt a Prælat. & plures relati per Tiraq. *in d. l. si unquam. verb. revertatur.*

ter. 20. 415. aliud innuere videantur, quod
rum sententia, ut ille explicat *num. seq.*
procedit tantum ad effectum, ut actus i-
dem a principio nulliter gestus confi-
metur, & valeat ut ex tunc.

Non obstat text. in *cap. audit. 29.* de
elect. ubi electio nulla propter defectum
consensus electorum, non valet ut ex
nunc etiam iisdem consentientibus, pro-
pter regul. d. *cap. non. firmatur.* qvicquid
aliud intendant, gloss. ibi post mea. & in
d. cap. audit. 29. verb. *ex post facto.* gl. verb.
tradit. in *cap. 1.* de rebus Eccles. non a-
lien. lib. 6. & utrobiusque Doctores. Verius
videatur, electionem illam non constitui
validam etiam ut ex nunc, quia consensus
ille superveniens non sufficiens fuit ad e-
lectionem novam constituendam per se
absque auxilio illorum, quae nulliter prae-
cesserunt, & quae oportuit de novo ite-
rari.

CAPUT. XXXII.

Numerus, vid. infra Singularis & Septenarius.

Axioma I.

De numeri principio idem est, quod de nu-
mero. l. maritus 21 junct. gloss. C. de procur. ibidem
Cyn. Paul. de Caffr. & Alex. l. mol. Cyn. in l. non
ideo minus. C. de hered. in stit. Everard. in loc. Topic.
loc. a vi numeri. num. 2.

II.

Numerus pluralis concipit singularem. l. non
est sine liberis 184. ubi not. Alciat. ff. de V. S. cum
aliis traditis per Tiraq. in l. s. unquam. in vers. si-
scerit liberos. num. 24. Bertazol. i. consult. decis.
conf. 98. n. 32.

III.

Unicum certamen vel specimen non sufficit,
sed requiritur ut athleta, miles, studiosus tertio
festinare gesserit, si præmium mereri velit. Pe-
rez. C. de athlet. n. 6. 8.

IV.

Supernumerarii ordinarii non præjudicant,
nec quicquam admittunt. Perez. C. de Collegiat. n.
9. 10. licet pro se habeant Rescriptum principis.
Brunnem. ad lun. C. d. t. n. 2.

V.

Numerus duorum contenta est pluralis locu-
tio. c. testes 3. §. ubi 4. q. 2. ideoque ubi numerus
testium non adjicetur, regulariter duo sufficiunt.
d. c. testes. §. ubi 4. q. 2. l. 9. C. de testib. l. ubi. num.
12. ff. cod. 23. c. 28. extr. de testib. Dent. 19. v. 9. Matth.
18. v. 16. nisi quando lex ipsa plures requirat,
quemadmodum per plures causas ostendunt
Speculat. de testib. §. 11. num. 1. & seqq. Vafq. 1.
contr. 14. num. 3. Donell. ad l. 9. p. 192. C. de testib.
Farin. de test. q. 63. num. 239. Umm. in disp. ad
process. disp. 16. th. 6. num. 42. vid. infra. lib. 15. c.
Pluralis.

VI.

Numerus præferatur autoritas. c. Eccles. 37.
extr. de elect. numero enim majori non semper
statu, nisi sit senior. d. Eccles. qvō casu si numerus
multus extedat, autoritati præponi solet.
cap. dudum 20. extr. de elect.

VII.

Numerus non auget persona electi, nec in
numerum eligentium computatur. c. humana
30. extr. de elect.

CAP. XXXIII.
De Nuncio,

Axioma I.

Quoties de facto nuncii propriis queritur,
toties plena meretur fidem; quoties vero de
alio, toties semiplenam tantum. l. apparatores
5. C. de exact. tribut.

Ratio: quia in factis propriis fides ejus pu-
blicæ autoritatem est electa, & juramento confi-
mata. Inde in his pro eo presumitur, & fides
ipsi habatur, non vero in alienis. Gall. lib. 1. obi-
5. 4. n. 45.

Exempl. Ita ergo creditur nuncio dicenti, se
executum esse citationem, & citatum personam
litter invenisse. Simon van Löwen in Proces. Fo-
ren. p. 21. l. 9. m. 4. Econtra non creditur ipsi di-
cendi, se à citato verberatum; Es habe sich der
Citire wider ihn vergriffen/ oder unbeschiedene
Reden verlaufen lassen. Meloch. lib. 2. arbiter. Jud.
q. 9. c. 12. n. 15.

Limita, ut procedat (1.) de nuncio jurato &
publico. (2.) ut contra nuncii relationem sem-
per adhuc admittatur probatio in contrarium.
Mascard. de probat. concl. 112. num. 26. (3.) ut ul-
timo præprimis casu judicis arbitrium non ex-
cludatur.

II

Publicæ latitiae nuncii modicum donari
potest, immodicum nec exigere, nec accipere
à sponte solventibus posunt. l. 12. C. publ. latitiae.
ibid. Brunnem.

III.

Nuncii insignia, Beihen-Zeichen/ habenti-
bus creditur. Ayer in process. C. 40. 2. n. 24.

CAP. XXXIV.
De Nundinis.

Axioma I.

In Nundinis res & personæ arrestati neque-
unt, nisi in iis quis contraxerit, aut solutionem
recepit, l. 1. C. de Nund. vel debitum sit jura-
tum, aut quis immunitati temporis loci q; renun-
ciet, Moler. l. Sem. 12. Coler. de Proces. Execut. P.
2. cap. 3. n. 15. 6. Peck de Jure fist. cap. 10. n. 3. Renuncia-
tio vero illa non valet, nisi sit specialis & ex-
pressa. Peck d. l. cap. 12. m. 2.

II.

Nundinæ singulare protectione & securitate
gaudent, vulgo Meßend. Jahrmarkt. Schuh.
Mager. de adv. cap. 15. n. 18.

III. Nun-

III.

Nundinæ minus solennes sive provinciales, quæ in specie dicuntur Jahrmarkte, instituuntur ab inferioribus Statibus Imperii vi Jurisdictionis territorialis. Limn, *de Jure Pub. lib. 4. c. 8. num. 3. u. seq.* Solennes vero seu universales Imperatoris autoritate instituuntur, ubi ex toto Imperio homines convenient, ut Francofurti, Lipsiæ &c. l. 1. ff. l. un. C. de nundin. Besold. voc. Mef.

Nuptiæ, vid. Rubr. de
Matrimonio,

C A P. XXXV.
De Nuptiis secundis.

Axioma I.

Qvamdiu de morte alterutrius conjugis non constat, tamdiu nuptiæ secundæ non sunt concedendæ. Ratio est in *1. Cor. 7. v. 39.* & qvia vinculum conjugale prius hæc ratione adhuc durat. *1. 14. §. 3. ff. qui & à qvib. manumissi* Exempli loco hinc colligitur, mortem alterius conjugis regulariter esse probandam.

Limita: nisi Coniugus alter malitiosè absfuerit. Carp. *Jurispr. Conf. l. 2. d. f. 170.*

II.

Qvoties ex parte nocente gravius delictum metuendum, toties indicata multæ transitus ad alia vota permittitur, qvia delictis qvovis modo obviandum.

Limita, ut tamen prius tentetur, an incarceratione incontinentia partis possit coerceri: qvod, si fieri non possit, copulatio sine solennibus permitti solet. aut partibus injungi, ut alio se conferant. Carpov. *Jurispr. Eccles. P. 2. Def. 191.*

Qvousqve intra annum luctus permittit secundæ nuptiæ, vid. *LUCTUS.*

CAPUT XXXVI.

Nutus.

Nutus non est nota rerum, sed consensus indicium. Goed. in *Commentar. ad rub. ff. de V. & num. 8.* in his enim, qvæ verba non requirunt, nutus qvidem sufficit ad arguendum consensum vel dissensum. *l. in qvibuscunq; 48. l. obligamus 52. in fin. ff. de O. & A.* animi tamen possessionem ac motum planè non prodit. Qvam ob causam nutus in heredis institutionibus, stipulationibus, sententiis dicendis, alisq; similibus, qvæ deliberatum, non levem requirunt animum aut consilium, non sufficit, cum verbis opus sit. *l. i. §. 1. ibi contra si sine verbis.* ff. de V. O.

Finis Libri Duodecimi.

LIBER